

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT TEORİSİ PROGRAMI

**Küreselleşen Dünyada Göç Olgusunun Türkiye Ekonomisine
Sosyoekonomik Etkileri; Manisa İli Suriyeli Göçmenler Örneği**

Dilay KINAY

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YALÇINKAYA
MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 25.07.2019 tarih ve 26/34 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Dilay KINAY'ın "**Küreselleşen Dünyada Göç Olgusunun Türkiye Ekonomisine Sosyoekonomik Etkileri; Manisa İli Suriyeli Göçmenler Örneği**" konulu tezi incelenmiş ve aday 31.07.2019 tarihinde saat 10:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 30 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

ÜYE
Prof. Dr. Uğur ALPTEPE

BAŞKAN
Prof. Dr. Doğan UYSAL

ÜYE
Dr. Dr. Ümit Mustafa YACGINER

Evet Havir

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan Enstitü Sekreteri	Onaylayan Enstitü Müdürü
---------------------------------	-----------------------------

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans / ~~Doktora~~ tezi olarak sunduğum “**Küreselleşen Dünyada Göç Olgusunun Türkiye Ekonomisine Sosyoekonomik Etkileri; Manisa İli Suriyeli Göçmenler Örneği**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/07/2019

DİLAY KINAY

İmza

ÖZET

Küreselleşmenin ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal sonuçları doğrultusunda göç ve emek kavramları bireylerin yaşamlarını evrilleştiren öncü konular arasında yer almaktadır. Toplumsal yapının değişim göstergeleri arasında yer alan göç olgusu, gerçekleşme amacına göre ülkeleri olumlu veya olumsuz etkileyen unsurlardan biri olmaktadır. Türkiye, jeopolitik konumu gereği Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan bir köprü görevi görmektedir. Bu bağlayıcı unsuru ile sürekli olarak bireysel, kitlesel hatta örgütsel göçlere ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti izlediği göç politikaları ve sahip olduğu haklar gereğince kuruluş tarihinden bu yana ülkesine sığınanlara güvenilir ülke izlenimi vermektedir. Arap baharı etkisiyle 2011 yılından bu yana süregelen Suriye göçü, neredeyse tüm dünyayı etkisi altına alan bir hareket haline gelmiştir. Başta geçici ve bireysel göçlerle başlayan bu hareketlenme, zamanla yerini süresiz ve kitleler halinde oluşan bir yapıya çevirmiştir.

Bu çalışma ile Türkiye'de yeni bir kozmik yapının oluşumuna neden olan Suriye göçünün etkileri araştırılmıştır. Çalışmada 2011 ve 2019 yılları arası oluşan Suriye göçünün sosyoekonomik verileri değerlendirilmiştir. Örnek Olay çalışması ile yapılan anket sonuçlarından yola çıkılarak kodlama tekniği kullanılmış, Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin durum değerlemesi ile yaşadıkları ekonomik, sosyolojik ve psikolojik değişim ve katkı süreçleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Göç, Göç Kuramları, Arap Baharı, Suriye Göçü, Anket, Kodlama

ABSTRACT

Through the economic, cultural, political and social outcomes of globalization, the concepts of migration and labor are among the leading issues that evolve individuals' lives. Migration phenomenon, which is one of the indicators of social structure change, is one of the factors that affect countries positively or negatively according to the purpose of realization. Because of geopolitical situation, Turkey is the place which has duty of connecting Asia and Europe like bridge. With this connection, Turkey constantly hosts individual, mass migration and even organizational migrations. According to the owned rights and immigration policies, Republic of Turkey gives trusted country impression to every immigrant since established date. The Syrian migration since 2011 under the influence of the Arab Spring has become a

movement that has affected almost the entire world. This movement, which started with temporary and individual migrations in the beginning, has changed its place to limitless and structure of unified migrations.

In this study, Syria migration that causes a new cosmic structure in Turkey were examined. Socio-economic data of Syria migration between 2011 and 2019 were evaluated in this study. Case study based on the results of the survey using coding technique, sociological and psychological change and contribution processes of the Syrian migrants living in Manisa province were examined in this study.

Keywords: Globalization, Migration, Theories of Migration, Arab Spring, Syria Migration, Survey, Coding

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Göç, bireylerin ya da grupların yaşadıkları ülkeden gerek kişisel tercih gerekse politik zorunluluklardan dolayı yapılan bir yer değiştirme hareketi olarak bilinmektedir. Bireylerin sahip oldukları imkanların daha iyi şekilde olması isteği, yaşadığı ülkede sosyoekonomik ya da siyasi kaynaklı kargaşa, eğitim, iş olanakları, iklim, kıtlık, bulaşıcı hastalık vb. gibi durumlar insanların göç etmesini sağlayan nedenler arasında yer almaktadır. İnsanlık tarihinden günümüze kadar var olan ve var olmaya devam eden göç olgusu, etnik çeşitliliğin, kozmos bir yapının oluşumuna da katkı sağlamaktadır. Küreselleşme ile birlikte hızla gelişen ve kolay sağlanan imkanlar dahilinde göç hareketi, eskiye oranla daha cazip bir hal almaktadır. 2011 yılından beri Suriye göçünün deviniminde olan Türkiye, uyguladığı ekonomik, sosyolojik ve siyasi politikalar dahilinde dünyada en çok Suriyeli göçmen nüfusunu barındıran ülke olmaktadır. Suriye’de başlayan bu eylem; dünya üzerinde gerçekleşen en büyük zorunlu göç dalgalarından biri olarak tarih sayfalarına girmiş bulunmaktadır.

‘Küreselleşen Dünyada Göç Olgusunun Türkiye Ekonomisine Sosyoekonomik etkileri; Manisa İli Suriyeli Göçmenler Örneği’ adlı bu çalışmanın birinci bölümünde küreselleşme ve göç kavramı üzerinde durulmuştur. İkinci bölümünde ise Türkiye’nin Suriye göçüne karşı izlediği politikalar, sosyolojik ve ekonomik yaklaşımları dile getirilmiştir. Sonuç bölümünde ise, örneklem ilin Manisa olması hasebiyle, Manisa’ya göç etmiş Suriyeli göçmenler tespit edilip yüz yüze görüşme düzenlenmiştir. Elde edilen veriler ile Suriyeli göçmenlerin Manisa ilindeki sosyoekonomik değişimi, etkisi ve katkısı yorumlanmıştır.

Sosyal politikaların insan hayatında ne kadar büyük önem taşıdığını hem okuduğum bölüm hem de çalıştığım tez sayesinde iyice kavramış bulunmaktayım. Yeryüzündeki en önemli canlı türü olan insan, hayatını idame ettirmek için sürekli bir müsademe, değişim, etkileşim ve gelişim içinde yer almaktadır. Göç; adı, türevi, amacı ne olursa olsun bir çaresizlik eylemidir. Çalışmam boyunca bilgi ve deneyiminden faydalandığım, her konuda yardımlarını ve desteklerini eksik etmeyen, tanımaktan çokça mutluluk ve onur duyduğum danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YALÇINKAYA’ya sonsuz ve en içten teşekkürlerimi saygıyla arz ederim.

Dilay KINAY
Manisa, 2019

İçindekiler

ÖZET	III
ABSTRACT.....	III
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	V
EKLER LİSTESİ	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME ve KÜRESELLEŞEN DÜNYADA GÖÇ KAVRAMI

1.KÜRESELLEŞME	4
1.1.Küreselleşme Olgusu ve Tanımı.....	4
1.1.1. Küreselleşme Kavramı	5
1.1.2.Ekonomik Temelli Küreselleşme	7
1.1.3.Sosyo Kültürel Temelli Küreselleşme	8
1.2.Küreselleşme ve Türkiye	9
1.3. Küreselleşme Çağında Göç.....	12
1.3.1.Küresel Göç Eğilimleri	14
1.3.2.Küreselleşme Çerçevesinde Göç Olgusunun Türkiye Özelinde İncelenmesi... ..	15
1.3.3. 1980 Yılı ve Sonrasında Türkiye'ye Yapılan Kitlesele Dış Göçler.....	17
1.5. Küreselleşen Dünyada Göçün Güvenlikleştirilmesi	20
2.GÖÇ OLGUSU	23
2.1. Göç Tanımı ve Kavramları	23
2.2. Göç Türleri	25
2.2.1. Yasal Göç.....	25
2.2.2. Yasa Dışı Göç	25
2.2.3.1. Kaçak Göçmen.....	26
2.2.4. Mülteci	27
2.2.4.1.Mülteci olma şartları	28
2.3. Göç Çeşitleri	30
2.3.1. İç Göç.....	30
2.3.2. Dış Göç	30
2.3.3. Zorunlu Göç	31
2.3.4. Gönüllü Göç.....	31
2.3.5. Tersine Göç.....	31
3. GÖÇ KURAMLARI.....	32
3.1. Göç Kuramları ve Kavramlar	32
3.2. Temel Göç Kuramları	35
3.2.1. Mikro bireysel yaklaşımlar	36

3.2.2. Makro-yapısal yaklaşımlar.....	36
---------------------------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE KRİZİNİN TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ SOSYOEKONOMİK ve SOSYOPOLİTİK ETKİLERİ

1.ARAP BAHARI TARİHSEL GİRİŞ.....	38
1.1. Arap Baharı Bölgelerinde Politik Boyutlar ve Bölgesel Güç İlişkileri.....	38
1.2. Orta Doğu ve Kuzey Afrika: Arap Baharı'nın Belirsiz Başarıları	39
2.SURİYE'DE ARAP BAHARI ETKİSİ VE SURİYE KRİZİ.....	40
2.1. Suriye'de Arap Baharı	41
2.2. Suriye Krizinin Temelleri	42
2.2.1. Politik Baskı.....	42
2.2.2. İtibarsız İdeoloji.....	42
2.2.3. Düzensiz Ekonomi	42
2.2.4. Kuraklık	43
2.2.5. Nüfus Artışı.....	43
2.2.6. Yeni Medya.....	43
2.2.7. Yolsuzluk	44
2.2.8. Devlet Şiddeti.....	44
2.2.9. Azınlık Kuralı	44
2.2.10. Tunus etkisi	44
3.ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİ EKSENİNDE SURİYE KRİZİ ANALİZİ. 45	
3.1. Suriye Çatışması Analizi	45
3.2. Realist görüş	45
3.3. Yapılandırmacı bakış açısı.....	46
4. SURİYE KRİZİYLE DÜNYA GENELİNİ ETKİLEYEN DIŞ GÖÇ HAREKETİ.....	46
4.1. Suriye Göçü Üzerine İzlenen Türkiye Politikası	48
4.1.1. Suriye Göçünün Kavramsal Çerçevesi.....	51
4.1.2. Ortaklarla ve Kamu Kurumlarıyla Çalışma	53
4.1.3. Stratejik Yönlendirme	53
5. SURİYE GÖÇÜNÜN TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ SOSYOEKONOMİK ETKİLERİ.....	55
5.1. Sosyolojik Etkiler	55
5.1.1. Suriyeli Genç Nüfus Oranı.....	56
5.1.2. Suriyelilerin Yaş Ortalaması	56
5.1.3. Türkiye'de Doğan Suriyeli Sayısı.....	57
5.1.4. Suriyeli Barınma ve Konaklama Sayısı	57
5.1.5. Türkiye'de Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Türk Nüfusuna Oranı.....	58
5.1.6. İllere Göre Suriyelilerin Sayısı	58
5.1.7. Türk Vatandaşlığı Verilen Suriyeli Sayısı	59

5.1.8. Ülkesine Dönen Suriyeli Sayısı	59
5.2. Ekonomik Etkileri.....	59
5.2.1. Suriyeli Göçmenlerin Düşük Ücretli İş Gücü Kollarında Çalışmalarının Nedenleri.....	59
5.2.2. Çalışma İzni Verilen Suriyeli Sayısı.....	60
5.2.3. İşsizlik.....	61
5.2.4.İstihdam.....	62
5.2.5. İşgücü.....	62
5.2.6. Küçük ve Orta İşletme Boyutuna Sahip Suriyeli Göçmenler	62
5.2.7. Türkiye ve Suriye Arasında İmzalan Serbest Ticaret Anlaşması ve İkili Dış Ticaret.....	63
5.2.8. Suriyeli Göçmenler için Harcanan Fonlar ve Fon Kaynaklarını Sağlayan Kuruluşlar	64
5.2.9. Sosyal Uyum Yardımı Nedir?.....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANİSA İLİNDEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER ÜZERİNE İÇERİK ANALİZİ

1.MANİSA İLİ DEĞERLENDİRMESİ.....	66
2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI	68
3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	69
4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	70
4.3.1.Demografik Bulgular	73
4.3.2. Sosyolojik Bulgular.....	74
4.3.3. Ekonomik Bulgular.....	95
5.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	104
KAYNAKÇA.....	110
EKLER.....	119

Tablo Listesi

Tablo 1: Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin demografik yaş dağılımı	56
Tablo 2: Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı.....	58

Tablo 3: Manisa İline kayıtlı Suriyeli göçmenlerin giriş ve çıkış verileri.....	67
Tablo 4: Türkiye’deki illere göre Suriyeli göçmen dağılımı.....	68
Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özellikleri	73
Tablo 6: Türkiye’deki Yaşam Standartının, Suriye’de Göç Etmeden Önceki Standart Duruma Göre Farklılık Boyutunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar	76
Tablo 7: Manisa Halkının Suriyeli Göçmenlere Yaklaşımı, Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu Kategorilendirilmesi ve Kodlar	78
Tablo 8: Suriyeli Göçmenlerin Türkçe Dil Bilgisi Yetisinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar	79
Tablo 9: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’de Bulunma Amacının Kategorilendirilmesi ve Kodlar	81
Tablo 10: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’ye Göç Etme Tercihinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar	83
Tablo 11: Suriye’de Koşulların İyi Olmasına Yönelik Önerilerde Algılanan Pozitif ve Negatif Yönlü Temalar, Kategori ve Kodlar	85
Tablo 12: Suriyeli Göçmenler Arasında Manisa İlinin Tercih Edilme Sebeplerinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar.....	87
Tablo 13: Suriyeli Göçmenlerde Kızılaykart Desteğinin Alınması İçin 3 Çocuk ve Üzeri Koşulu Olmasının, Hanedeki Çocuk Sayısını Arttırmaya Teşvik Etme Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar.....	88
Tablo 14: Manisa’da Bulunan Suriyeli Göçmenlere Verilen Kamu Kurum ve Kuruluş Hizmetlerinin Memnuniyet Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar.....	90
Tablo 15: Suriyeli Göçmenlerin Türk Vatandaşlığının Olması ve / Veya Türk Vatandaşlığı Alma İsteğinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar.....	91
Tablo 16: Suriyeli Göçmenlerin Giyim, Yeme-İçme, Sosyal Hayat Konusunda Adaptasyon Sorunu Yaşaması Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar	93
Tablo 17: Suriye’ye Geri Dönme Düşüncesinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar	95
Tablo 18: Suriyeli Göçmenlerin Manisa İli İstihdam ve İşsizlik Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar.....	97
Tablo 19: Suriyeli Göçmenlerin İş Seçiminde Öncelikli Tercihin Belirlenme Kategorilendirilmesi ve Kodlar.....	98
Tablo 20: Suriyeli Göçmenlerin, Suriye’de Savaştan Önceki Ekonomik Durum İle Türkiye’deki Ekonomik Durum Arasındaki Farkın Kategorilendirilmesi ve Kodlar.....	100
Tablo 21: Manisa’da Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Aylık Gelirlerinin Kategorilendirilmesi Ve Kodlar.....	102
Tablo 22: Manisa’da Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Aylık Kira Giderlerinin Kategorilendirilmesi Ve Kodlar.....	104

Kısaltmalar

3RP: Bölgesel Mülteci Direnç ve Müdahale Planı

AB: Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi
BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GATT: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF: Uluslararası Para Fonu
IOM: Uluslararası Göç Örgütü
KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsü
OECD: Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü
STA: Serbest Ticaret Anlaşması
STK: Sivil Toplum Kuruluşları
SUY: Sosyal Uyum Yardımı
TEPAV: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu
UAÖ: Uluslararası Af Örgütü
UAR: Birleşik Arap Cumhuriyeti
UNDCS: Uluslararası Koruma ve Göç Sütunu
UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNHCR: BM Mülteci Örgütü
WFP: Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı
ZPWP: Komşularla Sıfır Sorun

EKLER LİSTESİ

EK 1: Anket Soruları

EK 2: Çalışma Esnasında İnşaatçıdan Düşen ve Yaralanan Suriyeli Erkek Göçmen

EK 3: Suriye Savaşında Gazi Olup 6 Öksüz Çocuğu ile Kalan Suriyeli Erkek Göçmen

EK 4: Kötü Şartlarda Yaşayan Suriyeli Göçmen Aile

EK 5: Manisa’da Bulunan Suriyeli Göçmenlerle Görüşme Anından Bir Kare

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte dünyada var olan çoğu olgu evrilleşme yaşamaktadır. Uzun bir geçmişe sahip olan bu kozmik yapının bileşim temelleri ilk olarak 18.yüzyılda atılmıştır. Adıgüzel'e göre küreselleşme verimli bir kavram olduğundan dolayı bu durum spekülasyonlara, olasılıklara, güçlü görünen toplumsal bir imaja ve metaforların oluşumuna imkân yaratmaktadır (Adıgüzel, 2011: 10). Küreselleşme ile birlikte Dünya refahında artış yaşandığı, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkların azaldığı görüşlerinin yanı sıra, sömürgeciliğin modernleşmiş hali olduğu düşünceleri de yer almaktadır. Küreselleşme konusunun yalnızca siyasal ve ekonomik alanlarla sınırlı kalmayıp, bunlarla birlikte toplumsal, kültürel, teknolojik vb. alanlarda da varlık, değişkenlik ve ilerleme gösteren bir süreç olduğu söylenebilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan hemen sonra başlatılan reform hareketlerinin, yenilik ve devrimlerde batıyı örnek olarak bu ilkeleri uygulaması ve bu faaliyetlerin batılılaşma adı altında gerçekleşmesi küreselleşmeye atılan bir adım olarak da görülmektedir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 1950'li yıllara kadar Türkiye'yi sosyoekonomik açıdan etkileyecek herhangi bir göç hareketi ve nüfusta hızlı bir artış yaşanmamıştır. Daha sonralarda ise Türkiye, günümüze kadar şiddetli kitlesel göçlerin tercihinde ve etkisinde olmaya başlamıştır. Dünyada küreselleşmenin etkisi ile birlikte artış gösteren insanların veya toplulukların yer değiştirme hareketleri, sığınma ve mülteci konularını da dünyanın başlıca sorunları arasında tutmaktadır. Uluslararası sözleşmelerin bazı maddelerinde de belirttiği gibi göç bir hak olarak kabul görmektedir. Göç olgusu başlı başına bir süreçtir. Bu bir değişim ve dönüşüm hareketi olmakla birlikte, karışıklık ve meçhul bir yeniliği de temelinde barındırmaktadır. Sürecin sosyokültürel, ekonomik ve siyasal bazı değişiklikleri kapsadığı gibi beraberinde bu tür değişikliklerden de etkilenebildiği bir kavram olduğu bilinmektedir. (Urk, 2010).

Günümüz dünyasında etkisini 2011 yılından beri büyük göç dalgalarıyla hissettiren bir Suriye krizi yaşanmaktadır. Arap baharı, Suriye'yi içine alan iç savaşın başlatılmasında önemli rol oynamış ve aslında Suriye çatışması Arap devletlerinde demokratikleşme yolundaki hareketlerin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Arap baharı, 2010 yılında Orta Doğu'daki protestoların başladığı ve Libya, Tunus ve Mısır'da uzun süredir devam eden rejimlerin sona erdirilmesiyle başlamıştır. Bu ülkelerdeki protestolar, Yemen ve Bahreyn gibi diğer Ortadoğu ülkelerini de

ateşleyerek, Suriye'nin de içinde bulunduğu zorba rejimlerden arınma amacı gütmüştür. Suriye dünya genelini etkileyen dış göç hareketine, ilk olarak 250-300 kişi ile başlamış, ardından yaşanan gelişmelerle geniş kitleler halinde komşu ülkelere yönelmiştir. Kısa sürede kitlesel boyutlara ulaşan bu göçün en temel nedenleri arasında, Suriye'de 'can güvenliğinin' kalmamış olması yer almaktadır. Türkiye'nin Suriye'den gelen mültecilere ilk müdahalesi sınır kapılarını açmak ve onlara ücretsiz sağlık hizmetinin yanı sıra kamplarda barınma imkanlarını sağlamak olmuştur. Türkiye'de Mayıs 2019 verileri dahilinde şu an 3 milyon 475bin 327 kayıtlı Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Ülkesine geri dönen Suriyeli sayısının ise yalnızca 321 bin 93 kişi olduğu bilinmektedir.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'nin farklı illerine dağılım yapan Suriyeli göçmenlerin 0,98 ile Manisa ilinde oluşturduğu sosyoekonomik yapıyı, değişimi ve katkısını incelemek ve farklı unsurları açığa çıkarmak üzere tasarlanmıştır. Araştırma kapsamı olarak Suriyeli göçmenlerin nüfusa oranının 0,44'üne sahip olan, Ege Bölgesi'ndeki Manisa şehri seçilmiştir. Bu çalışmada Manisa'da yaşamını sürdüren Suriyeli göçmenlerin, göç sonrası yaşadıkları sosyoekonomik boyuttaki değişimleri incelenmiştir.

Birinci bölümde; ilk olarak küreselleşme olgusu ve türleri incelenmiştir. Küreselleşmenin Türkiye üzerindeki etkileri araştırılmış ve küresel göç eğilimleri ile Türkiye'nin etkisi altında kaldığı göç süreçlerinin üzerinde durulmuştur. Bölümün en sonunda ise göç olgusunun kavramsal çerçevesi ve göç kuramlarına değinilmiştir. Böylelikle küreselleşmenin Dünya ve Türkiye üzerindeki etkilerinin, göç içerisindeki önemi açıklığa kavuşmuştur.

İkinci bölümde; Arap baharı etkisiyle gelişen Suriye göçünün, oluşum ve gelişim süreçleri üzerinde durulmuştur. Bu süreç sonrasında Türkiye'nin Suriye göçüne karşı izlediği politikalar, sosyolojik ve ekonomik yaklaşımları dile getirilmiştir. Sonrasında ise Türkiye'de bulunan Suriyeli göçmenlerin genel nüfusa sosyoekonomik açıdan oranları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise; Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin sosyoekonomik verilerinin tespiti için vaka analizi çalışması yapılmıştır. Görüşme gerçekleştirilen 102 Suriyeli göçmen ile yöneltilen sorulara kodlama tekniğiyle içerik analizi uygulanarak elde edilen oranlar değerlendirilmiştir. Bölümün son kısmında ise katılımcıların genel üzerindeki tespitleri kodlamalarla yorumlanmıştır.

Sonuç bölümünde ise; elde edilen bulgular demografik, sosyolojik ve ekonomik gelişmeler ışığında değerlendirilmiş, yorumlanmıştır. Önceki bölümde bahsi geçen amaçlarla bulgular arasında bağlantı kurularak genel bir değerlendirme yapılmakla birlikte bu konuda çalışma yapacak olan araştırmalara da önerilerde bulunulmuş, Manisa ili üzerinde Suriyeli göçmenler için tehdit ve fırsatlar açıklanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME ve KÜRESELLEŞEN DÜNYADA GÖÇ KAVRAMI

1. KÜRESELLEŞME

Küreselleşme kavramının çağlar atlant bir geçmişi barındırmasına karşılık, 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren sık sık gündem oluşturduğu görülmektedir. Hem gündelik yaşamda hem de bilimsel alanda çokça tartışmalara yer veren ve açık bir kavram olan bu olgu, içinde bulunduğumuz hayatın temel belirleyicileri arasında yer almaktadır. Bu bölümde, küreselleşmenin tanımı, kapsamı, çeşitleri ve Türkiye üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.1.Küreselleşme Olgusu ve Tanımı

Küreselleşmenin gündelik yaşantımızdaki yerine baktığımızda; iklim koşullarını düzenlemesi, tüketim alışkanlığı, çevre kirliliği vb. gibi alanlarda sıklıkla adının kabul edebilmekteyiz. Bilimsel alanda ise, özellikle son on yıl içerisinde yükseliş gösteren küreselleşme üzerine yapılan tezlerin, yazılan makale ve kitapların sayısında hızlı bir ivme yaşandığı gözlenmektedir. Kavramın son yıllarda fenomen hale gelmesine karşın, küreselleşme olgusunun çok eski bir geçmişe sahip olduğu ile bu olgunun yepyeni bir tarihsel gerçekliğe tanıklık ettiğini düşünenler arasında ikili bir ayırım olduğu söylenebilmektedir. Küreselleşmenin; demokratikleşme, özgürleşme ve refah seviyesindeki artışa etkisini hissettiren insancıl yaklaşımının karşısında, büyük oranda eşitsizlik, yoksulluk, çevre kirliliği vb. gibi unsurlara yol açtığını, bununla birlikte dünyayı gün geçtikçe daha da zorlaştırıcı etkilere maruz bıraktığını düşünen gerçekçi yaklaşım arasında dönen tartışmalar iki ayrı ana eksenini oluşturmaktadır. Bu olgunun bugün için biçimsel oluşumu tamamlanmış gözükse de içerik olarak gelişebilme potansiyeline sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dünya artık küresel bir köy kabul edilmiştir. (Ziegler, 2004: 16-36). Fakat yaşanan bu küreselleşmenin kapsamı insanların seçim ve tercihleri arasında ilerleme gösterebilmektedir.

1.1.1. Küreselleşme Kavramı

Küreselleşme kavramı, birçok araştırmacı tarafından ekonomik bir olgu olarak kabul görülse de bu kavrama yalnızca ekonomik bir tanımdan bakmak anlaşılmasını güçleştirmektedir. Çünkü küreselleşmenin yalnızca ekonomik boyutlu bir süreç olmadığı, bu sürecin politik, sosyal ve kültürel faktörlerinin de önem taşıdığı görülmektedir. (Kıvılcım, 2013: 1).

İngiliz İktisatçı W. Foter'in 1833'de yazdığı dünya üzerindeki kaynakların dağılımı ve kullanımı konulu bir makalede küreselleşme kavramı ilk kez kullanılmış olup, daha sonra bu kavram 4 Nisan 1959'da The Economist dergisinde de yer almıştır. Küreselleşmenin çağımızda etkin hale gelmesini sağlayan eserin ise Garrett Hardin'in 1968 yılında yazmış olduğu kaynakların paylaşımı ve kullanımı konulu olan çalışması bilinmektedir. (Karabıçak, 2002: 116). Küreselleşme başlıklı ilk çalışmanın ise Roland Robertson'ın kaleme aldığı "Globalization: Social Theory and Global Culture (1972)" adlı başucu eserinin olduğu görüşü hakimdir. (Gökdere, 2001: 71-101). Bu eserde küreselleşmenin kapitalizm ve çağdaşlaşma öncesinde de var olduğunu ifade eden Robertson, bu süreci beş farklı aşamada açıklamıştır. Oluşum Aşaması-Avrupa/1400-1750, Başlangıç Aşaması-Avrupa/1750-1875, İlerleme Aşaması/1875-1925, Baskıyla Mücadele Aşaması/1925-1969 ve 1969-1992 arası yılları ise Belirsizlik Aşaması şeklinde ayırmıştır. (Robertson, 1992: 15-16).

Küreselleşme kavramının kullanıma baktığımızda, yirminci yüzyılın sonlarına doğru sıklaştığı görülmektedir. Kökeninin İngilizceye 19. yüzyılda girdiği varsayılan "global" kelimesinden geldiği ve global kelimesinin de dünya çapında bütüne ilişkin anlamında kullanıldığı bilinmektedir. Küreselleşme ile beraber çeşitli teknolojik gelişmelerin ve imkanların artması sonucunda dünya daha da küçülürken aynı zamanda da parçalanmaktadır. Bu parçalanma ise farklı olanın öne çıkmasını sağlamaktadır. Küreselleşme kavramı kendince tek bir bütün olan dünya kavramını tasvirlerken aynı zamanda ekonomik, siyasal ve kültürel ortamda oluşacak olan asimilasyona da zemin hazırlamaktadır. (Saritaş, 2009: 399-400).

Adıgüzel'e göre küreselleşme verimli bir kavram olduğundan dolayı bu durum spekülasyonlara, olasılıklara, güçlü görünen toplumsal bir imaja ve metaforların oluşumuna imkân yaratmaktadır. (Adıgüzel, 2011: 10). Kimileri küreselleşmenin dünya refahında artışa neden olacağını, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farkların azalacağı görüşünü savunurken, kimileri ise aynı kavramın sömürgeciliğin

modernleşmiş hali olduğu yönündeki görüşlere sahiptir. Farklılık gösteren küreselleşme tanımları bu olgunun temelinde yatan dört özelliği göstermektedir. Bunlar:

1. Küreselleşme, geleneksel, siyasi, kültürel ve coğrafi sınırlarını genişleterek ilerleyen, yeni toplumsal ağların ve faaliyetlerin oluşumunu sağlayan ve mevcut olan durumların çoğaltılmasını kapsayan,

2. Toplumsal ilişkilerin ilerlemesini ve yayılmasını sağlayan, karşılıklı faaliyet ve bağımlılıkları arttıran,

3. Bu toplumsal değişimlerin yoğunlaşmasını ve hızlanmasını kapsayan,

4. Bütün bu değişim, ilişki ve dönüşümlere hız kazandırmayı yalnızca maddi açıdan gerçekleştirmeyip, geniş ve kapsamlı manevi bir sürecin de parçalarıdır. (Adıgüzel, 2011: 13-14).

Küreselleşmenin hem maddi hem manevi alandaki bütünü kapsayan anlamı düşünüldüğünde insan, iletişim, sermaye, ticari mal ve bilgi akışı gibi unsurları bünyesinde barındırdığı görülmektedir. Küreselleşmenin bu çoklu yönü de insan akışının hem maddi hem de manevi boyutunda yer aldığını vurgulamaktadır. İletişim, sermaye, ticari mal ve bilgi akışının yanı sıra insan akışı bu iki durumu da içinde barındırmaktadır. Maddi süreçte yer alan insan akışı unsuru yer değiştirme faaliyetinde bulunan göçmenlerin geride bıraktıkları aile ve maddi kazanımlarını çok yönlü etkilemektedir. Küreselleşmenin en görülmesi istenmeyen ve üstü kapalı geçirtilen yönü de belki budur.

Küreselleşme konusunda olumlu görüşlerin aksine olumsuz bakış açısına sahip görüşler de mevcuttur. Bu küreselleşme karşıtları, getiriden çok götürülerin olduğunu, temelde yatan amacın yalnızca kar elde etmenin ve bu karın da büyük bir kısmının önceden belirli olan seçili gruplara, Amerikalı yatırımcılara ve çok uluslu şirketlere bölüşüleceği görüşündedirler. Marksist düşünürler ise küreselleşme olgusuna kuşkuyla yaklaşmaktadır. Marksistlere göre küreselleşme Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra oluşan ekonomik farklılıkları ve dengesizlikleri gidermek yerine daha da derinleştirmiştir. Küreselleşme ile olduğu var sayılan ekonomik sıçramanın da sanıldığı gibi tüm dünya ülkelerinde geçerli olmadığı bu ferahlanmanın da belirli bölgelerde gerçekleştirdiğini ileri sürerler. Bu sürecin ise gelişmiş kapitalist ülkelerde uluslararası yatırım ve sermayenin belli başlı finans merkezlerinde birikmesiyle gerçekleştiğini ileri sürmektedirler. (Tongyu-Weimin: 2012: 40-41).

Yukarıda yapılan tanımlardan yola çıkılarak küreselleşme konusunun yalnızca siyasal ve ekonomik alanlarla sınırlı kalmayıp, bunlarla birlikte toplumsal, kültürel, teknolojik vb. alanlarda da varlık, değişkenlik ve ilerleme gösteren bir süreç olduğu söylenebilmektedir.

1.1.2.Ekonomik Temelli Küreselleşme

Ekonomik boyutlu küreselleşme, ülke ekonomilerinin ortaklaşa hareket etmesiyle tek bir pazarda birleşmesini ifade etmektedir. Bir başka deyişle ekonomik küreselleşme, uluslararası sermaye, emek ve mal dolanımının artması sonucu ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişmesi, etkileşimlerin yoğunlaşması ve yaygınlaşması olarak kabul edilmektedir. (Fischer, 2003: 2). Doğal kaynak rezervlerine sahip birçok ülke, yerel ürünlerini pazarlamak ve ülke ekonomisine katkı sağlamak için bu ticaret sistemine güvenmektedir.

Küreselleşmenin etkinliğini ve üstünlüğünü ekonominin işleyişinden yani ekonomik yasalardan aldığı yönünde birçok düşünce hakimdir. Bu düşünceye göre küreselleşmenin ilk boyutu ekonomidir (Sağlam, 2007: 7).

Ekonomik küreselleşme, 1947’de kurulan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ile birlikte uygulanan gümrük tarifeleri ve kotaları azami şekilde veya tamamen kaldırılarak, ülkelerarası ticaretin tüm dünyada serbestleştirilmesi çalışmaları ile başlamıştır. (Bugün GATT’ın yerine Dünya Ticaret Örgütü (WTO) geçmiş bulunmaktadır). GATT ile yapılan bu düzenlemelerin gerek uluslararası ticarete gerekse iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerde ve bu gelişmelerin ulaşım maliyetlerine de olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir (Seyidoğlu, 2003: 189).

Ekonomik temelli küreselleşmenin üretim ve finansal faaliyetlerde de dünya çapında uluslararası pazarlarda ve piyasalarda bir değişimi ve gelişimi kapsadığı görülmektedir.

1980’li yıllar ve sonrasında finansal faaliyetlerdeki küreselleşmenin hızlı bir ivme yakalamış olması uluslararası finans piyasalarının tek bir çatı altında toplanmasına neden olmuştur. Bütüncül bir piyasayı yansıtan finans piyasaları uluslararası sermaye hareketlerinin yapısını, dağılımını ve hacmini de büyük ölçüde değiştirmiştir (Aktan ve Gen, 1999: 5).

Küçük, orta ve büyük ölçekli işletmelerin uluslararası piyasalarda üretim faaliyetlerinde bulunmaları ve bu faaliyetleri küresel dünya geneline yaymaya

çalışmaları üretimin küreselleşmesi olarak adlandırılmaktadır. İşletmeler üretimin küreselleşmesi ile ülkelerin kendi aralarında yapmış oldukları sözleşmeler dışında sabit sermaye hareketliliğinden de faydalanarak global ekonomilerde yer edinmeyi başarmışlardır (Yüksel, 2001: 86).

1.1.3.Sosyo Kültürel Temelli Küreselleşme

Küreselleşme olgusunun dünya genelinde fenomen hale gelmesiyle birlikte, teknolojik ve ekonomik gelişmelerin yanı sıra sosyal alandaki etkileşimi de büyük önem arz etmektedir. Toplumsal bütünleşme fikriyle zaman ve mekân kavramlarını önemsizleştiren bu olgu, kültürel ve düşünsel yakınlaşma ile dünyanın soyut olarak küçülmesine neden olmuştur. (Bornman ve Schoonraad, 2001).

Toplumsal küreselleşme ile birlikte, birbiri ile tabi hale gelen insanlar kozmopolit bir yapının oluşumuna zemin hazırlamışlardır. Bu süreç dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olayın farklı kültür ve inanışa sahip milyonlarca insanı ortak bir paydada birleştirip aynı doğrultuda hareket etmesini sağlamaktadır (Tomas, 2013).

Dünyanın küreselleşmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni kavramların, algı ve oluşumların, hemen hemen hayatın her alanında meydana gelen değişikliklerle birlikte bu durumlara uyum sürecinin de yaşandığı gözlenmektedir. Dünyanın bu oluşum altında daha iyi algılanabilmesi için küresel vatandaşlık kavramının da bilincinde olan bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir (Katzarska-Miller, Reysen, Kamble ve Vithoji, 2012). Küresel vatandaşlık, sürekli etki ve etkileşimin olduğu bir kimlik döngüsüdür. Keskin çizgilerin yok sayıldığı, temelinde uluslararası bağlılık ve aitlik hissini yer aldığı bir bilince sahip olma durumu olarak adlandırılmaktadır (Ersoy, 2013). Küresel vatandaşlık düşüncesi gerek ulusal gerekse uluslararası alanda alınan kararların genel geçer kararlar olmasını sağlamaktadır. Çünkü küresel vatandaşlık bilincinin etkisiyle alınan kararların sürekliliğini koruduğu düşüncesi hakimdir. Bu ise temelde kozmopolit düşünce yapısından beslenmektedir (Schattle, 2009).

Yukarıda yapılan açıklamalardan anlaşıldığı gibi küreselleşme; sosyal ve kültürel hayata da etkisiyle dünya vatandaşlarını ortak değerler paydası adı altında bir arada toplamaktadır. Bu durum, yerel ve ulusal kültürler arasındaki çizgilerin şeffaflaşmasının yanı sıra, uluslararası boyuttaki mesafeyi de daraltıp tek bir kültürün oluşmasına neden olmaktadır. Kişilerin, toplumların hatta ulusların aralarındaki

etkileşimin artmasıyla oluşan küresel birikim sonucu yeni popüler kültürler ortaya çıkmıştır. Bu oluşuma en büyük etkinin ise küreselleşmenin iletişim ve teknoloji alanında yapmış olduğu yeniliklerle sağlandığını söyleyebiliriz.

1.2.Küreselleşme ve Türkiye

İkinci Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla birlikte ülkeler arasında çeşitli iş birlikleri oluşmaya başlamış ve bu oluşumlar zamanla uluslararası bir boyut kazanmıştır. İlk olarak siyasi ve iktisadi alanda yapılanma gösteren bu oluşumlar uluslararası anlaşmalar imzalayarak çeşitli birliklere taraf olmuşlardır. Türkiye de siyasi ve iktisadi alanlarda gerek hizmet vermek gerekse hizmet almak amacıyla birçok birliğe dahil olmuş ve uluslararası anlaşmalarda bulunmuştur. Bu anlaşmalar çerçevesinde; Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Para Fonu (IMF), Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD) ve Avrupa Konseyi gibi birçok uluslararası örgüte üye olmuş ve Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AIHS) gibi birçok uluslararası anlaşmaya da taraf olmuştur. Küreselleşme olgusunun hızlı bir ivme yaratmasıyla birlikte başlayan modernleşme süreci dünya genelinde yeni bir trend oluşturmuştur. Türkiye de bu oluşumda yerini almış, diğer ülkeler gibi değişim ve yeniliklere uyum sağlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan hemen sonra başlatılan reform hareketlerinin, yenilik ve devrimlerde batıyı örnek olarak bu ilkeleri uygulaması, bu faaliyetlerin batılılaşma adı altında gerçekleşmesi aslında küreselleşmeye atılan bir adım olarak da görülmektedir. Bununla birlikte devletin ekonomi politikalarında liberal bir bakış açısı sergilemesi, insan hakları ve demokrasi bilincinin hızla yaygınlaşması ve sivil toplum örgüt ve kuruluşlarının sayılarının giderek artması ve gelişmelerinin desteklenmesi küreselleşme olgusunun her alanda etkili olmaya başladığını göstermektedir. Bu koşulları dikkate alarak günümüze hareket ettiğimizde; Türkiye'nin küreselleşme ile başlayan yenilik ve değişimlerle son yıllarda tanışmayıp köklü bir geçmişe sahip olduğu fikri oluşmaktadır. Osmanlı Devletinden başlayıp Cumhuriyet'e de geçiş yapan ve belli başlı değişikliklerle daha uygun hale getirilen uygulamaları örnek alarak Türkiye'de küreselleşme olgusunun temelleri atılmıştır diyebilmekteyiz. Örnekleyecek olursak; 1800'lü yıllarda Osmanlı Devleti'nde ilk dernekleşme hareketleri görülmeye başlanmış, 1889'da ise bu dernek ve kuruluşlara

resmi izin ile çalışma emri getirilmiş ve 1909 yılında ise derneklerin devlete yıllık faaliyet raporu sunması şart koşulmuştur (Caniklioğlu: 122-123).

Küreselleşme sürecinin Türkiye üzerindeki etkilerine baktığımızda diğer dünya ülkelerine oranla daha fazla etkilenmekte olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumun en temel nedeni ise Türkiye'nin içinde bulunduğu jeostratejik konumundan kaynaklanmaktadır. Bu konum itibarıyla Avrasya'nın merkezinde, Batı ile Doğu'nun, Kuzey ile Güney'in kesiştiği bir noktada yer alan Türkiye'nin küreselleşmeden kaynaklı etkilere kabulü açık bulunmaktadır. Bu nedeni destekleyen bir diğer önemli etken ise Türkiye nüfusunun çok çeşitli etnik kökenleri olup, bu topluluğun oluşturduğu özellikleri de içinde barındıran kozmik bir yapıya sahip olmasıdır (Bayar, 2008: 32).

Küreselleşme süreci ile birlikte piyasada köklü bir geçmişi bulunan monopol denetim sistemi yerini çok uluslu ekonomi birliklerinin yer aldığı bir etkileşime bırakmıştır. Bunun sonucu olarak küresel ekonomide etkileşim halinde bulunan ülkelerin birbirinin maddi yapısına, içinde bulunduğu kriz ya da bunalıma da ortaklık ettiği görülmektedir. Türkiye, Yunanistan, Rusya ve Almanya'nın da içinde bulunduğu diğer birçok ülkeyi bu duruma örnek gösterebiliriz (Ener, 2006: 211). Türkiye jeostratejik konumu gereği önemli koordinatlarda yer alması açısından zengin yeraltı ve enerji kaynaklarına sahiptir. Bu özellikleri ile ekonomi alanında da önemli sonuçlara neden olmaktadır. Dünyanın da enerji kaynakları bakımından en zengin olduğu bölgelere sınır komşuluğu yapmaktadır. Petrol ve doğalgaz rezervlerinin taşınması konusunda bir köprü görevi üstlenen Türkiye, iktisadi açıdan en kısa ve en az maliyetli güzergâhı sunmaktadır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu Doğu-Batı Enerji Koridoru Projesi'nin gerçekleştirilmesi birlikte, projenin bölgesel fayda sağlamasının yanı sıra küresel anlamda da yeni ekonomik sonuçlar oluşturduğu bilinmektedir (Bayar, 2008: 34).

Türkiye'de gerçekleştirilen 1980 ve sonrası düzenlemelerle, küreselleşmenin de etkisi altında ekonomide yer alan ithal ikameci anlayışı yıkılmaya başlamış, böylelikle piyasa yapısı dışa dönük bir politik düzene evrilmiştir. Global düşünce sisteminin yaygınlaşmasıyla uluslararası anlaşmalarda karşılıklı bağımlılığın artması, yapılan bu anlaşmalara Türkiye'nin de dahil olmasını sağlamıştır. IMF, 1980 kararlarının alınmasında ve gelişmekte olan ülkelerin dış borç ve faizlerini ödemesi konusunda öncülük sağlayan kuruluşların başında yer almaktadır. 1970'lerde ekonomide oluşan büyük buhran etkisi Dünya genelinde yaygınlaşarak kara tablo

çizmeye başlamıştır. Türkiye'yi de içinde bulunduğu süreçten dolayı IMF'den kredi almaya zorlayan bu kriz, IMF'nin ülke ekonomisi üzerindeki yaptırımlarını kabul etmeye mecbur bırakmıştır. Bunun sonucunda ithalattaki kota uygulamalarında düzenleme ile başlayan bu kararlar, faizlerin serbest bırakılması, piyasada arz-talep-fiyat dengesinin kurulması, ihracatta devlet desteği ve fiyat kontrollerinin kaldırılması şeklinde de devam etmiştir. Alınan kararlar sonucunda bir diğer değişiklik ise Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu'yla piyasada yabancı sermaye dolaşımının serbestleştirilmesi olmuştur. Bununla birlikte OECD'ye üyeliğini gerçekleştiren Türkiye iktisadi açıdan küreselleşme sürecine dahil olurken, kendi iç ve dış politikasında uygulayacağı hedefleri de böylelikle belirlemiş bulunmaktadır. (Gökçen, 2013: 349-350).

Türkiye'de küreselleşme olgusunun siyasal boyuttaki etkilerine bakılacak olduğunda; demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi kavramların dünya genelindeki anlam açılımları ile eş değer hale gelmesi ve yine bu evrensel değerler temelinde politikalar sergilediği gözlenmektedir. Türkiye'de uzun yıllardır sorun haline gelen ve ulusal konuların başında yer alan terör, yolsuzluk, yasa dışı göç vb. gibi konuların çözüm sürecinde bağlı olduğu uluslararası kuruluşların konu ile ilgili önerilerini dikkate alarak amaca uygun politikalar uygulanmaktadır.

Dünyanın herhangi bir ülkesinde ortaya çıkan siyasi, ekonomik ya da kültürel krizlerin yine dünyanın bir diğer bölgesindeki ülkeleri de aynı şekilde etkisi altına alması, günümüzde küreselleşmenin sahip olduğu etkileşim alanının büyüklüğünü göstermektedir. Böylelikle var olan sorunların çözümünde küresel yönetim ilkelerine uygun, hukukun üstünlüğü anlayışı doğrultusunda hareket edilmesi gerekmektedir. Temiz'e göre, devletin yönetim ilkelerindeki işleyiş ve farkındalık ne kadar disiplinli bir şekilde uygulanırsa; uluslararası piyasa ve ödeme sistemi de ona göre uyum ve düzen içinde hareket etmektedir (Temiz, 2012: 206). Uluslararası anlaşmalarda hukukun üstünlüğü ilkesi; tarafları daha şeffaf, güvenilir ve açık kılarak adaletli bir sistemin oluşumunu ve işleyişini mümkün kılmaktadır. Hukukun üstünlüğü ilkesi ile taraflardan daha az güçlü olan korunacak, şeffaf ve güvenilir olması ile de yöneticilerin sorumluluk alması sağlanacaktır. Bu imkanlar doğrultusunda hareket edildiğinde ülkelerarası gerek iç gerekse dış politikada demokratik ilişkilerin temeli sağlanmaktadır.

Türkiye'de uygulanmaya başlayan yerel yönetim reformlarının geçmişi Tanzimat dönemine kadar uzanmaktadır. 20. yüzyılın sonlarına kadar devam eden bu

reform hareketlerinin oluşum nedeni ise vatandaşların daha kaliteli bir hizmet almasını sağlamaya çalışmaktır. Türkiye'nin kendi iç yönetiminde aldığı kararlarda etkili olan bu reform çalışmalarının yapısına bakıldığında dış ülkelerle oluşan etkileşimin kaynaklık ettiği görülmektedir. İlk olarak 2003 yılında başlatılan "Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılandırma" adı altındaki çalışmalar, Türkiye'de küreselleşme sürecinin getirdiği yeniliklerle dünyaya uyum örneklerinden biri olarak düşünülebilir (Saran, 2005: 41-47). 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kararları ile kamu sektörüne iç denetim hakkının gelmesi, ülkenin şeffaflık ilkesi dahilinde oluşturulan hedef ve strateji haritalarında yön belirleyici olmuştur. Yine bu sürecin beraberinde getirdiği Belediye ve İl Özel İdareleri için çıkarılan yeniden yapılandırılma çalışmaları küreselleşme olgusunun ülke içinde hareket ettiğinin göstergesi niteliğindedir. Türkiye'de bu bağlamda global düşünce sisteminin faaliyete geçmesi yerel yönetimlerin yönetim işlevselliğinde pozitif bir ivme yaratmıştır.

Küreselleşme sürecinde oluşan bölgeselleşmeye karşılık yerelleşme olgusu, milletlerin kendi kültür ve geleneklerine sahip çıkmasını sağlayan bir kavram olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte ülke nüfusunda yer alan etnik grupların oluşturacağı tehdit ve sorunları da önlemektedir. İnsanların kendi öz ve köklerini barındıran temellere sahip olması yerellik algısını kuvvetlendirmektedir. Çünkü kozmopolit düşünce yapısına sahip olan bir dünyada tekdüze oluşumların engellenmesi için bireyin kendi köklerine tutunması gerekmektedir. Ökmen'e göre bir ülke sınırları içindeki yerelleşme olgusu ne kadar sağlam temellere dayanırsa ülke vatandaşlarının aitlik duygusu o kadar gelişmiş olacaktır. Bireyler o ülkeden çıkış yapsalar bile sahip oldukları hissi yitirmeyeceklerdir. Çünkü yerelleşme ve küreselleşme arasında doğru orantı bulunmaktadır. Küreselleşme olgusu ne kadar gerçekleşirse yerelleşme de o kadar gerçekleşecektir (Ökmen, 2003: 28).

1.3. Küreselleşme Çağında Göç

Göç olgusunun yüzyıllardır içinde bulundurduğu en önemli etkeninin yer değiştirme eylemleri olduğunu söylemek mümkündür. Fakat bu yer değiştirme hareketini kabul etmekle beraber, göç olgusunun zaman içerisinde gelişip farklı anlamlar, farklı nitelikler kazandığı ve çeşitli kavramlar ürettiği de açıktır. Ekonomik, politik, beşerî ve kültürel faktörlerin etkisiyle gerçekleşen göçün, yaratmış olduğu sonuçlarda bu olgunun göç verdiği ve göç aldığı merkezleri etkilediği görülmektedir.

Bu etkileşim neticesinde göç kavramı varlığını sürdürmüş ve nitekim her ülkede var olan bir olgu haline gelmiştir.

18.yüzyıl ortalarında Avrupa'da boy gösteren sanayi devriminin etkisiyle emek gücü gerektiren iş kolları sayısında artış yaşanmıştır. Bu süreçte eskiye oranla daha fazla arz oluşturan piyasa ihtiyaçlarının karşılanması için işçi alımlarında artış olmuştur. Sözleşmeli işçilik, kölelik ve planlı göç adı altında yapılan bu alımlara daha sonra 1980'li yılların başlarında daraltma politikaları uygulanmıştır. Günümüzde hala illegal yollarla bu ülkelere giriş yapan göçmen işçiler piyasa koşullarında en ağır işlerde ve fahiş fiyatlarda çalıştırılmaktadır (Yılmaz, 2004: 1685). Abadan-Unat'a göre, göçmen gruplarının bir araya gelmesiyle yeni bir ulus, ulusların ihtiyaç ve yapısına göre de yeni göçmen grupları meydana gelmektedir. Dünya üzerinde küreselleşmenin en büyük etkilerinden biri olan ekonomik, teknolojik ve kültürel savaşlar büyük göç faaliyetlerini meydana getirmektedir. Bunun sonucunda sınırlarını yeniden belirleyen ya da yeni kurulan devletler, yeni toplulukları, yeni oluşum ve olguları da beraberinde getirerek bir göçmen kitlesi yaratmıştır (Abadan-Unat, 2002: 32-33). Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülke vatandaşlarının refah düzeyindeki artış beklentileri, eğitim, sağlık, güvenlik ve işsizlik gibi konularda oluşan sorunlar, daha iyi bir yaşam hakkı arayışı içine giren bu bireyleri göç etme faaliyetine yönlendirmektedir. Küreselleşen dünyada özellikle bilgi ve ulaşım olanakları konusunda var olan imkanların daha da genişlemesiyle birlikte düzensiz göç kavramı ortaya çıkmıştır ve bu kavram ulus devleti anlayışına sahip ülkelerin kurallarıyla çatışan bir süreç başlatmıştır.

Küresel göç ile birlikte etkileşime geçen ülkeler hem göç veren hem de göç alan ülke olarak belli bir alışveriş süreci içine girmişlerdir. Göçmen vatandaşların ülkelerine geri döndüklerinde yanlarında götürdükleri sadece iktisadi açıdan bir fayda ya da kayıp değildir. Hem yapılan yer değiştirme hareketi süresince hem de yerleşim durumunda yeni kültürlerin öğrenilmesiyle birlikte beşerî sermayeye katkıda bulunmaktadır. İçduygu ve Sirkeci'nin belirttiği gibi küreselleşme çağında göç; sosyokültürel ve iktisadi bileşenlerin değişimleri sonucunda oluşan olgunun ortaya çıkması bakımından sonuç, aynı süreçte bu değerlerin değişimlerine katkı sağlaması bakımından da bir nedendir (İçduygu, Sirkeci, 1999: 250). Küreselleşme süreci içerisinde farklı bir boyut yakalayan kozmopolit düşünce yapısı, beşerî, iletişim, teknoloji ve ekonomi gibi unsurları etkisi altına alarak göç eden vatandaşların kendi yurtları hakkındaki hissiyatlarını ve ilişkilerini etkilemiştir (Apadurai, 1997: 33).

Uzun yıllar göçmen vatandaşların göç ettikleri ülkenin kültürü altına girerek asimilasyona uğrayacakları düşünülmüştür. Küreselleşme etkisiyle birlikte aslında göç eden vatandaşların kendi geleneklerine olan bağlarını koruyabildikleri gözlenmiştir. Böylelikle ulus-ötecilik adı altında yeni bir kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavram en dar kalıbıyla iki ülke arasındaki kültürel etkileşim anlamına gelmektedir. Beraberinde gelen, ulus-ötecilik olgusu adı altında beslenen yeni oluşumlar da literatüre katkı sağlamaktadır. Bunlardan biri olan ve varlığının küreselleşmeden önce olduğu tartışılan diaspora kavramı, ulus-ötecilik olgusu etkisiyle yeniden şekillenerek modern ve klasik olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Kendi istekleri doğrultusunda ülkelerinden göç etmiş Rum, Ermeni, Yahudi ve Filistinli bireyler için klasik diaspora tanımı; mülteci, göçmen işçi ve iktisadi göç kavramları için de modern diaspora tanımı kullanılmıştır (Kaya, 2001: 73).

1.3.1.Küresel Göç Eğilimleri

Küresel göç eğilimleri ülkelerin yapısına, konumuna, nüfus dağılımlarına, ekonomik ve kültürel zenginliklerine göre farklılık gösteren göç sebeplerinin incelenmesi açısından önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Göç eğilimlerinin yönü dünyada yaşanan büyük göç süreçlerine bakılarak yorumlandığında genellikle güneyden kuzeye, doğudan batıya ve çevreden merkezlere doğru bir hareket olduğunu göstermektedir. Yapısı gereği ise az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere, küçükten büyüğe, kırsal alandan kente gibi değişkenlere rastlanılmaktadır. Küresel göç eğilimlerini belirleyen bu ikili yapılar, yani göçün hareket ve sebep türünün belirlenmesindeki maddi ve manevi çeşitliliğin altında yatan en büyük neden ise bireylerin daha iyi bir yaşam hakkı arayışından kaynaklanmaktadır. Bu gibi sebeplerle başlayan yer değiştirme hareketleri uluslararası hukuk kuralları ve prosedürlerine uygun şekilde olduğu gibi bazen de can güvenliğinin göz ardı edildiği zorlu ve yasadışı yollara başvuru olarak yapılmaktadır (Adıgüzel, Y. 2012).

Castles ve Miller'e göre göç eğilimlerinin oluşumu dört temele dayanmaktadır. Bunlar göçün küreselleşmesi, göçün hızlanması, göçün farklılaşması ve göçün kadınlaşmasıdır.

Göçün Küreselleşmesi: Göç veren ülke ve bölgelerin sayısı ve miktarı belirlenemediği için karma bir nüfus yapısı oluşturmaktadır ve böylece göç alan ülke ve bölgeler de bu farklı kozmik yapıyla çeşitlenip zenginleşmektedir.

Göçün Hızlanması: Dünya üzerinde hemen hemen her geçen gün yeni bir göç hareketi oluşmaktadır. Süregelen bu durumun büyümesiyle birlikte yeni göç politikaları geliştirilmektedir.

Göçün Farklılaşması: Küreselleşme ile birlikte göç olgusuna yeni kavramlarda eklenmiştir. Ülkeler artık işgücü göçü, misafir işçi gibi terimlerin yanı sıra göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi farklı göç türleriyle de tanışmıştır.

Göçün Kadınlaşması: Geçmişteki göç hareketleri incelendiğinde göç eden bireylerde erkek nüfusunun yoğunluğu dikkat çekmiştir, özellikle emek göçü üzerinde bu oran oldukça fazladır. Ancak günümüzde kadınların da bu göç sürecine dahil olduğu ve giderek bu oranın arttığı görülmektedir (Castles ve Miller, 1998: 20–21).

Castles ve Miller 'in varsaydığı yukarıda sözü geçen göç eğilimleri incelenirken bugün dünya üzerinde oluşan göç türlerinin neredeyse tümünde bu eğilimlerin gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Günümüzde oluşan göçlerin yapısına bakıldığında kültürel zenginlik ile küreselleştiğinin, artarak ilerlemesiyle hızlandığının, ihtiyaç türlerine göre farklılaştığının ve artık kadınların da göç sürecine dahil olmasıyla birlikte göçün kadınlaştığı eğilimlerinin gerçekleştiği görülmektedir.

1.3.2.Küreselleşme Çerçevesinde Göç Olgusunun Türkiye Özelinde İncelenmesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atılmasıyla birlikte literatüre yeni kavramlar da eklenmeye başlanmıştır. Özellikle batılılaşma ve sanayileşme gibi kavramlar oldukça gündeme gelmiştir (Taşkesen, 2011: 26-288). Böylelikle modernleşme ve Batı'ya uyum sağlama sürecinin içine giren Türkiye, küreselleşme etkilerini dolaylı ya da doğrudan ölçütlerle hissetmeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 1950'li yıllara kadar Türkiye'yi sosyoekonomik açıdan etkileyecek herhangi bir göç hareketi ve nüfusta hızlı bir artış görülmemiştir. Ülke ekonomisine yapılan uzun vadeli ve geniş ölçekli yatırımlarda artış gözlemlenmeye ve sonuç alınmaya başlanmıştır. 1950'li yıllara kadar tarımda gelenekselci tavır sergileyen toprak sahipleri, bayındırlık hizmetlerinin artmasıyla birlikte anlayış değişikliğine giderek tarımda makineleşme dönemine geçiş yapmışlardır. Öztürk'e göre, Türkiye'nin devlet müdahalesi olmadan belirlenen arz ve talep dengesiyle tanışması 1980 ve 1990 yılları arasında olmuştur, ülke sonrasında tekrardan çeşitli ekonomi politikalarıyla farklı süreçler geçirmiştir (Öztürk, 2007: 249). Küreselleşme olgusuyla yeni yeni

tanışan Türkiye, dış ticaret politikalarına farklı bir bakış açısı ve büyümeye yönelik yenilikler getirmiştir. Serbest piyasa uygulamasına geçen ülke ekonomisi yine o dönemlere denk gelen 1980 askeri darbesinin şokuyla ekonomik ilerlemeyi etkilemiştir. Ancak bu kritik sürecin içinde bile kullanılan ifadelerde küreselleşme ve unsurlarının geçtiği görülmektedir. Küresel odaklı bir plan olarak görülen darbe sonrasında ülkede orta ölçekli sanayi kurumlarında artış sağlanıp, ulaşım, iletişim ve teknoloji konularında iyileştirmelerle yeni bir ivme yaratılmıştır. Sanayi sektöründe oluşan hızlı gelişmeler sayesinde iş olanaklarındaki artış düzensiz iç göçü de beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte göç alan şehirlerde kentleşme, gecekondulaşma ve altyapı sorunlarının oluşması küreselleşmenin göç olgusuna kattığı etkilerin en başında yer almaya başlamıştır.

Türkiye'de yaşanan göç olaylarına bakıldığında "transit göç" durumunun daha yoğun olduğu görülmektedir. Transit göç, göçmenler tarafından esas göçün gerçekleşeceği ülkeye geçişte istenilen şartların olgunlaşması için köprü görevi gören, transit ülkede geçici olarak bekleme durumudur. Emniyet Genel Müdürlüğü raporlarına göre, transit göçün ülkeye maddi manevi zararları bulunmaktadır. Bu yolla yapılan harcamaların artmasıyla birlikte devlet hazinesinin zarar gördüğü, transit göç süresince çalışan göçmenlerin kaçak çalışmaya yol açarak vergi kaybına da neden olduğu tespit edilmiş. Ayrıca terör örgütlerinin transit göç durumundan sıkça faydalandığı da bilinmektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2001: 21-35). Türkiye 2014 yılından itibaren açık kapı politikası uygulamaktadır. Uygulanan politikalar çerçevesinde Suriyeli sığınmacılara geçici koruma statüsü verilmiş, bu durum Suriye'den gerçekleşen göçlerin transit olma niteliğini de değiştirmiştir. 2011 yılından bu yana Suriyeli göçmenlere sınıra yakın şehirlerde çadır kentler kurulmuş, barınma ve konaklama ihtiyaçları sağlanmıştır. Sergilenen bu tavır Dünya'yı etkisi altına alan Suriye göçünde Batı ülkeleri ile Türkiye arasındaki farkı açıkça ortaya koymaktadır. Avrupa, Suriye göçüne 'iç politik kaygılar' perspektifinde yaklaşp, geçici misafirlik ile kalıcı izin oluşturmamaktadır.

1951 yılında imzalanan ve günümüz Türkiye'sindeki göç koşulları için düzenlemede kullanılan "Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi" ile Avrupa'dan Türkiye'ye göç eden sığınmacılara "mülteci statüsü", Avrupa dışında farklı bir ülkeden göç eden bireylere ise "sığınmacı statüsü" verilebilmektedir. Burada dikkat çeken unsur mülteci ve sığınmacı kavramlarının sahip olduğu haklardır. Mülteci statüsünde olan bireyin, sığınmacı statüsüne sahip olana bireye göre hukuki çerçevede

korunan hakları bulunmaktadır. Sözleşme kurallarında sığınmacıların bu haklardan yoksun olması nedeniyle, Türkiye’de çeşitli hukuksal düzenlemelere gidilerek ülkemizde bulunan Suriyeli sığınmacıların hak ve hukuksal durumları iyileştirilmiştir. Ülke için alınan kararlarda göçün ekonomik ve siyasi boyutunun öneminden yanı sıra psikolojik ve sosyolojik durumunun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Batı’nın hukuksal haklardaki ayrımı göçün sosyolojik boyutunu oluşturmaktadır. Bu durum ülke çıkarları gözetilerek, sadece iç güvenliği sağlamak amacı altında gerçekleştiğinde hem uluslararası ilişkilere hem de göçmenlerin ülkeye olan uyum sürecine zarar vermektedir. Bunun yanı sıra Dünya genelinde kabul bir görüş haline gelen bu tutum, küreselleşmenin kültürel boyutunu da zedelemektedir. Batı’nın bu tutumu karşısında Suriyeli göçmenlerin insani değerlerini gözetilen Türkiye, transit ülke görevi görmekten çıkıp, son yıllarda tercih edilen ülke konumuna gelmiştir (Adıgüzel, Y. 2012: 36-38).

1.3.3. 1980 Yılı ve Sonrasında Türkiye’ye Yapılan Kitlesele Dış Göçler

1980 ve sonrası dönemi Türkiye için “yabancıların” yoğun olarak göç ettiği bir süreç olarak ifade edilmektedir. İçduygu’nun da ifade ettiği gibi, Türkiye’ye yönelik gerçekleşen bu gayrimüslim ve Türk olmayan göçün önemli bir çoğunluğunu geçici düzensiz göçlerin oluşturduğu bilinmektedir. Bu durumun ayrıca Türkiye ekonomisi için, gelen göçmenleri benimseme kapasitesine sahip olduğunu göstermektedir (İçduygu, 2014a:58).

1980 sonrası Türkiye’de bulunan yabancı sayısında hızlı bir yükseliş olmuş ve uzun yıllar bu trend korunur hale gelmiştir. 1980 yılında doğu bloğunun çökmesi ve sosyalist düzenin dağılmasıyla birlikte, Türkiye’ye Afganistan’dan yaklaşık 5000 kişilik kitlesele göç gerçekleşmiştir. Irak’tan gelen göçlerin büyük bir kısmı ise 1988 yılında Kuzey Irak’ta yaşanan Halepçe katliamı sonrası gerçekleşmiş ve bu sayı 51.542 kişiyi bulmuştur. Daha sonra 1989 yılının Haziran ve Temmuz ayları içerisinde 300 binden fazla Bulgaristanlının gerçekleştirdiği ikinci kitlesele büyük göçe Türkiye kapılarını açmıştır. Ağustos 1990-Nisan 1991 yılları arasında kuzey Irak’tan Türkiye’ye sığınma amaçlı 7 bin 489 kişi gelmiş, bu sayı 1991 yılında 460 bine ulaşmıştır. 1991 yılındaki Körfez Savaşı sonrasında ise 467.489 kişi kaçarak Türkiye’ye gelmiştir. 1992-1998 yılları arasında Bosna’dan 20 bin kişi, 1999 yılında Kosova’da gerçekleşen olayların ardından ise 17 bin 746 kişi, 2001 yılında da

Makedonya'dan 10.500 kişi Türkiye'ye sığınma amaçlı giriş yapmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1012-14).

1995 yılında Türkiye'de 11 bin 362 düzensiz göçmen yakalanmış ve 1999 yılında yenilen yapılan sayımla birlikte bu sayının 47 bin 529'a, 2000 yılında 94 bin 514'e kadar yükseliş gösterdiği, sonrasında 2002'de bu sayının 82 bin 825'e ve 2008 yılı içinde artık 61 bin 228 seviyelerine indiği görülmüştür. (İçduygu, 2014b:231-34). 2016 yılı verilerinde ise bu rakamın 174 binden fazla olduğu saptanmıştır. Düzensiz göçü oluşturan bu rakamlardan yola çıkarak, Türkiye için düzensiz göçün büyüklüğünü vurgulamak mümkün gözükmemektedir (GİGM, 2017b).

1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'de ikamet alan yabancıların sayısında da hızlı bir artış gözlenmiştir. 1995 yılında çeşitli nedenlerle Türkiye'ye gelen yabancıların sayısı 6 milyon 762 bin 956 iken, 2010 yılı içinde bu sayı 27 milyon 024 bin 609'a yükselmiştir. 1995 yılında yürürlüğe geçen Türkiye'de bulunan yabancıların ikamet izni uygulaması ile 84 bin 727 ile başlayan bu sayı, 2010 yılına gelindiğinde 176 bin 944 olmuştur (TBMM, 2012b).

2008 yılında Türkiye'ye oturma izniyle giriş yapan yabancıların sayısı yaklaşık 180 bin civarındadır ve bu sayının 29 bininde öğrenci statüsünde bulunan kişiler yer almıştır. Bu yıllar içerisinde Türkiye'de bulunan yabancı vatandaşlarının en çok Çin, Rusya, Amerika, Almanya, Ukrayna, İngiltere ve Fransa gibi ülkelere geldikleri görülmüştür. Oturma izninin verildiği ülkelere bakıldığında ise Azerbaycan, Türkmenistan, Bulgaristan, İran, Kırgızistan, Afganistan ve Kazakistan'dan oluştuğu ve bu vatandaşlarında çoğunlukla öğrenci olduğu saptanmıştır. Çeşitli ülkelere Türkiye'ye gelen bu yabancıların çalışma, okuma ve yerleşme amacıyla kaldıkları, bu nedenle Türkiye ekonomisinin gelişmişliğinin giderek yabancı işgücü ve göçmenleri çekecek şekilde ilerlemesinin önemli bir avantaj yarattığı düşünülmektedir (İçduygu, 2014b, s.222-264). Sürekli olarak gerçekleşen bu göç hareketliliğinin, uluslararası düzeydeki değişimi ve bu değişimin Türkiye'ye etkilerinin yanı sıra, AB ile uyum sürecinin hızlanmasına ve Türkiye'nin uluslararası boyutta koruma ve vize rejimine dair içerik düzenlemelerini gerekli kıldıran iki önemli unsur olmuştur.1.4. Küresel Sermayenin Yeni Göç Politikası

İşgücü göçü özünde ekonomik temelli bir yapı gibi görülmekte, bu sebepten ötürü sürekli göç veren ülkelerin genel değerlendirilmesi yapıldığında, aslında işgücü göçünün ekonomik faktörlerin yanı sıra sosyolojik hatta psikolojik etmenlerden de kaynaklı olduğu varsayımı bulunmaktadır.

Bireylerin yaşadığı ülkelerde sahip olduğu imkanları yetersiz bulmaları halinde bir arayış içine girdikleri bilinmektedir. Kendileri veya aileleriyle sahip oldukları yaşam standartlarını iyileştirme, iyi bir eğitim fırsatı, daha iyi bir iş imkânı ve geliri sağlamak amacıyla yaptıkları yer değiştirme hareketi göçü çeşitlendiren faktörler arasında yer almaktadır. Bu ve benzeri sebepler dahilinde yapılan yurtiçi veya yurtdışı eylemler işgücü göçü olarak tanımlanmaktadır (Öner ve Öner, 2012: 89). Bununla birlikte işgücü göçü, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından ülke vatandaşlarının başka bir ülkede iş bulmak amacıyla yaptıkları yer değiştirme hareketi şeklinde tanımlanmıştır (IOM, 2011). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise yaşam düzeyindeki artışın sağlanması için bireylerin kendileri veya aileleriyle birlikte bu imkanlara göç yoluyla sahip olma istekleri uluslararası işgücü göçü olarak tanımlanmıştır (Göksu, 2000: 26).

Küreselleşme ile birlikte özellikle Avrupa ülkelerine en yoğun işgücü göçleri 1960 ve 1970 yılları arasında olmuştur. Daha sonra dünya geneline yayılan ekonomik buhranın etkileriyle darboğaz ve petrol krizinin oluşması işçi alımlarında azalmalara hatta duraklamalara yol açmıştır. 1980'li yıllarda ise yabancı devletler göçmen işçilerin ülkelerine tekrar geri dönmeleri için teşviklerde bulunmaya başlamıştır. Bu süreçten itibaren küresel sermayenin işgücüne olan ihtiyacı azalmıştır. Sanayileşme ile üretimde verimi ve kaliteyi arttıran Batılı ülkeler, ihtiyaçları olan işgücünü gidermek yerine, farklı ülkelerde de üretim yapıp istihdam sağlayarak göçmen işçi nüfusunun yön değiştirmelerine neden olmuştur. Böylece küresel sermayenin yeni göç politikası göçü hareketlendirmek yerine uzun süreli sabitlemeye doğru karar kılmıştır (Topçuoğlu, 2012: 505).

Gelişmiş ülkeler imalat sanayinde düşük ücretlerle çalışılan iş kollarını geliştirmekte olan ülkelere kaydırmışlardır. Günümüze kadar gelen ve yaygın bir şekilde kullanılan ucuz işgücü üretimlerinin temelleri de küreselleşme süreciyle atılmıştır. Tekstilden imalat sanayiye, bilgi teknolojiden iletişime kadar olan markalaşmış firmalar üretimlerini kendi ülkelerine yakın az gelişmiş veya geliştirmekte olan ülkelere yaptırmaktadırlar. Türkiye'de bugün Avrupa ve Uzak Doğu ülkelerinin otomotiv markalarının üretim üssü olurken, tekstil sanayinde de en prestijli markaların fason üretimlerini yapmaktadır.

Yukarıdaki bölümlerde küreselleşmenin tanımı yapılırken uluslararası etkileşimlerde keskin çizgilerin giderek azalması yönündeki değerlendirme, yapılan sermaye politikaları içinde geçerli olmuştur. Sermaye politikasında klasik örgütlenme

kuramının oluşturduğu keskin hatlar ve sabit görüşler küreselleşme ile farklı bir boyut olarak daha esnek, daha akışkan ve süreci kabullenen bir yapıya dönüşmüştür. Dünyanın ekonomi temelini oluşturan yapıtaşlarından; sermaye, teknoloji ve emek üçlüsünün dengesi yeniden sağlanmaya çalışılmıştır. Süreç içindeki durumun nitelik ve nicelik değerlerine göre yer değiştiren bu üçlü faktör, şimdilerde emeğin yön verdiği bir dengede model almaktadır. Klasik örgütlenmede, emek piyasası bir merkezde toplanırken, küreselleşme sonrası oluşan yeni örgütlenme ile emeği sabit kılarak üretim yapılacak ülkeye sermaye ve teknoloji taşınmaktadır. Üretim sürecinde çevre ülkelerden merkez ülkeye diye geçerli olan bu kuram, küreselleşme ile artık merkezden çevreye şeklinde model oluşturmuştur. Bunun sonucunda yapılan emek göçü hareketleri de eskiye oranla daha aza indirgenmiştir (Adıgüzel, 2012: 40-42)

1.5. Küreselleşen Dünyada Göçün Güvenleştirilmesi

Küreselleşme sürecinin en etkili unsurlarından biri olan uluslararası göç kavramı, ülkelerin, bölgelerin ve hatta ulusların siyasi, iktisadi ve beşerî yapılarına yön veren bir olgu haline gelmiştir. Piyasada etkin bir şekilde dolanım halinde olan sermaye, mal ve hizmet araçları insan hareketliliğini de tetiklemiştir. Bununla birlikte, aynı sınırlar içindeki mezhep ve etnik çatışmaları, az gelişmiş ülkelerin sosyal ve ekonomik açıdan başarılı politikalar uygulayamaması ve yaşamı boyunca daha iyi standartlara sahip olması için bireylerin başka ülkelere göç etmesine olanak sağlamıştır (Castles ve Miller, 2008, s. 6-7). Kavram olarak yeni bir olgu olmamasına rağmen uluslararası göç hareketlerinin en belirgin ve en ayırt edici özelliği oluşturduğu uluslararası küresel boyutu ve bunun yarattığı sosyoekonomik olaylarıdır. Küreselleşme, göçü evrilleştirmiştir. Gelişen ve hızla yayılan iletişim ve ulaştırma teknolojileriyle bireylerin, projelerin, girişimlerin ve kültürel kozmosun farklı açılarda ve sürekli olarak taşınmasına olanak sağlamıştır (Castles, 2002). Bununla birlikte sürekli bir yenilik içinde olan göç süreçleri büyük ulusların müdahale ve kontrol çabasına karşı direnç gösterip, esnek bir duruş sergilememektedir. Bu yenilikler içindeki yer değiştirme hareketleri geçici veya süregelen de olsa, göçmenlerin yükselen bir trend çizgisine hâkim olduğu çoğu toplumda bu durum ulusötesi (*transnational*) topluluk kavramının oluşmasına yol açmıştır (Portes, 1999; Vertovec, 1999).

Ulusötesi toplulukların giderek büyümesi ve bunun beraberinde getirdiği yeni sorunlar ile çözüme hemen uygulanabilir kararlar alma ve hakimiyet kurma çalışmaları eskiye göre daha yavaş ilerlemektedir. Bu durumun varlığı, ulus-devletlerinin yok olması endişesi yaratmasa da politik karar alma ve uygulama tekniğinin artık yerini küresel yönetim denilen kavrama bıraktığını göstermektedir (Rosenau, 2003). Küreselleşmenin dünya genelinde yaygınlaşmadığı 1980'lere kadar uluslararası göç kavramı devletler tarafından önemsenip, sosyolojik ve siyasal bir konu olarak baz alınmamaktaydı ancak 1980'lerin sonuna doğru bu durum ciddiyet görmeye başlamıştır. Avrupa Birliği (AB) devletleri kendi aralarında oluşan harekette iç sınır çizgilerini şeffaflştırırken, doğu ve güneyden gelen yeni göç akını karşısında birlik sınırlarını kuvvetlendirme yoluna gitmişlerdir. Ulusçu tavır sergileyen grup ve yöneticiler, gerçekleşen bu göçlerin ulusal benliği zedelemesi endişesi ile konunun önemini arttırmışlardır (Castles ve Miller, 2008: 16-17).

Küreselleşme süreci içerisinde farklı bir düzen oluşturan göçün, daha önce de kapitalist dünyada var olduğu, gerçekleşen bu olgunun son yıllarda fazla ilgi görmesi halinde bir algı değişikliği yarattığı belirtilmektedir (Castles, 2002). Bu değişiklik sonucunda Uluslararası ilişkiler üzerinde göçün güvenlik çerçevesine alınması başka bir algıyı da beraberinde getirmiştir.

1990'lı yılların başından günümüze kadar geliştirilmekte olan ve bu konudaki yeni güvenlik çalışmalarına yapılan en önemli katkılardan biri Kopenhag Okulu tarafından sunulan ve geliştirilen *güvenlikleştirme (securitization)* kavramıdır. Güvenlikleştirme kavramı, siyasal bir toplulukta süregelen düzen ve işleyişe karşı oluşacak herhangi bir tehdit ve saldırının değerlendirilmesi ile alınacak olan önlemlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Buzan vd., 1998: 23-27). Bu tanıma göre güvenlikleştirme, sözel ve politik bir süreçtir. Güvenlikleştirme sürecinde, güvenliği sağlayacak olan unsurların oluşan tehdiye veya saldırıya karşılık yapılacak olan söylemleri, eylemleri ya da önlemleri olağan halde kabullendirmeye başvurdukları bilinmektedir (Balzacq, 2010: 60-63). Güvenlik kavramı küreselleşme ile yeni boyutlar kazanırken bir ülke için beşerî, kültürel, tarihi ve siyasal konularla ilintili görülmekte ve güvenliğe ülkenin kültürel ve siyasal yapısına uygun olmayan ve evrensel geçerlilikle yaklaşılması eleştirilmektedir. Kopenhag Okulu, güvenlik sürecinin ve güvenlikleştirme kavramının işleyişinde böyle bir ilerleyiş sergilemesi gerektiğine dikkat çekmektedir (McDonald, 2011: 282).

18. ve 19. yüzyıl uluslararası sistemin üzerinde etkili olan Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle sistem içinde meydana gelen değişiklikler özellikle güvenlik konusunun kapsamını daha çok çevre ve sağlık gibi konularla ilişkilendirerek yeni bir perspektif yaratmaya çalışılması, uluslararası ilişkiler ile uluslararası göç ikilisinin arasındaki etkileşimin tekrardan gözden geçirilmesi için fırsat yaratmıştır. Bali'ye göre, Amerika'ya gerçekleştirilen 11 Eylül saldırıları uluslararası göçün güvenlik konusunu ne kadar etkilediğini ortaya koyan en önemli örneklerden birisidir. Saldırıyı gerçekleştiren eylemcilerin düzensiz veya geçici göçmen olduklarının ispatlanması üzerine, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) iç işlerinde değişiklik yaparak göç birimini milli güvenlik bakanlığına bağlı birime dahil etmiştir (Bali, 2008: 470). Benzer saldırıların 2004 Madrid ve 2005'te Londra'da da gerçekleşmesi üzerine Batılı ülkeler küreselleşme ile güvenlik konusunun amaç ve yaygınlığının ne kadar hassas bir konu olduğu etrafında söz birliğine varmışlardır (Bali, 2008: 471).

AB'nin uyguladığı ortak göç politikasının unsurları belirlenirken göçe zorunlu kılan elementlerin göz önünde bulundurulduğu dikkat çekmektedir. Bir toplumun içinde bulunduğu buhranın, tehdit ve işkence altında tutulmasının, sosyal ve siyasal söylemlerin vb. etkilerin göç ve göç sürecine sıkı sıkıya bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Batı Avrupa'da yer alan gelişmiş ülkelerde, ekonomik küreselleşme sürecinde sosyolojik ve siyasal yapının zarar gördüğü, tehdit unsurları arasında yer alan bireysel yoksullaşma, şehir içi hayat standartlarının düşmesi ve ırkçı zihniyet hareketlerinin kuvvetlenmesi gibi birçok durumların varlığı öne sürülmektedir. Bu neticeler doğrultusunda göç, ülkenin kamu düzenine, refah kavramına, kültürel yapısına ve ekonomideki denge istikrarına yönelik bir sorun olarak değerlendirilip güvenlikleştirilmesi gerekmektedir. Batılı devletlerde veya çoklu uluslar da klasikleşen medeniyet yapılarının, geçmişten beri göçmenlerin bu döngünün dışında tutularak gerçekleştiği ve olgunun devamı için bu toplulukların milli kararlar alınırken olayın haricinde bırakılması gerektiği düşüncesi hakimdir (Huysmans, 2000: 752, 756-758).

“Eğer sermaye, para ve bilgi özgürce dünyayı dolaşabiliyorsa, neden insanlar dolaşmasın?” sorusu (Munck, 2008: 1227), küreselleşmenin kendi içinde de önemli bir tutarsızlığa sahip olduğu düşüncesini ortaya koymaktadır. Öyle ki gelişmiş ülkelerin uluslararası göçü iç ve dış etkenleri ile bir sorun ve güvenlik açığı olarak nitelendirmesi, bu sorunun cevabındaki kabulü imkânsıza sürüklemektedir. Küresel göç çalışmaları konusunda yapılan düzenlemelerin, gelişmekte olan ülkelerde

küreselleşme ile değişen siyasal ve ekonomik yapısı göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır (Munck, 2008: 1228). Overbeek'e göre, küreselleşmenin ilkeleri arasında yer alan *laissezfaire* yani müdahale etmeme ilkesinin belli başlı ülkelere değil de tüm dünyaya eşit bir şekilde uygulanmasını sağlayacak bir sosyopolitik projenin varlığından söz etmiştir. Örneğin, Uluslararası Para Fonu sermayenin serbest dolaşımını sağlayacak girişimlerde bulunurken, emeğin serbest dolaşımı konusunda ise aynı tavrı takınmayıp, birçok hükümetin veya uluslararası organizasyonun oluşturduğu uygulamalara destek vermemektedir (Overbeek, 2002)

Günümüz Avrupa'sında bir ivme yakalayan sağ akım ve söylemleri küreselleşme ile birlikte daha da çoğalan güvensizlik ortamının ve bireylerdeki sosyal statü farkının giderek artmasının bir sonucudur (Munck, 2008: 1232-33). Orta çağ Avrupa'sında Veba Salgını sonucunda köklerini salan aidiyet zihniyeti ile var olan tüm kötülüklerin dışarıdan geldiği kabulü oluşmaya başlamıştır. Görüldüğü üzere küreselleşmenin "iyi" tarafları denince sıralanan internet, bilgi transferi ve finansal borsalar vb. gibi araçların yanı sıra, küreselleşmenin "kötü" tarafını, göç ve göçmenlerle gelen terör, hastalık, ölüm ve kültürel yozlaşma gibi sorunlar temsil etmektedir. Bu durum ise, göç olgusuna eklenmeye çalışılan güvenlikleştirilme kavramının bir sonucu olarak görülmektedir.

2. GÖÇ OLGUSU

Göç olgusu yüzyıllardır süregelen ve kendi içinde de evrilmiş kavramlar barındıran bir yapı haline gelmiştir. Aşağıda göç ile ilgili yapılmış çeşitli tanımlara yer verilmiştir.

2.1. Göç Tanımı ve Kavramları

"Göç olgusu üzerindeki düşünceler bazen birbirleriyle örtüşmekle birlikte, bazen de farklılıklar göstermektedir. Farklı bakış açılarından göç; suç, güç (kuvvet), ekonomik hareketlilik ve bereket olarak değerlendirilmiştir. Bu farklı bakış açılarına rağmen, göçün siyasal, ekonomik ve de çevreyle ilgili nedenlerden kaynaklandığını ileri sürenler çoğunluktadır. Göç, bir mecburiyetten ileri gelmekte, gittiği yere yeni sorunlar getirmekte ve bazen de katkıda bulunmaktadır" (Urk, 2009, s. 32).

"Göçün tanımına, 'mesafe' boyutuna ek olarak, 'zaman ve kalıcılık' boyutu da eklenebilir. Genel olarak göç çalışmalarında bir yer değiştirme hareketinin göç

hareketi olarak tanımlanabilmesi için çoğunlukla altı-ay ya da bir yıl ölçütü kullanılmaktadır” (İçduygu, Sirkeci, Aydingün, 1998, s. 91). “Göç, farklı disiplinleri farklı açılardan ilgilendiren bir olgu olması nedeniyle tanımlanması güç ve karmaşık bir olgudur. Göçü, araştırma konusu edinmiş her disiplin göçü kendi amaçları çerçevesinde yorumlamakta ve tanımlamaktadır. Göçün toplumsal etkileri üzerinde duran sosyologlar, göçü sosyal bir bakış açısı ile tanımlamakta ve kavramsallaştırmakta iken, göçün ekonomik etkilerini ihmal etmektedir. Nüfus Bilimciler ise, göçü nüfusun en önemli hareket ve değişim kaynağı olarak görmekte ve göçü birey temelinde değil kitle temelinde incelemekte, bireylerin göç nedenleri üzerinde değil kitlelerin göç hareketi üzerinde durmaktadırlar.” (Topbaş, 2007: 5).

Göç olgusu çeşitli sınıflandırmalar içermektedir. Bu ayrımlar zaman, uzaklık, güç ve siyasal sınırlar gibi özelliklere göre gruplandırılmaktadır. Sözü geçen ayrımlardan biri olan uzaklık kavramı daha çok kıta içi ve kıtalar arası göçler için kullanılan bir kavramdır. Bununla birlikte en belirgin sınıflandırma iç göç-dış göç şeklinde yapılmaktadır. İç göçler, bir ülkenin kendi vatandaşlarının bulunduğu şehir ya da köylerden yine aynı ülke sınırları içinde yaptığı mekânsal değişikliğidir. Dış göç ise bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan yer değiştirme hareketidir (Filiz, 2008: 31). Göçü ayırtıran bir diğer özelliğin iradeye dayanmasıyla yapılan göçler gönüllü ve zorunlu göçler olarak iki kısımda incelenmektedir (Saydam, 1997: 3). Gönüllü göçlerde göç eden bireylerin tamamen kendi istek ve iradesine dayalı bir seçim olması söz konusudur. (Özgen, 2010).

Küreselleşme ile birlikte daha bir artış gösteren insanların veya toplulukların yer değiştirme hareketleri, sığınma ve mülteci konularını da Dünyanın başlıca sorunları arasında tutmaktadır. Uluslararası sözleşmelerin bazı maddelerinde de belirttiği gibi göç bir hak olarak kabul görmektedir. Göç olgusu başlı başına bir süreçtir. Bu bir değişim ve dönüşüm hareketi olmakla birlikte, karışıklık ve meçhul bir yeniliği de temelinde barındırmaktadır. Sürecin sosyokültürel, ekonomik ve siyasal bazı değişiklikleri kapsadığı gibi beraberinde bu tür değişikliklerden de etkilenebildiği bir kavram olduğu bilinmektedir. (Urk, 2010)

2.2. Göç Türleri

2.2.1. Yasal Göç

Göç kavramı yasa ile ilişkilendirildiğinde yasal göç ve yasadışı göç olmak üzere iki farklı gruba ayrılmaktadır. Yasal göçü, bireylerin herhangi bir nedenden dolayı buldukları ülkelerinin dışında başka bir ülkeye giderek ve bu hareketlerin hepsini yasal bir çerçeve içinde gerçekleştirmesi olarak tanımlayabiliriz. Buradaki en önemli husus yapılan eylemin belirtilen yasalara uygun olması ayrıımıdır. Bireyler bu eylemde, gittikleri ülkenin yasalarına uygun bir şekilde giriş ve yerleşme izinlerini almakta, yine bu haklar dahilinde olan çalışma, barınma ve eğitim haklarına sahip olmaktadır. Sunulan haklar uluslararası hukukun bir gereği olsa da aslında devletlerin kendi ulus ve milletleri için göz önünde bulundurdıkları sosyoekonomik bir birikimdir. (Urk, 2010)

2.2.2. Yasa Dışı Göç

“Yasa dışı göç; girişi yapılan ülkenin yasal giriş ve çıkış için gerekli olan şartlarına uyulmayarak sınırın geçilmesi veya ülkeye yasal yollardan gelindikten sonra izin alınmaksızın ikamet edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır” (Asar, 2004, s. 248). Yukarıda verilen tanımdan da yola çıkarak yasa dışı göç; bireyin, kayıtlı olduğu ülkeyi terk ederek başka bir ülkede yasadışı ikamet etmesi veya yasal yollarla girdiği ülkede belirtilen bulunma iznini aşarak yasadışı barınmaya, çalışmaya devam etmesi durumudur.

Yapılan diğer bir tanıma göre; *Avrupa devletlerinin ülkelerinde göçmen ihtiyacı olmasına karşın, yasa dışı geçişleri engelleme isteklerinin asıl sebebi, ülkelerine nitelikli olmayan, daha net bir ifadeyle kendilerine fayda sağlamayacak yabancıların girişini engelleme düşüncesidir. Avrupa Birliği ülkelerinin göçmen ihtiyacını ortaya koyan bu tür yaklaşımları yasa dışı göç hareketi kazandırmaktadır. Avrupa Birliği içinde bugün, göçmen kabul edilip edilmemesi değil, ‘kontrollü ve seçici kabul’ konusu tartışılmaktadır* (Şen, 2006, s. 26). Dünya genelinde pek çok ülke kontrollü ve seçici kabul uygulamasını onaylamaktadır. Bu ülkelerin başında Amerika ve Avrupa Birliği ülkeleri yer almaktadır. Oldukça sıkı ve katı güvenlik tedbirleriyle korunan sınırlar yalnızca yasa dışı göçmenlere karşı değil, bununla birlikte yaşam

mücadelesi veren sığınmacılar için de çözümü güç ve aşılması zor bir durum haline gelmiştir.

2.2.3. Göçmen

“Göçmen, çeşitli nedenlerle (siyasi, ekonomik, dini vs.) bağlı bulunduğu ülkeyi terk ederek yerleşmek amacıyla başka bir ülkeye giden kişilere denilmektedir” (Asar, 2004, s. 236). Her ülkenin ayrı ayrı uyguladığı göçmen kabul koşulları bulunmaktadır. Çünkü göçmenler, uluslararası bir koruma alanına dahil edilmemektedir. Göçmen vatandaşlar yer değiştirme hareketini gerçekleştirirler bile vatandaşı olduğu ülkenin korumasında olurlar. Göçmenler; mültecilerin sahip olduğu haklardan muaf tutulmaktadır çünkü yapılan çoğu eylem ekonomik nedenlere bağlı olarak, bireyin gönüllü bir şekilde gerçekleştirdiği ve o ülke yetkililerinin bilgi ve izni dahilinde olan kişilerdir.

Göçmen statüsü altında olacak kişilerin hükümleri 2510 Sayılı eski, hem de 5543 Sayılı yeni İskân Kanununda belirtilmiştir. Buna göre; *Türkiye'ye yerleşmek amacıyla gelmek, Türk soyundan gelmek, Türk kültürüne bağlı olmak göçmen olarak kabul için aranan temel şartlardandır* (Kıral, 2006, s. 15).

Türkiye; Afganistan, Pakistan, Hindistan, Irak, İran, Bangladeş gibi Orta ve Batı Asya ülkelerinin ve Filistin, Suriye, Tunus, Cezayir, Sudan gibi Ortadoğu ve Afrika ülkelerinden gelen göçmenler için Avrupa ülkeleri, ABD, Kanada veya Avustralya gibi ülkelere geçiş yapmak için bir nevi köprü görevi gören transit ülke olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte Türkiye; Moldova, Romanya, Bela Rus, Gürcistan, Rusya Federasyonu gibi ülke vatandaşlarının yasal ya da kaçak yollarla çalışmak için tercih ettikleri ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye, ülkeye yasadışı yollarla gelen göçmenlere karşılık, geçiş yollarının güney ülkeleri olan Irak-Suriye-Lübnan ya da kuzeyde kalan Kafkaslar-Ukrayna gibi ülkelere sağlanması için güçlü ve etkin tedbirler almaktadır.

2.2.3.1. Kaçak Göçmen

Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde ek olarak belirtilen, Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına karşı yapılan tanımlarda “Göçmen kaçakçılığı, doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir

kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimî ikametgâh sahibi olmadığı bir taraf devlete yasadışı girişinin temini anlamına gelir.” şeklinde yer almaktadır (Şen, 2006, s. 37).

AB Konseyinin yaptığı tanımlama ise kavramı ikiye ayırmaktadır. Bunlardan ilki, vatandaşlık hakkı bulunmayan bir ülke sınırları içinde giriş ve transit geçiş haklarını ihlal eden bireylerin bu yasadışı davranışa göz yumması anlamını içermektedir. İkincisinde ise; yabancıların ikamet hakkının olmamasına rağmen bu kuralı ihlal etmesine izin vererek ikamet etmesini sağlayacak girişimleri destekleme sürecidir (Doğan, 2008, s.25).

Türk Ceza Kanunu'nda yer alan kaçak göçmenlere ilişkin tanım ise bu şekildedir: *“765 Sayılı Türk Ceza Kanununun m.201/a’ da doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yabancı bir devlet tabiiyetinde bulunan veya vatansız olan veya Türkiye’de sürekli olarak oturmasına yetkili mercilerce izin verilmemiş kimselerin Türkiye’ye yasal olmayan yollardan girmeleri veya ülkede kalmalarını, bu kişilerin veya Türk vatandaşlarının yasal olmayan yollardan ülke dışına çıkmalarını sağlamaya göçmen kaçakçılığı denir”* (Artuk, Gökçen, Yenidünya, 2005, s. 585).

2.2.4. Mülteci

Devletlerin en asli görevlerinden biri vatandaşlarını koruyup, güvenlik ve ihtiyaçlarını sağlayabilmektir. Devletler bu görevlerini yerine getiremediği zaman ya da yetersiz kaldıkları noktada, ülke vatandaşları bu tür ihtiyaçlarını karşılamak üzere kendi ülkesi haricinde başka bir ülkeye gitmek için evlerini hatta ailelerini bile terk etmek zorunda kalabilirler. Bu nedenle mülteci, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesine göre; *‘Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslardır’* şeklinde tanımlanmaktadır (Özcan, 2005, s. 13).

Bireyler kendileri adına başvuru yaparak, bir ülkeye gidip orada sığınma isteğinde bulduklarında münferit mülteci adı altında barınmaktadırlar. Ancak bu

eylem, bireysel değil de toplu bir şekilde gerçekleşirse; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) veya ilgili ülkeler, görüşme ve kabulleri toplu bir şekilde gerçekleştirip göç eden herkesi mülteci olarak kabul etmektedirler. Bu tarz sebeplerle giriş yapılan ülkede ilk bakışta mültecilik söz konusu olmaktadır. Diğer taraftan ise kişi vatandaşı olduğu ülkesini bir sosyoekonomik kriz, kıtlık, salgın hastalık, savaş vb. gibi durumlardan kaynaklı nedenlerle terk etmeyip, öğrenci, turist adı altında da gidebilmektedir. Daha sonra kendi ülkesindeki şartlar iyileşip olgunlaşınca dek, göç ettiği ülkede yaşama izni ile mülteci olarak kalabilmekte ve yerinde mülteci (refugee surplus) statüsüyle barınmaktadırlar.

2.2.4.1. Mülteci olma şartları

Uluslararası birçok sözleşmede yer alan, mülteci olmayı gerektiren en belirgin özellik göç etme eyleminin zorundalık ile gerçekleştirilmesidir. Bu nedenler arasındaki en önemli gerekçe ise mültecilerin, içinde buldukları zor durumdan kaçarken, sığındıkları ülkelerde birçok yaşama ve özgürlük haklarından yoksun bırakılmalarıdır. Bu temel haklar;

- *Yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı*
- *Yasa önünde bir kişi olarak tanınma hakkı*
- *İşkence ya da zalimane, insani olmayan, onur kırıcı ceza ya da muameleye maruz bırakılmama hakkı*
- *Vicdan ve din özgürlüğü*
- *Keyfi tutuklanmaya, gözetim altına alınmaya maruz bırakılmama hakkı*
- *Özel yaşam, aile, ev konusunda keyfi müdahaleye maruz bırakılmama hakkı*
- *Düşünce ve ifade özgürlüğü*
- *Eğitim hakkı*
- *Kölelik ya da kulluk altında bulundurulmama hakkı*
- *Sığınma talebinde bulunma ve bundan yararlanma hakkı*

gibi durumları içermektedir.

Bu nedenle 1951 ve 1967 protokollerinde imzalanan, mülteci adı altında barınan bireylerin göç ettikleri ülkelerde nasıl davranmalarına ilişkin bazı düzenlemeler yapılmıştır.

- *ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü nedeniyle,*
- *Vatandaşı olduğu ülkede zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyuyor olmasından,*
- *Bu korku nedeniyle vatandaşı olduğu devletin korumasından yararlanamıyor ya da bu devletin korumasına sığınmak istemiyor olması,*
- *Vatandaşı olduğu ülkenin sınırları dışında bulunması ve zulüm korkusu nedeniyle, ülkesine dönemiyor olması,*

gereklilikleri bir kimsenin mülteci olması için içerdiği özellikler arasında yer almaktadır. (Urk,2010)

2.2.5. Sığınmacı

“Vatandaşı olduğu ülkede meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan istifade etmek istemeyen, bir ülkeye sığınan ve o ülkeden mülteci statüsü talep eden yabancı anlamına gelir” (Doğan, 2008, s.108).

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin, 14. maddesinde, *“Herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda, başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır”* (Gemalmaz, 2005, s. 351) içermektedir. Türkiye, Avrupa ülkelerinden göç eden bireylere mülteci fakat farklı ülke veya bölgelerden gelenlere 1994 İltica Yönetmeliği gereği makul sürelerde ise sığınmacı statüsü vermektedir.

“Sığınma hakkı, T.C. Anayasası’nda bir temel hak olarak yer almazken, bazı ülkelerin anayasalarında, baskı ve zulüm karşısında kalmış yabancıların yararlanabilecekleri bir hak olarak kabul edilmiştir” (Aybay, 2005, s. 100).

Türkiye, genellikle Batılı devletlere sığınma yolunda olan bireyler ya da topluluklar için bir köprü ülke görevi görmektedir. Suriye göçü ile daha da belirginleşen bu durum Türkiye’yi fazlasıyla ilgilendiren bir konu haline gelmiştir. Türkiye’ye, son yıllarda kendisine sığınma talebinde olan ya da mülteci olarak kabul edilmiş birçok göçmenin yaşamaya başladığı ülkeler arasında yer almaktadır.

2.3. Göç Çeşitleri

2.3.1. İç Göç

Bir ülkenin kendi sınırları içinde bölgesel olarak geçici, kalıcı, zorunlu ya da gönüllü olarak yapılan yer değiştirme hareketi iç göç olarak adlandırılmaktadır. Ülkedeki doğum ve ölüm oranları ve dış göç gibi nedenler genel ve bölgesel nüfusu nicelik ve nitelik yapı bakımından etkilemektedir (Sağlam, 2006: 34).

Devletlerin kendi içlerinde oluşturduğu yapıya göre iç göç kavramı da farklılık göstermektedir. Örneğin; gelişmiş sanayi devletlerinde iç göç, sabit bir ikametgâh üzerinde olmayan, yer değiştirme hareketini gönüllü ya da zorunlu şekilde gerçekleştiren bireylerin yaptığı değişimin miktarı olarak tanımlanmaktadır. Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler için iç göç kavramı ise, nüfusun çoğunluğunu tarım topluluğu oluşturduğu için yapılan göç eylemi gönüllü değil zorunlu kabul edilmektedir. Bununla beraber göç olgusu bireyin zorundalığı dışındaki bir nedene bağlı gerçekleşiyorsa bu eylem, modern toplulukları kapsayan özgür birey kavramına girmektedir (Erçevik, 2013: 8). Literatürde iç göç ile yapılan sınıflandırma şu şekildedir:

- *Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan içgöç,*
- *Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan içgöç,*
- *Kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan içgöç,*
- *Kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan içgöç, (Özdemir, 2008: 23).*

2.3.2. Dış Göç

Bir göç olgusunun oluşabilmesi en önemli neden iki ülke arasında yasal ya da yasa dışı yollarla gerçekleştiren değişim hareketinden çok, bu eylemin hangi amaç ve ne kadar süre içinde yapılıyor olmasıdır. Birleşmiş Milletlere (BM) göre göç ve göçmen kavramlarını içeren düzenlemelerde bir göçün uluslararası boyut kazanması için minimum 12 ay gibi bir süreyi kapsamaması gerekmektedir (Özyakışır, 2013).

Dış göç olgusu farklı kategorilerde sınıflandırılmaktadır. Bunlar;

- *Sürekli yerleşenler,*

- *Sürelî sözleşmeli çalışanlar,*
- *Sürelî çalışan profesyoneller,*
- *Gizli veya yasal olmayan çalışanlar,*
- *Sığınmacılar,*
- *Mülteciler (1951 Cenevre Antlaşmasına göre güvence altına alınanlar)*
(Gençler (2004: 174),

Uluslararası gerçekleştirilen göçün amaçları arasında en çok neden oluşturan, ekonomik, siyasi ve politik olgular yer almaktadır. Özellikle uluslararası göçlerde, az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerdeki bireylerin gelirleri, gelişmiş ülkelerdeki bireylere göre daha düşük olduğundan sosyoekonomik boyutlu gerçekleşen göçler çoğunluk oluşturmaktadır (Civan ve Gökcalp, 2011).

2.3.3. Zorunlu Göç

Zorunlu göç, bireyin ya da topluluğun rızası dahilinde olmayıp, devlet tarafından vatandaşlara zorunlu olarak yaptırılan eylemlerdir. Örneğin; ülkemize zorunlu göç eden Suriyeli göçmenlerin, genellikle batı ve güney bölgelerinde çoğunlukta olmaları bu bölgedeki illerin nüfus oranlarını da arttırmaktadır. Mersin ve Adana illerini bu açıklamaya örnek olarak göstermek mümkündür (Koçak ve Terzi, 2012).

2.3.4. Gönüllü Göç

Gönüllü göç, kişilerin sahip olduğu imkanlardan memnun olmayıp daha iyi bir maddi kazanç, iyi bir eğitim imkânı ve geleceği yaratma gibi isteklerini kapsayan ve bu gibi nedenlerden dolayı gerçekleşen bir nüfus hareketidir (Küyük, 2011: 30). Gönüllü göçü, diğer göçlerden ayıran en önemli özellik topluluk ya da gruplar halinde yapılmamasıdır. Bu göç genelde bireysel ya da ailesel yapılan eylemlerdir.

2.3.5. Tersine Göç

Tersine göç, ülkedeki şartlar gereği yoğun şekilde iç ya da dış göç veren yerlerin yine yoğun bir şekilde göç alan yerlerden yapıldığı değişim hareketidir. Bu

kavram, belli sebeplerden dolayı geçmişte terk ettikleri yerlere daimî dönüş yapanları, bölgeye ziyaret amacıyla yılda bir gelenleri, mevsimlik işçileri, zorunlu hizmet bölgesi yükümlülüklerini, tayin ya da atanmaları vb. durumları kapsayan hareketler için de kullanılan bir oluşumdur (Yürüdü, 2008: 31).

3. GÖÇ KURAMLARI

3.1. Göç Kuramları ve Kavramlar

Göç ve hareketlilik, insanlık tarihinin ayırt edici bir özelliği olmuştur ve insanlık tarihi, insanlık hareketliliğinin tarihidir. İnsanoğlu, kültürel ve politik sınırları ve aynı zamanda süreçteki doğal engelleri aştı. Bugün göç, yaygın olarak uluslararası veya küresel bir fenomen olarak görülmektedir, ancak bu her zaman böyle olmamıştır (Massey, D. Taylor, J. E. 1993: 431-466)

Uzun zamandır göç araştırmaları ve çoğu zaman hala “yerli bakış açısı” ve hem teorik çerçeveleri, araştırma projelerini hem de genel bir anlayışa derinden etki eden belirli bir “metodolojik milliyetçilik” biçimiyle şekillenmiştir.

Geleneksel ulus temelli göç, göçmenlik ikileminden uzaklaşmak, daha az spesifik olan göç, pek çok olası yörüngeye, zaman dilimine, yönlere ve varış noktalarına izin vermektedir. Geçici veya uzun süreli, gönüllü veya zorla olabilmektedir. Aşamalar veya döngüler halinde oluşup, tek yönlü veya daha çeşitli de olabilmektedir. Bununla birlikte, genel olarak, insan göçü, politik ya da idari birimin sınırlarını belli bir asgari süre boyunca geçmek olarak tanımlanabilmektedir (Iredale, R. 2001: 7-26).

Daha spesifik olarak, uluslararası göç, bir ülkeyi diğerinden ayıran sınırları aşmak anlamına gelirken, iç göç, aynı ülke içinde bir idari alandan (bir il, ilçe veya belediye) başka bir yere geçiş anlamına gelmektedir. Bazı bilim adamları, iç ve dış göçlerin aynı sürecin bir parçası olduğunu ve birlikte analiz edilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Fiziksel harekete gelince, hareketlilik terimi daha geniş bir insan grubunu kapsamaktadır (Massey, D. S. 2015: 279-299).

Göç tarihi, “yetenekleri dahilinde, toplumsal yaşam planlarını takip etmekte, toplumsal seçenekleri ve kısıtlamaları müzakere eden” göçmenlerin ajansını ve motivasyonlarını tarihi kılmaktadır. Aynı zamanda insan hareketliliğinin her iki ucuna

ve göç sürecine de bakmaktadır. İster makro-bölgesel bir perspektifte, ister mikro düzeyde olsun, göç tarihi aşağıdaki alanları araştırmaktadır:

- İnsanların kalkış yerinin belirli sosyal, yasal ve ekonomik ortamını terk etmelerinin nedenleri ve koşulları,
- Bunların etkisiyle birlikte aileler ve toplumlar üzerinde göç; uzay ve zaman içindeki hareketin boyutları ve biçimlerini (dairese, mevsimsel veya belirli)
- Göçmenlerin, ev sahibi ülkeler, bölgeler veya bölgeler üzerindeki etkileri ile birlikte ev sahibi topluluklarına kabul veya dışlanma sürecini
- Kalkış ve varış yerleri arasındaki bağlantıları ve devletlerin göçler üzerinde kullandıkları güçler ve göçmenleri yönetmek için kullandıkları teknolojilerdir (O'Reilly, K. 2013).

Burada, tüm tanımlanabilir göç kalıpları ile onların belirli sosyoekonomik, demografik ve politik yerleşimleri arasındaki etkileşimler de dahil olmak üzere, belirli bir alandaki tüm göç süreçleri yelpazesi bulunmaktadır. Ayrıca bu durumda dikkat edilmesi gereken en önemli sorun ulaşım altyapısıdır. Yirminci yüzyıl, insan göçünün ne kadar seçici aynı zamanda karmaşık ve çeşitliliğini ortaya koymuştur (Wilson, T. D. 1994: 269-278).

Göçmen ve etnik tarih, Kuzey Amerika ve Avustralya'daki erken göç tarihinin çoğunu oluştursada, yirminci yüzyıldan önce göç olgusu çok az ilgi görmüştür. Yüzyılın sonunda, bilim adamları odaklarını cinsiyet merkezli, ırk, sınıf, yaş ve diğer kategorilere göre göç farklılıklarını vurgulayarak, devlet merkezli bir çerçeveden insan ajansını analiz etmeye başlamışlardır. Özellikle 1990'lı yıllardan bu yana, yeni paradigmlar ve yaklaşımlar, belirli terminolojik yanlışlıklar ve göç araştırmalarında bursu bozan çok çeşitli yanlış anlamalarla mücadele ederek ivme kazanmıştır (Arango, J. (2017: 25-45).

Ağ teorisi, neoklasik ekonomik yaklaşımlar veya dünya sistemleri teorisi gibi diğer pek çok metodolojik-teorik çerçeveye karşılaştırıldığında, devlet eylemine odaklanan yaklaşımların yanı sıra “sistem yaklaşımı” “kapsamlı analizlere olanak sağlamaktadır. Sanayileşme, cinsiyet rolleri, aile ekonomileri veya demografik ayrıntılar gibi faktörleri içeren, menşei ve varış toplumlarının yapıları, kurumları ve söylemsel çerçeveleri özellikle yerel veya bölgesel varyantları olmaktadır (Courgeau, D. 1995:19-27).

Kültürel etkileşim kuramları, neoklasik ekonomik yaklaşımlar, göçmenlik kurumuna yaklaşımlar ve daha kapsamlı sistem yaklaşımı, çeşitli disiplinlerin göç hareketleriyle nasıl başa çıktıklarına dair örneklerdir. Soruşturma ve teori oluşturma amaçları, analiz seviyeleri ve analiz birimleri ile veri ve metodoloji ile yakından ilişkilidirler.

Göç, dünya genelinde mevcut siyasi tartışmaların merkezinde yer almaktadır ve çoğu zaman göçmenlerin, özellikle istihdam ve ücretler bakımından, ev sahibi ülkelerin ekonomisi üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu iddiaları temelsiz çıkmaktadır. Yerli halkın işgücü piyasası sonuçlarına olumlu ya da zayıf etkilerini destekleyen ampirik kanıtlar çok etkileyicidir. Teori, gerçekten rekabetçi bir dünya ekonomisinin yaratılması için çok önemli olan emeğin, malların ve sermayenin serbest akışının avantajlarına işaret etmektedir.

Bu tür ekonomiler, sağlık ve eğitim sektörlerinde yoksulluk seviyelerinin azaltılmasına ve gelişim göstergelerinin iyileştirilmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca, geri dönen göçmenlerin ekonomileri üzerinde kazandıkları beceriler ve dönüşlerinde kullandıkları aydınlanmanın da etkisi olumlu sayılmaktadır. Ekonominin ötesinde, aynı zamanda artan kültürleşme ve eski önyargıların yıkılmasına yardımcı olan kültürel karışımlar da bu sürece dahil edilmektedir (Kumpikaite, V., & Zickute, I. 2012: 387-394).

İnsanların neden göç ettiklerini ve neden bu normların sürdüğünü açıklamaya çalışan çok sayıda soruşturma olmuştur. Bu teorilerin en eski olanı, göçün kaynak ve hedef ülkeler arasındaki ücret farklılıkları sonucu meydana geldiğini belirten neoklasik ekonominin Makro Teorisidir. Teoriye göre, bu ücret farkına, işgücü arz ve talebindeki farklılıklar neden olmaktadır. Talebe göre daha fazla arzı olan ülkeler daha düşük ücretlere sahipken, daha az arzı olan ülkeler daha yüksek ücretlere sahiptir. Dolayısıyla bireyler, dengeye ulaşılan ve farklılıklar ortadan kalkana kadar daha yüksek maaşlı bölgelere hareket etme eğiliminde olacaklardır. Öte yandan, neo-klasik mikro teorisi ise, bireylerin, böyle bir kararın indirimli faydalarının ilgili maliyetlerden ağır basması durumunda göç ettiklerini açıklamaktadır (King, R. 2012).

Neoklasik teorinin kilit varsayımları, potansiyel göçmenlerin hedef ülkelerdeki ücret seviyesi ve iş olanakları hakkında iyi bilgi sahibi olmaları ve ekonomik faktörün potansiyel göçmenlerin en önemli nedenleri olduğu görüşüdür. Teori, göçmenleri “seçenekleri ve rasyonel seçimler yapma özgürlüğü ile ilgili tüm bilgilere sahip olan” piyasa oyuncularını olarak görmektedir. Bununla birlikte, teorinin böyle bir varsayımı

açıklamak veya kanıtlamak için uygun veri sağlamadığı yönünde eleştiriler yapılmıştır.

Bununla birlikte, yeni teoriler daha az gelişmiş ülkelerdeki bireylerin yalnızca faydaları en üst düzeye çıkarmakla kalmayıp aynı zamanda riski en aza indirmek için göç ettiklerini göstermektedir. Gelişmekte olan ekonomilerin yapısı, vatandaşların çeşitli gelir riski türlerine karşı sigortalı olmadığı, bu nedenle bu tür riskleri çeşitlendirmek ve ekonomilerde yaygın olan piyasa başarısızlıklarının üstesinden gelmek için göç etmektedir (O'Reilly, K. 2013).

3.2. Temel Göç Kuramları

Göç teorileri, sürecin parçalanmış hal almasına izin vermekte ve toplu göç akışlarının gelecekteki olası eğilimlerini kolayca tahmin etmektedir. Onu yönlendiren olayların çoğu, özellikle de ekonomik trendler ve hatta dahası, politik değişimi önceden tahmin edemeyişi olmaktadır. Bağlantısız amaçlar için pek çok kaynaktan gelen ilgisiz, sayısız akışı içeren göç, düzenli emek göçünün egemen olduğu yerler dışında tatmin edici bir modelleme veya projeksiyona meydan okumaktadır (Kumpikaite, V., Zickute, I. 2012: 387-394).

Çoğu yorumcu, ekonomik gerilemenin yalnızca yaşam akışındaki geçici olguları etkileyeceği sonucuna varmıştır. Çünkü göçmenlerin hepsi emek göçmeni olmamaktadır. Evlilik göçü ve bağımlıların, öğrencilerin, sığınmacıların ve diğerlerinin veri girişi çok az etkilenebilmektedir. Bununla birlikte, şu ana kadar olan geçici veriler, bazı ülkeler için önemli olduğunu göstermektedir (Öberg, S. 1995).

Sosyal sermayenin çağdaş anlamı ilk olarak Loury (1977) tarafından tanıtılmıştır ve teorik olarak Bourdieu (1986) ve Coleman'ın (1988) katkılarıyla geliştirilmiştir. Başlangıçta, kavram çok popüler hale gelinceye kadar uluslararası göç meseleleriyle ilişkili olmamıştır. Sonrasında ise uluslararası göç senaryolarında sosyal ağların rolünü açıklamak için uluslararası göç bilimcileri ödünç almaya başlamışlardır (yani, Massey ve diğ., 1987). Öte yandan, sosyal sermaye teorisi, varış yerinde temasta bulunan potansiyel göçmenlere sağlanan faydalar kavramı ile de ilişkilendirilmektedir. Bu kavrama göre artan sosyal iletişim ağı nedeniyle göç, zaman içinde daha kolay ve daha az maliyetli ve riskli olmaktadır. Bu kişiler, aileleri, arkadaşları veya aynı topluluktan insanları, ev sahibi ülkeye göç etmelerine, yerleşme ve iş arama

süreçlerine yardımcı olarak gelecek olan göçmenlerle de ilgili bilgi ve kaynakları paylaşmaktadırlar (Haug, S. 2008: 585-605).

Göç teorileri yapmış olduğu uygulamalı çalışmalar ile ücret boşluklarının, istihdam fırsatlarının ve göçmen ağlarının uluslararası göçte ana itici güçleri olduğunu bulmuştur. Kendi tüketimlerini ve tasarruflarını finanse etmenin yanı sıra, düzensiz göçmenler tipik olarak ailelerine yardım etmek için gelir getirmektedirler (Öberg, S. 1995).

Düzensiz göçün istihdam ile motive edilmesinin daha az muhtemel olduğu Batı göçmenlerinin sık sık sığınma talep etmelerinin ardında, sosyal programların cömertliği ve olumlu bir iltica hükmünün verilmesi, yasadışı olarak göç etme kararında önemli roller oynamaktadır. Göreceli ücretler ve istihdam olanakları, kaynak ve varış ülkelerindeki döngüsel ve yapısal eğilimlere bağlı tutulmaktadır. Büyük doğum grupları gibi işgücü arzı şokları, menşe ülkesindeki ücretleri düşürüp önemli bir itici faktör oluşturmaktadır (Gebrewold, B. 2016: 101-122).

3.2.1. Mikro bireysel yaklaşımlar

Hem iç hem de uluslararası göçü ilk açıklayıcı yaklaşımlardan biri olan bu kavram bireysel karar verme odaklı olmuştur. Bu yaklaşım, bireylerin yaşadıkları yeri terk etmeye karar vermeden önce, göç etmenin maliyetlerini ve faydalarını incelediklerini savunmaktadır.

Mikro-bireysel yaklaşım içinde kalan bir başka soru ise göç kalıplarının evrimi ile ilgilidir. Wilbur Zelinski (1971) ilk defa demografçılar için çok değerli olan geçiş kavramına dayanan bir mobilite teorisini ana hatlarıyla açıklamıştır. Geleneksel olarak yalnızca doğurganlık ve ölüm oranlarındaki değişkenlere odaklanan demografik geçiş teorisine göçü de dahil etmek istemiştir. Demografik geçiş teorisi gibi, hareketlilik geçiş teorisi de (Zelinski, daha mütevazı bir hipotezden bahseder) 1970'lerde baskın olan modernleşme teorisinin bir parçasını oluşturmaktadır (Haug, S. 2008: 585-605).

3.2.2. Makro-yapısal yaklaşımlar

Bu yaklaşıma göre, göç etme kararları ancak daha küresel bir bağlamda alınmışsa anlaşılabilir. Göç örneklerini, başlangıç yeri ve varış yeri arasındaki çoklu akışlı bir sistem olarak açıklamaya çalışılan bu yaklaşım: kişilerin akışlarını,

mallar, hizmetler ve fikirlerin oluşturduğunu varsaymaktadır. Analitik çerçevesi, ekonomik çevreden teknolojiye, sosyal ve politik faktörlere kadar göçü etkileyebilecek tüm unsurları belirlenmesi yönünde olmuştur.

Sistem yaklaşımının tanımladığı gibi çok çeşitli etkenler göz önüne alındığında, süreci işletmek pek de kolay gözükmemektedir. Bununla birlikte, küreselleşmiş bir ekonomideki bir dünya, işgücü piyasası fikrini öne sürerek, küreselleşmeyle bağlanan uluslararası göç kavramını ortaya çıkarmaktadır. Sistemik yaklaşıma özgü bir özellik, Burawoy (1976) tarafından teorileştirilmiş bir kavram olan dairesel göç sürecini kapsamaktadır (Haug, S. 2008: 585-605).

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYE KRİZİNİN TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ SOSYOEKONOMİK ve SOSYOPOLİTİK ETKİLERİ

1. ARAP BAHARI TARİHSEL GİRİŞ

Arap Baharı, Aralık 2010'da başlayan ve Arap dünyasında sürmekte olan gösteriler ve protestolar durumunu ifade etmektedir. Belirgin anlaşmazlıklar Tunus ve Mısır'da hükümetin devrilmesine yol açmış ve Libya'da bir iç savaş başlatmıştır. Bahreyn, Suriye ve Yemen'deki sivil ayaklanmalar; Cezayir, Irak, Ürdün, Fas ve Umman'da gerçek protestolar ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesindeki çeşitli ülkelerdeki küçük ihtilaflarla olmuştur.

Arap ülkelerinde gerçekleşen ve hızla yayılan protesto, bölgeyi ve dünya çapındaki siyasi sahneyi 'sürekli olarak değiştiren' bir “havza” olayı olarak görülmüştür. Arap Baharı'nın oluşumundaki en özet temel etki ise, Arap yöneticiler, seçkinler ve onların nüfusu arasındaki ilişkiyi yöneten sosyal antlaşmayı değiştirme düşüncesi olmuştur. Bu sözleşmede yer alan anlaşmaların tek taraflı ihlallere uğraması, son on yıl içinde giderek artmasıyla Arap Baharı, Arap vakfının hızlı ve radikal bir şekilde güçlenmesine yol açmıştır (Springborg, R. 2011: 6)

Arap dünyasında süren siyasi ayaklanmalar, Sovyet komünizminin yıkılmasından bu yana otoriter yönetime verilen en büyük zorluğu temsil etmektedir. Demokratik değişime karşı bağışık görünen bir bölgede, eylemci reformcuların ve sıradan vatandaşların koalisyonları, onlarca yıl boyunca iktidara gelmeye başlamış olan diktatörleri ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Bazı durumlarda, protesto ve ayaklanmalar demokratik kurum inşasının başlaması ile takip edilmiştir. Yıl sonunda, bozulmamış, sahte oylama tarihine sahip iki ülke olan Tunus ve Mısır, gözlemcilerin rekabetçi ve güvenilir olduğunu düşündüğü ve ifade özgürlüğünün birçok Orta Doğu toplumunda ivme kazandığı seçimlerini yapmıştır (Khosrokhavar, F. 2016).

1.1. Arap Baharı Bölgelerinde Politik Boyutlar ve Bölgesel Güç İlişkileri

Arap Baharı'nın MENA bölgesi (İsrail Devleti hariç büyük çoğunluğu Arap veya İslam vasıflı Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri) üzerindeki milletlerde etkileri dalgalanma göstermekte ve bölgeyi resmedilmekte olan önemli çeşitlilik

yansıtmaktadır. İlk olarak Tunus ve Mısır'da gerçekleşen devrimler, sonrasında Libya, Yemen, Suriye, Bahreyn ve Suudi Arabistan için etkin bir şekilde taklit edilememiştir. Dünya çapındaki askeri güçler Libya'daki iç savaşta isyancıları desteklerken, Suudi askeri destekleri Bahreyn yönetiminin protestoları bastırmasına yardımcı olmuştur. Her halükârda, şu ana kadar devrime karşı dik duruşlarıyla bilinen Libya, Suriye ve Yemen gibi devletlerde bile, devletin gücü kısıtlanmıştır (Maloney, S. 2008: 38).

Uzmanlar, bölgesel güç ilişkilerinde gelişen çeşitli kalıpları ayırt etmişlerdir. Arap Baharı, devrim öncesi bir “devrim öncesi” olanın aksine bir devlet olarak tasvir edilen İran'a yayılma ihtimaline sahip olmamıştır. Bununla birlikte Bahar, Bahreyn ve Yemen'deki Şii ayaklanmasının yol açtığı riskten giderek korkan, son olarak İran ve Suudi Arabistan arasındaki bölgesel rekabeti sıkılaştırmıştır. Suudi Arabistan'ın Fas ve Ürdün'ü Körfez İş birliği Konseyi'ne katılmak üzere ağırlama girişimleri İran'ın etkisini zorlamak için bir çaba olarak görülmektedir. Türkiye'nin rolü ise, bölgede yaşayan farklı uluslara demokratik geçiş üstünlüğü sağlayarak temel bir model teşkil etmesiyle birlikte, geçmiş dönemlerin de bir sonucu olması ilişkilerin daha da gelişmesine sebebiyet vermiştir (Alfoneh, A. 2011: 36).

Libya'ya gerçekleştirilen müdahaleler sonucunda, bölge önemli ölçüde Batı'nın etkisi altına girmiştir. Genel olarak iç savaşın hızlı bir şekilde belirlenmesi ihtimalinin düşük olması durumunda, Afrika Birliği'nin desteği ile Batı'nın bölgede sağladığı güvenilirliğine olan zararın azaltılabileceği, değilse de zararın gelişmeye meyilli olduğu düşünülmüştür. Arap Birliği'nin Libya'yı terk etmesi ve BM'nin herhangi bir desteği olmadan ilerleyememesi, Suriye'yi askıya alma tehlikesiyle karşı karşıya gelmesine ve kuruluşun önemsiz olduğu bir dönemde bölgedeki nüfuzunun genişletmesine neden olmuştur (Ansari, N. 2011: 28).

1.2. Orta Doğu ve Kuzey Afrika: Arap Baharı'nın Belirsiz Başarıları

Arap Baharı'nın en büyük hayal kırıklıklarından biri, temel dersinin -insanların nihayetinde despotizm ve adaletsizliğe karşı yükseleceği- neredeyse evrensel olarak dünyanın otoriter güçleri tarafından reddedilmiş olmasıdır. Orta Doğu'da ve başka yerlerde başarılı demokratik devletler inşa etmek, Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra Avrupa'da yaşananlardan çok daha zorlu bir meseleyi temsil etmektedir. Zorluğun eklenmesi hem büyük ekonomik güçler hem de siyasi seçkinleri yeni ve kalkınan demokrasilerin başarısızlığında pay sahibi olan BM Güvenlik Konseyi'nin daimî

üyeleri olan Çin ve Rusya'nın rolüyle sağlanmıştır. Ancak, dünyanın en başarılı demokrasiler liginin, dünyadaki diğer iki büyük otoriter iktidarın finansal olarak çözüm bulmasıyla telafi edeceği gerçeği hem küresel ekonominin hem de demokratik dünyanın siyasi ahlakının mevcut durumuna ilişkin titiz bir yorumu olarak düşünülmektedir (Joshi, S. 2011: 60-63).

Aralık 2010'daki Tunus isyanı, Arap dünyasında yeni bir siyasi evre olarak görünen sürecin, yani Arap otokrasisinin çözülmesinin başlangıcını olarak tarihselleşmiştir. Devamında Ocak 2011'de Mısır ayaklanmaları, ardından aynı yıl Suriye, Libya ve Yemen'deki ayaklanmalar izlemiştir. Tunus, demokratikleşme yolunda başarılı bir şekilde ilerlemektedir ancak Mısır'ın bu yoldaki rotası tereddütlü görünmekle birlikte diğer üç ülkede ayaklanmalar; Suriye'nin özellikle trajik olduğu dış askeri müdahale ile birlikte olup iç savaşa dönüştüğü bir tablosu olmuştur (Joshi, S. 2011: 64-67).

Uzun vadeye yayılan ayaklanmaların, bölge çapında bir demokratikleşme sürecine kapı açan katalizör olduğu düşünülmektedir. Arap bölgesindeki potansiyel demokratik geçişlerin yaşanmasıyla;

- Arka plan- bölgedeki otokrasinin ele geçirilmesi,
- Çözülme birkaç Arap ülkesinde otokrasinin demokrasiye geçiş sürecinin belirsizliği ve
- Bir zamanlar başlatılan demokratik geçişlerin sürdürülmesinin ekonomik ve politik zorlukları,

gibi süreçlerle evrilleşildiği sonuca varılmaktadır.

Bu yansımalarda bir bütün olarak Arap bölgesine odaklanırken, ayaklanmaların altında yatan faktörlerin, otokratik düzenin sona ermesindeki iç unsurların rolü gibi, bir davadan diğerine farklılık gösterdiği gerçeğiyle karşılaşmıştır. Tunus'un ayaklanmasının ardından görünen demokratik başarı ve demokratik sürecin henüz devam etmemesine rağmen, Mısır'daki silahlı yerel çatışmaların önlenmesinde katkıda bulunduğu düşünülmektedir (Hale, H. E. 2013:331-50).

2. SURİYE'DE ARAP BAHARI ETKİSİ VE SURİYE KRİZİ

Suriye'deki ayaklanma Mart 2011'de önce bazı illerde daha sonra hızla yaygınlaşarak ülke genelinde hükümet karşıtı protesto gösterileriyle başlamıştır.

Protestolar Mart 2011'de başlasa da Suriye'deki iktidar ya da iç kontrol savaşı halk için yeni bir durum olarak görülmemiştir. Daha ziyade 1947'de, Michel Aflaq'la birlikte Salah-al-Din el-Bitar'ın Suriye'deki Baas Partisi'ni kurmasıyla boy göstermeye başlayan bu durum çok uzun yıllardır ülkenin başlıca sorunu olmuştur. Suriye bunu takip eden diğer yıllarda ise, sivil hükümeti iktidara geri getiren ordu görevlileri tarafından tekrar devrilen Adib el-Shishakhli gibi isimlerin askeri darbeleriyle karşı karşıya kalmıştır. Daha sonra 1958'de Suriye Mısır'ın da dahil olduğu Birleşik Arap Cumhuriyeti'ne (UAR) katılmıştır (Khalaf, R., Fielding-Smith, A. 2013:3)

Mısır Cumhurbaşkanı Gamal Abdel Nasser, bir sendika için kampanya yürüten Baas partisinin ülke genelinde bir hayal kırıklığı yarattığını ve Suriye siyasi partilerinin dağılmasını emrederek özgürlük direncinin oluşumunu baltalamıştır. Eylül 1961'de UAR'ın üzerindeki baskın Mısır otoritesi yüzünden, Suriye ordusunun subayı Şam'daki bu gücü kontrol altına almaya çalışarak birliğin dağılmasına yol açmıştır. Mart 1963'te benzer bir ordu darbesinin ardında Baas yandaşı bir kabine atanarak, Amin Al-Hafez'i başkan olarak seçmiştir (Kahf, M. (2014:556-63).

1967 Haziran'ında Suriye, Ürdün ve Mısır birleşerek ve çoğunun Suriye kuvvetlerinin imhasıyla sonuçlanan İsrail'e karşı savaş açmıştır. Bu hazin savaş sonrası devlette, Hafız El Esad, Cumhurbaşkanı Nur Al-Din Al Atasi'yi devirmiş ve darbeden sorumlu olan Salah Jadid'i hapse atmış ve 1971'de de bir halk oylaması işe yedi yıllığına Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Hafız Esad iktidara gelmesinden iki yıl sonra, 1973'de Suriye'de ayaklanmalara neden olan; ateist bir rejime yönelmekle suçlanan ve anayasa şartlarından birini düşürdüğü iddiasıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Çıkan kargaşa ordu tarafından kolayca bastırılmıştır. Aynı yıl, Irak'taki Baas'çılar ile Suriye'deki Baas'çılar arasındaki çekişme nedeniyle Suriye'nin İran'ı desteklediği, Irak-İran savaşı başlamıştır. (De Angelis, E. 2011).

2.1. Suriye'de Arap Baharı

Arap baharı, Suriye'yi içine alan iç savaşın başlatılmasında önemli rol oynamış ve aslında Suriye çatışması Arap devletlerinde demokratikleşme yolundaki hareketlerin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Arap baharı, 2010 yılında Orta Doğu'daki protestoların başladığı ve Libya, Tunus ve Mısır'da uzun süredir devam eden rejimlerin sona erdirilmesiyle başlamıştır. Bu ülkelerdeki protestolar, Yemen ve Bahreyn gibi diğer Ortadoğu ülkelerini de ateşleyerek, Suriye'nin de içinde bulunduğu

zorba rejimlerden arınma amacı gütmüştür. Tüm bu devletler, dönüşümün bir parçası olarak protestolar ve iç çatışmalara girseler bile, hiçbiri Suriye'deki gibi bir iç savaşa girmemiştir. Bu, Suriye'yi barışçıl dönüşümden ziyade, çatışma yoluna sürükleyen çeşitli faktörlerin bir kombinasyonundan kaynaklandığı düşünülmektedir (Darke, D. 2014).

2.2. Suriye Krizinin Temelleri

2.2.1. Politik Baskı

Cumhurbaşkanı Beşar Esad, 1970 yılında Suriye'yi yöneten babası Hafez'in ölümünden sonra 2000 yılında iktidar olmuştur. Yönetimin ailede yoğunlaştığı ve Esad'ın iktidarda kaldığı süre boyunca, reforma ve halka zarar verdiği görülmüştür. Parti sistemi, siyasi muhalefet için basında sadece birkaç ajans bırakmıştır. Giderek artan baskılar ve azalan özgürlük hareketleri, vatandaşların ve hatta dünyanın gözünden kaçmamıştır. 1950'lerden bu yana barışçıl bir güç aktarımı olmadan, değişiklikleri gerçekleştirmenin tek yolu askeri darbe ya da tamamen bir iç savaş olduğunu düşünen halk sonunda ayaklanarak isyan etmiştir (Landis, J. 2012:72).

2.2.2. İtibarsız İdeoloji

Suriye Baas Partisi, devlet liderliğindeki ekonomiyi Pan-Arap milliyetçiliği ile birleştiren ideolojik bir akım olan "Arap sosyalizminin" kurucusu olarak kabul etmektedir. Bununla birlikte, 2000 yılına kadar Baas'cı ideoloji, İsrail'le girdiği kayıp savaşlar ve çökmüş bir ekonomi tarafından itibarını sarsan, zayıf bir güce indirgenmiştir. Esad, ekonomik yönetim konusunda Çin'in finansal reform modelini örnek alarak, rejimi modernize etmeye çalışmış ancak zaman ve diğer faktörler bu duruma imkân yaratmamıştır (Landis, J. 2012:73).

2.2.3. Düzensiz Ekonomi

Sosyalizm adı altında gerçekleşen reformlar, kentsel ve kırsal kesim ile üst ve orta sınıflar arasındaki tüketim faktörünü ortaya çıkarmıştır. Özel yatırıma duyulan ilgi ve talep artmıştır. Bununla birlikte, özelleştirme sektöründe yer alan çoğu ismin,

Esad'la kişisel bağları olan ailelerin olduğu, Suriye'nin taşralılığını terk ettiği görülmüştür. Yaşam maliyetleri arttıkça yoksullaşan ve iş imkanlarının kitleden ekonoimideki bu eşitsizliğin yerel halk içinde mevcut rejime karşı olan kesimin artmasına neden olmuştur (Landis, J. 2012:74).

2.2.4. Kuraklık

Kuraklık, gittikçe kötüleşen ekonominin arkasındaki ana nedenlerden birisi olmuş, bu nedenle yapılan ayaklanmalara da katkıda bulunmuştur. Uzun süren kuraklık, Suriye'nin kuzeydoğusundaki tarım topluluklarına zarar vermiş ve 2008'den bu yana 1 milyondan fazla insanı etkilemiştir. Devletin yürüttüğü yardım ve destek kampanyalarının eksikliği, halkın güçsüzlük ve marjinalleşme duygularını körüklemiştir (Landis, J. 2012:75).

2.2.5. Nüfus Artışı

Suriye'nin hızla büyüyen genç nüfusu demografik bir soruna dönüşmeye başlamıştır. Suriye için artan nüfus, daha az iş imkânı ve işsiz kalan daha fazla insan anlamına gelmektedir. İşsizlik oranının yüksek olması, halk arasında çıkan ayaklanmalara katkı sağlayan bir etken olmuştur (Landis, J. 2012:76).

2.2.6. Yeni Medya

Suriye'deki devlet medyası sıkı bir şekilde kontrol edilse de 2000'den sonra uydu TV, cep telefonları ve internetin yaygınlaşması halkı dış dünya tarafından izole edilmeye teşebbüste bulunan araçlar olmuştur. Bu kitlenin modernize, dönüşüm ve iç özgürlük fikirlerine giderek empoze olmaya ve uyumlaşmaya çalıştığı görülmüştür. Dahası, yeni medyanın kullanımı, Suriye'de özellikle ayaklanmanın temelini oluşturan aktivist ağlar ve genel olarak Arap Baharı hareketi için güçlü bir araç olmuştur (Landis, J. 2012:77).

2.2.7. Yolsuzluk

Suriye halkının yolsuzluğa maruz kaldığı ifadesi yaşanan süreç için yetersiz kalmaktadır. Suriye’de küçük bir dükkân açmak için izlenen yol, bir lisans diploması, bir araba kaydı veya düzenli yapılan ödemeler belgesiyle yeterli sayılacak konumdadır. Esad karşıtı isyancıların bile hükümet güçlerinden silah satın aldığı ve ailelerin ayaklanma sırasında gözaltına alınan akrabalarını serbest bırakması için yetkililere rüşvet verdiği görülmüştür (Landis, J. 2012:78).

2.2.8. Devlet Şiddeti

Suriye'nin en geniş istihbarat servisleri, toplumun tüm alanlarına nüfuz etmiştir. Devletin korkusu, birçok Suriyelinin rejimi basit bir yaşam gerçeği olarak almasının nedenlerinden biri olmuştur. Ancak güvenlik güçlerinin 2011 baharında barışçıl protesto eylemlerine verdiği kontrolsüz tepkinin, Suriye'deki binlerce isyanda kartopu etkisi yaratmasına olanak hazırlamıştır (Landis, J. 2012:79).

2.2.9. Azınlık Kuralı

Suriye, çoğunluğu Sünni mezhebe ait Müslüman bir ülkedir, ancak üst düzey yöneticiler ve güvenlik sektörü ile Esad ailesi Alevilik inancının Şii koluna bağlı kalmaktadır. Sünnilerin önemli bir kısmı, ekonomik ve siyasi çoğu gücün Alevi ailelerinin elinde olup, tekelleştirildiği gerçeğine karşı çıkmıştır. Oluşan mezhepsel farklılıklar ve ayrımcılıklar Suriye ayaklanmasının itici gücünü oluşturmasa da gerçekleşen Sünni protesto hareketleri ve Alevilerin egemen olduğu Humus şehri gibi, dini açıdan karışık alanlarda gerilimi arttırmıştır (Landis, J. 2012:80).

2.2.10. Tunus etkisi

Aralık 2010'da hükümet karşıtı ayaklanma dalgasını tetikleyen Tunuslu bir sokak satıcısı olan Mohamed Bouazizi'nin etkisiyle gerçekleşen iç isyanların etkisiyle Suriye'deki yerleşik korku duvarı yıkılmıştır. 2011 yılının başlarında Tunus ve Mısır

rejimlerinin düşüşünü izleyen ve örnek olan Suriye'deki milyonlarca insan, ilk defa değişimin mümkün olduğunu fark etmiştir (Landis, J. 2012:81).

3. ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİ EKSENİNDE SURİYE KRİZİ ANALİZİ

Uluslararası toplumlar, Suriye'deki oluşan yangını ateşlemede de önemli bir rol oynamıştır. Diğer Orta Doğu ülkeleri gibi Suriye de petrol zengini bir ülke olduğundan hem batı hem de doğunun dikkatini çekmektedir. Rusya, Çin, Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık gibi diğer Batı ülkeleri, Suriye petrol tesislerine el koyma konusunda istekli ve istikrarlı davranmaktadırlar. İsrail'in komşusu olan Suriye, komşularının çoğu ABD'nin etkilediği ülkeler olduğundan, Batı'nın etkisini kontrol altında tutma konusunda Rusya ve Çin'e stratejik bir rol oynamaktadır.

3.1. Suriye Çatışması Analizi

Uluslararası ilişkiler, bir ülkenin modern rekabet dünyasında hayatta kalması için bir zorunluluk haline gelmiştir. Dünyadan izole edilen hiçbir ülke, bu büyük hayatta kalma yarışmasını kendi başına yenememektedir. Bununla birlikte, devletler arasındaki etkileşim içinde bile, en güçlülerin hayatta kalma kuralı hala geçerli olmaktadır. Ancak hiçbir devlet, dünyadaki dinamiklerin kendi durumu üzerindeki etkisinden bağımsız sayılmamıştır. Benzer şekilde, bir ülkedeki herhangi bir iç durumun tüm dünyayla olan ilişkileri üzerinde etkisi olmaktadır. Suriye krizi de tüm dünya için sıcak bir konu örneğidir. Farklı insanlar, uluslararası ilişkilerin dinamiklerini farklı paradigmlar üzerinden görüp, deneyimlemiş olurlar. Dahası, Suriye'nin tecrit edildiği, özellikle batı ülkeleri ve İsrail'in neredeyse tüm ülkeler ile iyi ilişkilerinin olmadığı görülmüştür. (Lundgren-Jörum, E. 2012).

3.2. Realist Görüş

Gerçekçilik teorisinin resmi uzaktan mükemmel olarak görülebilir; çünkü gerçekçiliğe göre insanların kendi çıkarları, birbirleriyle rekabet ettikleri ilişkilerin ardındaki temel itici güç sayılmaktadır.

Suriye halkının, Esad hükümetinin zulmünden kurtulmalarını sağlayan eylemlerin, insan doğasında gerçekçi düşüncenin ne olduğunu, istediklerin veya çatışmaların, isyanların ya da savaşların çözüldüğü realist fikirlerin varsayımını desteklediğini açıkça göstermektedir. Gerçekçilik adı altında gelişen çıkar ilişkileri ve ittifakların varlığı Suriye'ye destek amaçlı olarak açıkça görülebilmektedir. Bölgedeki diğer büyük güçlerin etkisini eritmekle ilgilenen Rusya-Çin aynı zamanda El-Esad rejiminin zımnî desteklerine de yansıma yapmıştır. Bu durum uluslararası politikadaki ilerlemenin, iç yaşamdaki ile karşılaştırılabilir olduğu fikrini desteklemektedir; örneğin Suriye, yalnızca iç siyasi sorunlarla değil, aynı zamanda ülke içindeki siyasi istikrarsızlık nedeniyle de dışsal sayılmaktadır (İsmail, S. (2011:538-49).

3.3. Yapılandırmacı bakış açısı

Sosyal teoride yapılandırmacılar gerçekliğin toplumsal inşasına vurgu yapmaktadırlar. Yapılandırmacılar, uluslararası ilişkiler de dahil olmak üzere insan ilişkilerinin, esasen maddî koşullar veya güçlerden değil, düşünce ve fikirlerden oluştuğunu düşünmüşlerdir.

4. SURİYE KRİZİYLE DÜNYA GENELİNİ ETKİLEYEN DIŞ GÖÇ HAREKETİ

Göçmenler genel olarak, potansiyel varış noktalarındaki koşullar ve gelecekleri ilgili bir belirsizlik durumu ile karşı karşıya kalmaktadır. Sığınmacı rolündeki göçmen grupları şartlar ve süreç gereği daha savunmasız bir yapıya sahiptir. Hedef ülkelere sınır kontrolü nedeniyle ulaşımın sağlanması zor ve göçmenler için oturma izninin verilip verilmeyeceği belirsizliği süregelmektedir. Sığınmacı göçmenler, çoğunlukla sınırları düzensiz bir şekilde geçmeye ve kaçakçıların hizmetlerinden yararlanmaya zorlanmaktadır. İltica göçündeki belirsizlik, göçe karar vermede kullanılacak bilgiye ortak bir ihtiyaç yaratmaktadır (Yazgan, P. Utku, D. Sirkeci, İ 2015:181-93).

Suriye dünya genelini etkileyen dış göç hareketine, ilk olarak 250-300 kişi ile başlamış, ardından yaşanan gelişmelerle geniş kitleler halinde komşu ülkelere yönelmiştir. Kısa sürede kitlesel boyutlara ulaşan bu göçün en temel nedenleri arasında, Suriye'de 'can güvenliğinin' kalmamış olması yer almaktadır. Çatışmaların şiddetinin artmasıyla birlikte Suriye vatandaşlarının mal varlıklarını koruyamaz hale

gelmesi de göçe başka bir neden oluşturmaktadır. Öyle ki, Suriye’de 2011 ile 2015 yılları içinde 36 milyar dolarlık sermaye göçü yaşanmıştır (Haber 7, 2015’a). Ülkenin neredeyse tüm şehirlerini ele geçiren bu iç savaş sırasında hastane, okul ve alışveriş merkezlerinin bombalı saldırılarla vurulması, Suriyeli vatandaşların gündelik düzen ve ihtiyaçları üzerinde ağır bir etki yaratmıştır. Ülkeye elektrik ulaşımını sağlayan dağıtıcıların da çıkan çatışmalar sonucunda hasara uğraması, bölgedeki 100’e yakın hastanenin sağlık hizmetlerine engel teşkil etmiştir. Petrol, doğalgaz ve diğer kimyasalların da tedarik edilememesi, jeneratörlerin de kullanılamaz hale gelmesi ile salgın hastalıklar hızla yayılmaya başlamıştır. Oluşan koşullar ve yaşanan süreçlerle birlikte Suriye kaynaklı dış göçün bir diğer önemli nedeninin de sağlık hizmetlerinin giderek yetersizleşmesi ve buna bağlı olarak can kayıplarında artış yaşanmış olmasıdır (Haber 7, 2015’b).

Suriye’deki isyanlar, çoğunlukla zorunlu göçün kayda değer hareketlerinin yanı sıra, gönüllü ve ekonomik göçün bazı yeni salgınlarını da beraberinde getirmiştir. Arap baharı sonrası, iki kitlesel yer değiştirme vakası yaşanmıştır: Libya ve Suriye. İki ülkeyi birbirinden ayıran en önemli etken sahip olunan doğa ve yüzölçümü farklılıkları olmuştur. 2011’de Kaddafi diktatörlüğünü deviren Libya devrimi, yurtdışında geçici sığınak arayan 422 bin Libyalı ve ülkeyi terk eden 706 bin göçmen işçi dahil 1,1 milyondan fazla kişiyi yerinden etmiştir. Bunların yüzde 43’ü Tunus’a, yüzde 32’si Mısır’a ulaşmıştır. Çoğu Libyalı mültecinin, rejim devrildikten sonra ülkelerine geri döndüğü düşünülmeyle birlikte, 2011’de ülkeyi terk eden göçmen işçilerin ve Avrupa’ya kaçırılmayı bekleyen mültecilerin sayısı da bilinmemektedir.

Suriye’de kısa sürede sivil çatışmaya dönüşen protestolar, yerinden edilemez bir baskı ve direniş sarmalını tetiklemiştir. 4 milyondan fazla mülteci ve ülke içinde yerinden edilmiş kişiler dahil olmak üzere yaklaşık 10 milyon kişi göç etmek zorunda kalmıştır. 2011 yılı içinde Suriye’deki mültecilerin büyük bir kısmı beş sınır komşusunun dördü arasında korunmuştur. Lübnan (1,2 milyon), Türkiye (1,8 milyon), Ürdün (630.000) ve Irak (220.000) verilerine sahiptir. Suriye ile savaş halinde olan İsrail ise hala günümüze kadar sınırlarını kapalı tutmaktadır (Ela, N. 2015:193-208).

Mülteci dalgaları yalnızca ev sahibi ülkenin ekonomisi üzerinde bir baskı oluşturmaz, aynı zamanda politik istikrarsızlaşma riskini de beraberinde getirmektedir. Lübnan’da, neredeyse tamamı Sünni sendikalarına mensup olan Suriyeli mültecilerin, diğer dini cemaatler arasındaki uyuşmazlıkları hafifletme riski taşıdığı görülmüştür.

Bu durumu oluşturan topluluklar arasındaki kırılma dengesi daha sonra tehdit altında kalan bir sosyoekonomik sürece dahil olmuştur.

Diğer Suriyeli mülteciler, daha uzak yerlere ulaşarak Arap dünyasında (Mısır'da 135.000) ve Avrupa Birliği'nde (yaklaşık 220.000) kişilik gruplar halinde göç etmişlerdir. Avrupa'ya ulaşanların çoğu, varış yerlerine daha düzenli ve güvenli bir şekilde seyahat etmek için öncesinde vize almamıştır. Bunun yerine, Ürdün, Mısır ve daha sonra Libya'dan Akdeniz'e kaçırıldıkları yerlerden, yaşamlarını riske atacak uzun yolculuklar yapmışlardır. Ocak 2012'den Nisan 2015'e kadar deniz yoluyla İtalya'ya kaçırılan 250.000 göçmen arasında 55.000'den fazla Suriyeli yer almıştır (Fernández-Huertas Moraga, J. Rapoport, H. 2015:1-13).

4.1. Suriye Göçü Üzerine İzlenen Türkiye Politikası

2016 yılının başlarında, Avrupa Birliği (AB) Türkiye ile mülteci ve göçmenlerin, Birliğe girişini durdurma amaçlı bir anlaşmaya varmıştır. Anlaşma, AB ve Türkiye, 20 Mart 2016'dan sonra Türkiye'den Yunan adalarına geçen tüm yeni göçmenlerin, sığınma başvurusunda bulunmamaları veya sığınma başvurusunda bulunmaları durumunda ya da başvurusunun kabul edilemez olduğu durumda, tekrardan Türkiye'ye iade edileceği yönündedir (Ekmekçi, P. E. 2017: 1434-41). Bununla birlikte, yeniden yerleştirme, geri dönüş / sınır dışı edilme veya iltica kararlarını bekledikleri için on binlerce insan Yunanistan'da mahsur kalmış, zor koşullarda yaşamaktadır. Durumu daha da şiddetlendiren olayın Yunanistan'da bu son yıllarda önemli tasarruf tedbirleri ve bazı kamu programlarında kesinti yapılarak mülteciler için prosedürleri daha da yavaşlatan önemli bir ekonomik krizle karşı karşıya kalmalarıdır (İçduygu, A. Şimşek, D. 2016:59-69).

Mülteciler ve göçmenler, savaş, baskı, göç ve yeniden yerleştirme sonucu oldukça zor durumlarla karşılaşmaktadır. Buna zorla gözetim altında tutulma, şiddet, işkence ve hatta ölüme tanıklık etme de dahildir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), kaçakçıların, diğer suç şebekelerinin ve hatta devlet otoritelerinin elinde ağır istismara uğrayan mültecilerin ve göçmenlerin referanslarını defalarca paylaşmıştır. İkincisi, mültecilerin Avrupa ve uluslararası yasalar uyarınca sağlanan iltica prosedürlerine erişimini reddeden kara sınırlarında zorlayıcı "itirazlara" neden olmuştur (Bahçekapılı, C. Çetin, B. 2015:1).

Birçok mülteci ve göçmen yaşadıkları olaylarla ilişkili çok sayıda rahatsız edici somatik ve psikolojik semptom ve kötü ruh sağlığı sergilemektedir. Yaşadıkları şiddet türlerini ve seviyelerini ve Suriyeli mülteciler arasında yer değiştirme ve yeniden yerleştirme sırasındaki endişe ve diğer ruh sağlığı bozukluklarının yaygınlığını gösteren çalışmalar eksik bırakılmıştır (Akgündüz, Y. Van den Berg, M. Hassink, W. H. 2015). Yunanistan'da Suriyeli (ve diğer) mülteciler ve göçmenler arasında şiddet ile ilgili deneyimleri ve anksiyete bozukluklarının yaygınlığını ölçmek için, karma nicel ve nitel bir metodoloji kullanarak bir çalışma yapılmıştır. Bulgular sonucunda, Suriyeli mültecilerin ve göçmenlerin yaşadığı savaş, baskı, göç, yeniden yerleşim ve belirsizliğin yol açtığı yüksek düzeyde sorunların olduğuna dair kanıtlar elde edilmiştir. Çalışma alanlarındaki birçok ailenin varlığı, sadece bekar genç erkeklerin değil, çalışma popülasyonunun ortalama yaşını açıklamakta ve katılımcıların göç için sağladıkları temel nedenleri desteklemektedir (evlerinde bir çatışmadan kaçmak için hayati ihtiyaçları, ekonomik kazanç aramaktan ziyade şiddet seviyesinin yüksek olduğu ülke olması). (İçduygu, A. Millet, E. 2016).

Arap baharı, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetinin önem verdiği ve yenilikler getirdiği dış politikasına direnç göstererek Türkiye'yi nöbette tutmayı başarmıştır. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Komşularla Sıfır Sorunu (ZPWN) olarak nitelendirdiği bu politika Türkiye'yi bir bölgesel entegrasyon merkezi olarak konumlandırmayı amaçlamıştır. Jeopolitik sınırlar arasındaki ticaret ve yatırım bağlarını güçlendirmek, Türkiye ile İran nükleer programını geliştirmek bunların yanında Suriye-İsrail çatışması, El Hamra'nın güç mücadelesi ve Irak'ın Saddam'dan sonraki kırılğan siyaseti gibi sorunları da çözüme eylemci bir arabuluculuk rolü üstlenmiştir (Şenses, N. 2016:975-87).

Suriye'deki isyanın başlamasından önce, AKP hükümeti Şam'la olan ilişkilerini zorlu bir süreçten sonra yakın bir ortaklığa kaydırmayı başarmıştır. Özellikle Beşar Esad'ın Ocak 2004'te Türkiye'ye gerçekleştirdiği ilk ziyaretinden sonra iki ülke arasındaki ilişkiler daha da güçlenmiştir. Türkiye, Suriye'yi Arap dünyasına açılan bir kapı olarak görmüş ve Şam ile ortak kabine toplantıları, birleşik askeri tatbikatlar ve serbest ticaret anlaşması yoluyla iş birliği yapmıştır. Suriye'nin isyanı, Ankara'nın Şam'a yönelik yeni yönelişine derin bir meydan okuma getirerek, Türkiye'deki politika yapıcılarının beklentilerini zedeleyerek değişen koşullara uyum sağlama sürecini zorlaştırmıştır. Buna karşılık, Türkiye'nin Suriye politikası, AKP hükümetinin istikrarını sağlamak, mezhepsel yayılmayla bölgesel bir savaşı önlemek ve (önemli

ölçüde) Suriye'nin zayıflamasının etkisini sınırlamak amacıyla Türkiye'nin çıkarları ile birleştirmeye yönelik ulusal bir siyasi ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. (Elitok, S. P. 2013:161-65).

Türkiye'nin Suriye politikası üç ayrı aşamada gelişmiştir. Suriye ayaklanmasının ilk günlerinde Türkiye, Şam'la artan bağlarını sürdürmeyi ve muhalefet ile Esad rejimi arasında açıkça taraf olmak yerine reform ve diyalogu teşvik etmeyi ummuştur. 2011 yılının mart ayından eylül ayının sonuna kadar, Türkiye, Esad'ı, krizin çözümüne yardımcı olabilecek reformlar ve sosyal yardım önlemleri almaya ikna etmeye çalışmıştır. Esad'ın anlamlı reformlar yapma niyeti olmadığı ve bunun yerine anlaşmazlığı sert bir güvenlik çöküşü ile çözme kararlılığı olduğu ortaya çıkınca, Türkiye rejim değişikliği politikasına geçmiştir. Suriye, muhalif unsurlarını güçlendirerek, Türkiye'de örgütlenmelerini ve toplanmalarını sağlamıştır. Bununla birlikte, rejim değişikliğine yapılan vurgu, “temiz el” olarak kabul ettiği eski rejimin unsurlarıyla (Dış işleri Bakanı Farouk el Sharaa gibi) bir geçiş anlaşmasını dışlamamıştır (Elitok, S. P. 2013:170-72).

Suriye üzerinde keskinleşen gerilimlere rağmen, Türkiye’de, Suriye’ye yapılan füze saldırılarına karşı koruma sağlayan Yurtsever füze pillerinin kullanılması, ABD-Türkiye ilişkilerinin bu konudaki farklılıklarından temel alarak zarar görmediğini vurgulamaktadır. AB’inde, Fransa ve İngiltere’nin silah ambargosunu kaldırması için destek sunması, Ankara tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. AKP yönetiminde uzun vadeli bir düşüş görmüş olan karmaşık Türkiye-İsrail ilişkisi, Suriye krizi ile önemli ölçüde bir değişime uğramamıştır. Her iki taraf da Esad rejimine düşman, kimyasal silahların kabiliyeti konusunda endişeli ve Şam'da ortaya çıkan bir güç boşluğundan kaçınma arzusunu paylaşabilme ortaklığında olsada, bu sorunların çözümü konusunda çok farklı görüşlere sahip olmuşlardır (Ahmadoun, S. 2014: 47).

Devletlerin birbirleriyle savaş, barış, ticaret, ekonomi, kültür, çevre ve insan haklarıyla ilgili alanlarda yer alması gibi, göç de ikili ve çok taraflı diplomatik ilişkilerinin önemli bir alanı haline gelmiştir. Modern diplomasiğin karmaşık yönleriyle ilgili artan bir çalışma yelpazesine ve göç uygulayıcılarının stratejilerinde yaygınlaşması rağmen, bu tür analizlerde henüz yer almamıştır. Örnekler arasında göç akışlarını teşvik etmeyi veya sınırlandırmayı amaçlayan hükümetlerarası anlaşmalar; tercihli muamelenin belirli yabancı uyruklulara yayılması, misafir işçi veya diğer geçici iş gücü göç şemalarının oluşturulması; yabancı uyrukluların kovulması ya da kovulması tehdidi gibi özellikleri barındırmaktadır. Bu, dış politika ve nüfus

hareketliliği arasındaki karşılıklı etkileşim üzerinde çalışmanın bulunmadığını anlamına gelmemektedir (Okyay, A. S. 2017: 829-33).

Göç diplomasisi, geleneksel diplomasiye benzer şekilde işlev görmektedir; devletler arasındaki çıkarlar ve mevcut güç ilişkisini şekillendirmektedir. Bununla birlikte, küresel göç akımları ağındaki konumu, bir devletin gücünün ve çıkarlarının askeri ve ekonomik göstergeleri kadar önemli bulunmaktadır. Bir göç diplomasisi çerçevesi, devletlerin çıkarlarını türetme ve kısmen göçmenlik, göçmenlik ya da transit devletler olmalarına dayanarak veya ana kaygılarının saygı gösterip göstermediğine bağlı olarak diğer devletlere karşı pazarlık pozisyonu olarak kavramlaştırılmaktadır (Okyay, A. S. 2017: 835-46).

Yukarıdaki örnekler göç diplomasisinin sık sık sorun bağlantılarına dayandığını ve devletlerin güvenliğini arttırmak, ekonomik çıkarlara ulaşmak veya kültürel veya kamu diplomasisi yoluyla yumuşak güçlerini arttırmak gibi diğer amaçlara ulaşmak için bir araç olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

4.1.1. Suriye Göçünün Kavramsal Çerçevesi

Başlangıçta her ne kadar geniş kitleler tarafından karşılanmış ve insani söylemlere uğramasına rağmen, Suriyeli mülteciler son zamanlarda güvenlik açısından çerçevelenmişlerdir. Kamu söyleminde suç, sosyoekonomik problemler, kültürel yoksunluk ve iç güvenlik gibi konularda gittikçe daha fazla ilişki kurmaktadır. 6 Söylem düzeyindeki bu menkul kıymetleştirme süreci, Suriyelilere yönelik ırkçı ve şiddetli saldırılara paralel olarak gelişmiştir. Öte yandan, hükümetin “insani” bir duruş sergilemeye devam etmesi, tarihi ve coğrafi ihtiyaçlar, dini kardeşlik ve etnik akrabalık anlatılarının referans olarak alınması sonucu “açık kapı” politikasını desteklemeye çalışmaktadır (İçduygu, A. 2004:88-99).

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesinin, Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme hazırlayıcılarından ve orjinal imzacılarından biri olmasına rağmen, sözleşmeyi 29 Ağustos 1961'de hem “zaman” hem de “coğrafi” sınırlamalarla imzalamıştır. Soğuk Savaş yıllarında Türkiye Batılı bir müttefik olarak, BMMYK ile yakın iş birliği içinde olmuş ve Komünist blok ülkelerinden mülteciler kabul etmiştir. 19 Daha sonra, Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Protokolünü onaylayarak zaman sınırlamasını kaldırmış ancak Avrupalı olmayan sığınmacılara mülteci statüsü verilmediği için coğrafi sınırlamayı sürdürmeye devam etmemiştir. 1994 yasal

değişikliklerinden bu yana, 20 Avrupa dışından bireylerin Türkiye'de “geçici iltica” başvurusunda bulunmalarına izin verilmiştir. Diğer bir deyişle, sığınmacılara mülteci belirleme süreci sona erene kadar “geçici koruma” sağlanmaktadır. Bu tür sığınmacılar “mülteciler” olarak tanınırlarsa, BMMYK desteği ile üçüncü bir ülkeye yerleştirilebilmektedir (İçduygu, A. 2009). Bu sistem hem uluslararası toplumlardan hem de insan hakları kuruluşlarından ciddi eleştiriler almaktadır. Bunun temel nedeni, bir yandan Türkiye'nin bir iltica ülkesine istikrarlı bir şekilde dönüşmekte olması, bir yandan da binlerce sığınmacının coğrafi sınırlama nedeniyle uluslararası korumanın dışında tutuluyor olmasıdır. Ayrıca, “mülteci” olarak tanınan sığınmacıların, üçüncü bir ülkede yeniden yerleştirilmeleri için yıllarca beklemeleri gerekmektedir.

Türkiye'nin Suriye'den gelen mültecilere ilk müdahalesi sınır kapılarını açmak ve onlara ücretsiz sağlık hizmetinin yanı sıra kamplarda barınma imkanlarını sağlamak olmuştur. Her ne kadar Türkiye hala “açık kapı” yaklaşımını sürdürse de çeşitli STK raporları, geçerli pasaportu olmayan Suriyelilerin ve vize sahibi olmayan Suriye'den gelen Filistinli mültecilerin sınır yetkilileri tarafından Türkiye'ye girişinin reddedildiğini ortaya koymaktadır. Ağustos 2012'den bu yana, artan mültecilerin gelişine cevap olarak, Türkiye-Irak ve Ürdün'le birlikte mültecilerin girişini sınırlanmış, on binlerce insanın sınırları aşması engellenmiştir. Mültecilerin çoğunun, Suriye ile Türkiye arasındaki sınırı geçmek için tehlikeli "düzensiz" rotalara ve insan kaçakçılara başvurmak zorunda kaldığı görülmüştür. Bu sınırlar, mayın tarlaları, duvarlar (Nusaybin, Mardin'deki gibi), dikenli teller, askeri personel ve Türk sınır muhafızları tarafından “geri çekilme” operasyonları ile yüksek derecede militarize edildiğine dikkat edilmektedir. Böyle bir bağlamda, tüm bu uygulamaların övgüye değer “açık kapı” politikasıyla çakışması muhtemel gözükmektedir.

Türkiye'nin Ekim 2011'de Suriye'den kaçan mültecilere karşı açık kapı politikası ilan etmesi böyle bir arka plana karşı çıkmaktaydı. Çünkü bu mültecilerin en baştan “misafir” olarak adlandırılmasındaki sebepte, Suriyelilerin yakın zamanda evlerine geri dönmelerinin beklenmesi olmuştur. Bununla birlikte, “misafir” terimi, ulusal veya uluslararası hukukta yasal bir anlam içermemektedir ve bu nedenle mültecilere güvenli bir statü sağlamamaktadır (Kaypak, Ş. Bimay, M. 2016).

Suriye'den artan sayılarda göç gelmeye devam ettikçe, Ekim 2011'de “geçici koruma rejimi” olarak adlandırılan Suriye'de yaşayan ve korunmak isteyen tüm Suriyelilerin, Filistinlilerin ve vatansız kişilerin yararlanabileceği kararı verilmiştir. Rejim, mültecilere belirsiz ikamet, zorlama altında geri gönderilmeye karşı koruma ve

temel ihtiyaçlar için acil durum malzemeleri sağlamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Bakanlar Kuruluna onay için sunulan bir diğer adım, mültecilerin çalışma koşullarını yöneten ayrı bir düzenlemenin mevcut olmasıdır. Mevcut Türk iş kanunu uyarınca, Suriyeli mültecilerin çalışma izinleri almaları ve kayıtlı sektörde iş aramaları oldukça zor gözükmektedir. Geçerli pasaportlara ve oturma izinlerine sahip olmaları ve işverenin bir Türk vatandaşının yaptığı kanıtlamaları gerekmektedir. (Ağır, O. Sezik, M. 2015).

Hem söylemsel hem de söylemsel olmayan bu uygulamaların, Suriyeliler için “riskli” yabancılar olarak ise “tehdit” olarak grldğu ve yönetildiğini göstermektedir. Bu durum gittikçe toplumsal ve içsel veya kamu güvenliği için bir tehdit olarak şekillendirilmektedir. Böyle bir süreçteki g kavramı, terörizm ve suçluluk arasındaki güvenlik sürekliliğini şeffaf hale getirmekle yükümlü kalmaktadır. Bu güvenlikçi erveler arasında en görünür ve vurgulanan eylem ise Suriyelilerin işgücü piyasası alanında bir “tehdit” olarak inşa edilmesi olmuştur.

4.1.2. Ortaklarla ve Kamu Kurumlarıyla alışma

Türkiye'deki mülteci tepkilerine ilişkin, BMMYK ile doğrudan destek alınarak, kapasite geliştirme ve yetkililere teknik danışmanlık sağlama konusunda çalışmalar düzenlenmiştir. Türkiye'deki BMMYK programları, ulusal ve yerel düzeydeki kamu kurumlarını desteklemek ve uluslararası ve ulusal STK'larla, BM kardeş kuruluşlarıyla çalışmak ve aynı zamanda doğrudan özel hizmeti kullanmak dahil olmak üzere çeşitli ortaklıklar aracılığıyla uygulanmaktadır.

Mülteci Ajansı olarak BMMYK, BM mültecilerinin ve ortaklarının Türkiye'nin mülteci yanıtını destekleme ve uluslararası yardımda yinelenme ve boşluklardan kaçınma çabalarını koordine etmektedir. Bu rolde, BMMYK, Suriye krizine ilişkin Bölgesel Mülteci Direnç ve Müdahale Planını (3RP) UNDP ile birlikte yürütmekte ve Türkiye'nin 2016-2020 BM Kalkınma ve iş birliği Stratejisi'nin (UNDCS) Uluslararası Koruma ve G Sütununa öncülük etmektedir.

4.1.3. Stratejik Yönlendirme

BMMYK, ulusal mülteci müdahale stratejisinin geliştirilmesini ve uygulanmasını desteklemektedir. Türkiye'nin iltica ervesi, sığınmacılar ve

mülteciler için eğitime, sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişim de dahil olmak üzere geniş bir hak ve yetki yelpazesi sunmaktadır. Mülteciler ve sığınmacılar, kamu sistemleri aracılığıyla sağlanan hizmetlere daha fazla erişim sağlarken, hastanelerde ve okullarda da dahil olmak üzere mevcut altyapının ve personelin kapasitesini de daraltmaktadır. Mültecilerin ve sığınmacıların ulusal yapılara başarılı bir şekilde dahil edilmesi için uluslararası toplumdan ve kalkınma ortaklarından destek alınması gerekmektedir.

BMMYK, mültecilerin ve sığınmacıların haklarına, mevcut devlet sistemlerine daha fazla dahil olmaları ve insani toplumu koordine etmedeki rolleriyle etkili bir şekilde erişmelerini savunmakta ve 3RP'yi ve diğer ortakları ulusal sistemleri desteklemeye devam etmelerini teşvik etmektedir.

Mültecilerin karşılaştığı sorunları anlamak, doğru yasal tanımları kavramakla doğru orantılıdır. Bu tanımlar hem yasal hem de fiziksel olarak korunan, ulusal ve uluslararası organlar dahilinde yapılmış olmalıdır. Ayrıca mülteci istatistiklerinin toplanması ve yorumlanması çabalarında da kritik bir rol oynamaktadır. Fakir ülkeler, mültecilerin daha geniş tanımını kullanmaktadır, çünkü mülteci statüsü için her bireyin ölçütleri karşılayıp karşılamadığını belirlemek için idari kapasiteye sahip değildirler. Bununla birlikte, sanayi bölgelerinde kitlesel uçuşta olanlar, mülteci olarak otomatik olarak tanınmamakta ve bunun yerine, bir mültecinin daha dar yasal (sözleşme) tanımını kullanarak "bireysel statü belirleme" ye tabi tutulabilmektedir (Sirkeci, İ. Yüceşahin, M. M. 2014:1-10).

Mültecilerin, zulümden kaçan insanlar olarak algılanması, onlara yardım ve koruma çabalarının merkezinde yer almaktadır. Ancak mülteciler göç etmek zorunda kaldığı ülkelerde farklı sorunlar yaşamaktadır. Farklı yasalar, farklı eğitim ve sağlık sistemleri, farklı diller ve farklı kültürel beklentilerle farklı bir ülkede her şeyden ayrı bir şeyden vazgeçmek, bir uyum süreci gerektirmektedir. Sığınma ve sığınma arayanlar için bu süreç, kendi ülkelerini terk ettikleri koşullar nedeniyle daha da zorlaşmaktadır. Mülteci kökenli insanların karşılaştığı belgelenmiş zorluklardan bazıları şunlardır: (Akgül, A. Kaptı, A. Demir, O. Ö. 2015:1-22)

- İş bulmak
- Dil ve iletişim engelleri
- Toplum tutumu
- Kesintiye uğrayan eğitimin okullaşma üzerindeki etkisi

- Dil öğrenmek
- Memleketinde veya sığınma ülkelerinde aileler ile iletişimin olmaması ve iletişim eksikliği (özellikle ailelerin çatışma durumunda kaldığı durumlarda)
- Finansal zorluklar
- Aile üyelerinden ayrılma; karma ailelerde yaşamak
- Roller ve aile üyelerinin statüsündeki değişiklikler
- Sağlık sorunları

5. SURİYE GÖÇÜNÜN TÜRKİYE ÜZERİNDEKİ SOSYOEKONOMİK ETKİLERİ

5.1. Sosyolojik Etkiler

Bir devletin iktisadi açıdan oluşturduğu tasarı ve planlarda, gelişmeye katkı sağlayacak unsurlardan biri de o devletin nüfus yapısıdır. Nüfus yapısındaki her değişim, devletlerin iktisadi gelişim ve refahına etki etmektedir (İpek, 2006:25). Nüfus artışlarında devletlerin iktisadi açıdan ileri gitmesini engelleyecek bir etkenin kanıtı yönünde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunun sonucunda nüfus artışının iktisadi gelişmeler üzerinde kısa dönemli bir etki yarattığı, uzun dönemde büyüme üzerinde bir olumsuz etki bulunmadığı sonucuna varılmıştır (Güneş, 2004:135). Ancak bu açıklamalara bakılarak, dış kaynaklı bir kitlesel göç sonucunda hızlı ve ani bir değişikliğe uğrayan nüfus yapısının ekonomi üzerinde bırakacağı olumlu ya da olumsuz bir etkinin olmayacağı kanısı oluşturulmamalıdır. Açıklamalarda sözü edilen nüfus artışı; doğal nüfus artışıdır. Nüfus artış hızını direkt etkileyen unsur doğum hızı; nüfus azalmasını ifade eden unsur ise ölüm oranları olmaktadır. Bu etkenler dışında gelişen dış göçler vb. gibi her türlü etki, nüfus yapısını dolaylı yollarla etkileyen değişkenler olmaktadır. Arz ve talep odaklı göç sisteminde; devletin ihtiyaç duyduğu göçmen profili kontrol edilebilen ve yönetilebilen bir yapıya sahipken, sığınma hareketlerinde böyle bir uygulama şeklinin seçiminin yapılması mümkün değildir. Çünkü ani ve kitlesel şekilde gelişen dış göçler; göç edilen ülkenin doğal nüfus artışındaki miktarı etkilemezken, mevcut nüfus artış hızını etkileyen önemli bir unsur olmaktadır (Nakhoul, 2004:51-52).

Tablo 1:Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin demografik yaş dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-10 aralığı	519.929	487.524	1.007.453
11-25 aralığı	663.922	535.484	1.199.406
26-40 aralığı	494.321	365.151	859.472
41-55 aralığı	185.464	171.130	356.594
56-74 aralığı	79.856	82.173	162.029
75 ve üzeri	9.634	12.149	21.783
TOPLAM	1.953.126	1.653.611	3.606.737

Kaynak: (GİGM 2019 Mayıs)

Yukarıdaki cinsiyet kategorisine göre yaş dağılımları verilen tablonun oranları incelendiğinde; Türkiye’deki Suriyelilerin yaklaşık %30’unu yalnızca 0-10 yaş grubunun oluşturduğunu ve aralık değerlerinin 1 milyon 7bin 453 Suriyeli göçmenin oluşturduğu görülmektedir. İkinci çoğunluğun yer aldığı 11-25 yaş aralığının ise 1milyon 199bin 406 olduğu ve en düşük oranın 75 ve üzeri yaş aralığında 21bin 783 kişi olduğu görülmektedir.

5.1.1. Suriyeli Genç Nüfus Oranı

Literatürde genç nüfusun yer aldığı aralık olarak bilinen 15-24 yaş aralığının Göç İdaresi Müdürlüğü’nün 2019 Mayıs verileri ile 815 bin 128 kişi olduğu bilinmektedir. Suriyeli genç nüfusun, Türkiye’deki toplam Suriyeli nüfusa oranlandığında değer %22,6, Türkiye’deki toplam genç nüfusa oranlandığında ise %15,8 olduğu görülmektedir.

5.1.2. Suriyelilerin Yaş Ortalaması

Yukarıdaki tabloda, Suriyeli göçmenlerin yaş aralıkları ile elde edilen sonuca göre, Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin yaş ortalaması 22,5’dir. Türkiye nüfusunun yaş ortalaması, 2018 yılı nüfus verilerine göre 31,7’dir.

Suriyeli erkek göçmenlerin sayısı, Suriyeli kadın göçmenlerin sayısından 299 bin 515 kişi fazla olduğu bilinmektedir. Erkek ve Kadın göçmenler arasındaki sayının en yüksek olduğu aralığın 19-25 ile, 88 bin 84 kişi olduğu bilinmektedir. Yine yukarıda

yer alan tablodaki değerlerine bakıldığında yaş sayısının artıkça, aradaki farkın da giderek azaldığı görölmektedir.

55 yaş üzeri aralıklarda yer alan kadın göçmenlerin, aynı kategoride olan erkek göçmenlerden fazla olduğu görölmektedir. Verilere göre Türkiye’de kayıtlı olan Suriyeli göçmenlerin sayısı, 31 Aralık 2018 tarihinden bu yana (2019 Mayıs) 16 bin 455 kişi ile eksilme göstermiştir.

5.1.3. Türkiye’de Doğan Suriyeli Sayısı

Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenler arasında, 2018 yılından önceki son 8 yıl ile Türkiye’de doğan Suriyeli göçmen bebek sayısının 405 bin 521 olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli göçmen sayısında, bir önceki aya göre (Nisan 2019) 593 kişi arttığını ve bu artış sonucunda, toplam sayının 3 milyon 606 bin 208 kişiye yükseldiği görölmüştür. Bu sayının, 1 milyon 953 bin 121’ini erkek Suriyeli göçmenlerin, 1 milyon 653 bin 87’si ise kadın Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır.

5.1.4. Suriyeli Barınma ve Konaklama Sayısı

Geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli göçmenlerin, İçişleri Bakanlığınca açıklanan verilere göre; 9 Mayıs 2019 güncel tarihi ile, 130 bin 881 kişiden oluştuğu yer almaktadır. Güncellenen bu sayının geçen ay (Nisan 2019) itibariyle, 136 bin 880 kişi, 2017 Aralık güncellemesi ile de 228 bin 251 kişi olduğu bilinmektedir. Açıklanan bu veriler kapsamında, kamplarda yaşayan Suriyeli göçmen sayısının 2018 yılı başından itibaren 97 bin 370 kişi ile eksildiği görölmektedir. Verilere göre, Türkiye’de bulunan toplam kayıtlı Suriyeli göçmenlerin, %3,62’si yaşamlarını kamplarda idame ettirmektedir. Güncel Mayıs 2019 verileri ile şehirlerde ikamet eden Suriyeli göçmen sayısının, 3 milyon 475 bin 327 kişi olduğu bilinmektedir.

şehirlerde yaşayan Suriyeli göçmen sayısı, güncellenen Nisan 2019 verilerine göre, 6 bin 592 kişi artış gösterdiği bilinmektedir. Böylece Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun %96,38 oranı ile şehirlerde yaşadığı saptanmıştır. şu an için yeni veri girişinin yapıldığı iller Adana, şanakkale, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kayseri, Kocaeli, Mardin, Tekirdağ ve şanlıurfa olmaktadır. Türkiye’de bu şehirlerin

dışında kalan illere ise üreyen sağlık sorunlarının, evlenme ve yeni doğum gibi özel sebepleri kapsayan nedenlerle kayıt alınabilmektedir. Suriyeli göçmenlerin yeni kayıtlarının alındığı iller, Göç İdaresi tarafından periyodik olarak kontrol edilmekte ve değiştirilmektedir.

5.1.5. Türkiye’de Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Türk Nüfusuna Oram

Türkiye’de geçici koruma kapsamında yer alan Suriyeli göçmenlerin sayısının, Türk nüfusuna oranı ülke geneline %4,40 olduğu tespit edilmiştir. TÜİK verilerinin yer aldığı son güncel tespitlere göre, Türkiye nüfusu Mayıs 2019 itibariyle 82 milyon 3 bin 882 olmuştur.

5.1.6. İllere Göre Suriyelilerin Sayısı

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresinin 16 Mayıs 2019 tarihli verilerinden yola çıkarak, Suriyeli göçmenlerin ağırlıklı olarak bulunduğu bazı şehirler ve bu şehirlerdeki Suriyeli göçmen nüfusun yoğunluğu aşağıdaki tabloda yer almaktadır. En çok Suriyeli göçmenin yer aldığı şehir, %3,63 oranına karşılık 546 bin 238 kişi ile İstanbul olurken, Suriyeli göçmenlerin az sayıda bulunduğu şehirlerin, 25 kişi ile Bayburt, 35 kişi ile Artvin ve 60 kişi ile Tunceli olduğu bilinmektedir.

Tablo 2: Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı ve Geçici Barınma Merkezleri

ŞEHİR	SAYI	İL NÜFUSU İLE
İstanbul	546 bin 238	%3,63
*Şanlıurfa	441 bin 792	%21,7
*Gaziantep	433 bin 664	%21,38
*Hatay	426 bin 869	%26,52
*Adana	237 bin 280	%10,69
İzmir	142 bin 995	%3,31
*Kilis	114 bin 797	%80,54
Ankara	91 bin 422	%1,66
*Kahramanmaraş	87 bin 201	%7,62
*Osmaniye	48 bin 572	%9,09
*Malatya	29 bin 713	%3,73

Kaynak: (GİGM 2019 Mayıs)

5.1.7. Türk Vatandaşlığı Verilen Suriyeli Sayısı

8 Mart 2019 güncel verileri ile İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Türk vatandaşlığı verilen Suriyeli göçmenlerin sayısının 79 bin 894 kişi olduğu bilinmektedir.

5.1.8. Ülkesine Dönen Suriyeli Sayısı

16 Nisan 2019 güncel verileri ile İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Türkiye’de bulunup ülkesine geri dönen Suriyeli göçmen sayısının 321 bin 93 kişi olduğu bilinmektedir.

5.2. Ekonomik Etkileri

5.2.1. Suriyeli Göçmenlerin Düşük Ücretli İş Gücü Kollarında Çalışmalarının Nedenleri

Suriyeli göçmenler, ülkemizde özellikle sınır bölgelerimizde emek yoğun iş kollarından olan tarım, sanayi, inşaat ve hizmet sektörlerinde çalışmaktadırlar. Suriyeli göçmenler tarafından tercih edilen bu emek gücüne dayalı işler, Türkiye’de genellikle sınıra yakın bölgelerde ve ülkenin diğer illerinde mevcut olan vasıfsız iş kolu özelliği taşıyan ve yerli işçiler tarafından da çok tercih edilmeyen iş alanları olmaktadır. Yapılan iş ile ücretin doğru orantıda olmayışını çoğu işveren “bir yerli işçi yerine iki Suriyeli çalıştırmanın daha uygun olacağı” biçimde yorumlamaktadır (Lordoğlu, Aslan, 2015:263). Ayrıca Hatay ekonomisinin önemli gelir kaynaklarından biri olan sınır ticaretinin, Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle olumsuz etki yarattığı ve yaklaşık 25 bin ailenin bu oluşan olumsuz etkiden aleni şekilde etkilendiğinin tutanakları yer almaktadır (IMPR, 2012: 58).

Suriyeli göçmenlerin eksik ya da düşük yevmiye değerleriyle çalışmalarının bir diğer sebebi ise Türk parasının Suriye parasına göre daha değerli olduğu görüşü ve çalışan göçmenlerin ülkelerinde vasıfları yüksek dahi olsa Türkiye ile dil farklılıklarının olduğu düşüncesidir (İKA, 2014). Yapılan araştırmalar sonucunda ise

Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşlarına göre daha vasıfsız işlerde çalıştığını da göstermektedir. Bunun da sebeplerine bakıldığında:

1. Eğitimli göçmenlerin diplomalarının denkliğinin olmaması veya işveren tarafından bu durumun geçerli görülmemesi
2. Daha ideal işlerin varlığından haberdar olamamaları
3. Göç edilen ülke dilinin bilinmemesi ve iletişim kurmakta zorluk yaşanması gibi faktörler göze çarpmaktadır (OECD, 2009).

ILO, Suriyeli göçmenlerin hayatlarını sürdürdükleri ülkelerin işgücü piyasalarını olumsuz etkilediğine dikkat çekerek, hükümetlerin bu alan üzerinde hızlı ve faydalı çözümler üretilmesi için çağrıda bulunmuştur.

5.2.2. Çalışma İzni Verilen Suriyeli Sayısı

15 Kasım 2018 güncel verileri ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından açıklanan değerlendirmeler sonucunda; Türkiye’de çalışma izni verilen 32 bin 199 Suriyeli göçmen olduğunu bilinmektedir.

Barınma merkezleri dışında kalan Suriyelilerin gerek kendisinin gerekse ailesinin, insani temel ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak zorunda olduğu ve bu sebeple ucuz işçiliği kabul ederek, genellikle küçük işletmeler ve şahıs şirketleri tarafından istihdam edildiği görülmektedir. Suriye ülke sınırına yakın bölgelerde; işgücü rekabetinde yetersiz kalan ve uzun dönemli düşük birikimle ilerleyen işletmelerin, ucuz ve kayıt dışı işçiliği tercih ettikleri ve bu yolla giderlerinde azaltma sağlayarak, karlılık ve büyüme hedeflerini gerçekleştirdikleri görülmüştür. Suriyeli göçmenlerin, özellikle inşaat sektöründe çalışmayı tercih ettiklerini, emek yoğun işlerde bu durumun mevcut kalacağına etkisiz kaldıkları anlaşılmaktadır (Şeker, G., Tilbe A., Ökmen, M., vd., 2015:425).

Suriyelilerin, inşaat sektörüne göstermiş olduğu yoğun talep doğrultusunda işçiliğin ucuzlamasında büyük bir etken olmuşlardır. İnşaat sektöründe, özellikle Suriye ülke sınırına yakın olan illerde beton işlerinde çalışan göçmenler, günlük yevmiyesi 70 TL olan Türk işçilerden daha az miktarı kabul ederek, 50 TL gibi bir ücretle çalışmaktadır (İKA, 2014:2).

2013 yılı itibariyle tarım sektöründe günlük çalışan Suriyelilerin ise 10 saat çalışma karşılığında 23 TL aldıkları bilinmektedir. Tarım sektöründe kayıt dışı çalışan ve kendi ülkelerinde öğretmenlik yapan Suriyeli göçmenlerin de olduğu

gözelemlenmiştir (Hürriyet, 2013). Suriyeli göçmenlerin eğitimli ve vasıflı olmaları ucuz işçi olarak çalışmalarını engelleyememektedir. Uluslararası Af Örgütü'nün (UAÖ) yapmış olduğu tespitlere göre İstanbul, Gaziantep ve Mersin gibi illerde Suriyeli Vatandaşların Türk Vatandaşlarının ücretlerine göre 1/3 fiyatına istihdam edildiği saptanmıştır (UAÖ, 2014b:25). Ayrıca, çalışan Suriyelilerin de ödemelerini tam ve zamanında alamadığı belirtilmektedir.

5.2.3. İşsizlik

Suriyeli göçmenlerin 2011 yılından bu yana Dünya üzerinde çeşitli ülkelere gerçekleştirdikleri göç hareketinin Türkiye'deki varlıkları, tüm kitlesel ve uzun vadeli göç olaylarında olduğu gibi, yerel halkta sosyoekonomik açıdan tedirginlik yaratmaktadır. Toplumda oluşan rahatsızlığı dezavantaj olarak sayarsak, birçok iş adamı açısından emek gücünün çok ucuza pazarlandığı çalışmaya hazır göçmenlerin istihdamı avantaj sağlamaktadır (Erdoğan, 2014 :16). Türkiye'ye giriş yapan Suriyeli göçmenlerin mülteci ya da sığınmacı ayrımı yapılmadan sahip oldukları geçici koruma statüsü ile tanınan çalışma izni alabilme imkanları, Türkiye'nin halihazırda bulunan işsizlik sorununun yükünü arttırmaktadır. Bunun yanı sıra, yasal olarak çalışma izni bulunmayan bazı Suriyeli göçmenlerin inşaat, endüstri, tarım, tekstil ve ayakkabı gibi sektörlerde düşük yevmiyelere razı oldukları ifade edilmektedir (Uzun, 2015: 116).

Suriyeli göçmenlerin, Türkiye'deki işsizlik sorununa etkilerinin sınırlı olduğu araştırmalarla incelenmiş ve göç ettikten sonra geçimlerini sağlamak için çalıştıkları işlerin de çoğunlukla Türk vatandaşlarının yapmak istemedikleri işler olduğu ortaya çıkmıştır. Suriyelilerin, vasıfsız elemana ihtiyaç duyulan mevsimlik işlerde istihdam edildiği ve bu sektörde oluşan açığı kapattıkları bilinmektedir. Duyulan ilgi ve talep sonucunda bu sektörlerin tam kapasite çalışma düzeyinde olduğunu özellikle sektör temsilcileri tarafından ifade edilmiştir. Bununla birlikte Suriyeli göçmenlerin vasıfsız işlerde istihdam edilmeye başlamasıyla birlikte, emek piyasasında bulunan yerel halkın bir kısmının göç öncesine oranla bulunduğu pozisyondan bir üst düzeye, daha yüksek ücretle çalışmalarına olanak sağladıkları da unutulmamalıdır (Koyuncu, 2016:110). Suriye'de iken eğitimli, vasıflı ya da profesyonel bir meslek sahibi olan göçmenlerin, Türkiye'de yaklaşık %5 civarında olması da durumu özetler niteliktedir.

5.2.4. İstihdam

Merkez Bankası raporlarına göre, Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşları üzerinde yarattığı istihdam seviyesinin sadece kayıt dışı istihdam içerisinde yer aldığı gözlenmektedir. Yapılan Sığınmacı girişi ile kayıt dışı istihdam oranlarında yaklaşık olarak 2,2 puan azalış yaşanmıştır ve bu durumdan en çok vasıfsız, eğitim düzeyi düşük erkekler ile kadınlar etkilenmiştir (Ceritoğlu ve diğerleri, 2015, s.23).

Suriyelilerin genellikle tercih edilmediği kayıtlı sektör istihdamına ise dolaylı yoldan etkileri olduğu bilinmektedir. Kayıt dışı sektörde yer alan her 10 göçmendenden, kayıtlı sektörde yer alan 3-4 kişilik yeni istihdam yeri oluşturulduğu da yapılan aynı araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır. Suriyeli göçmenlerin Türk işgücü piyasasında oluşan istihdamın yapısını değiştirdikleri, kayıt dışı, yarı zamanlı, vasıfsız ve kadın olan Türk işçilerin istihdamında daralmaya yol açarken, kayıtlı ve erkek istihdamının da artışına neden olduğu görülmektedir (Duruel, 2017).

5.2.5. İşgücü

İşgücü piyasasında yer alan ve genellikle dezavantajlı grupları oluşturan kadınlar ve eğitim düzeyi düşük olanlar, Türkiye'ye yapılan Suriye göçü sonrasında iş kolları dağılımında oluşan olumsuz etkiyi daha çok hissetmişlerdir. Türkiye'de kayıt dışı istihdamın bazı iş kollarında yaygın olması, Suriyeli göçmenlerin bulunduğu o bölgedeki işgücü piyasalarında olumsuz etki yaratmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki işgücü piyasaları üzerindeki etkilerinin sınırlı olduğu kanısına varılmıştır. Bu sınırlı etkinin üzerine, mülteci akımından etkilenmesi öngörülen Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelerde oluşan kaygıların da yersiz olduğu kanısını ortaya çıkmıştır (Ceritoğlu, vd., 2017:1).

5.2.6. Küçük ve Orta İşletme Boyutuna Sahip Suriyeli Göçmenler

Suriye'de iç savaşın yayılmasıyla birlikte 2011 yılından bu yana Türkiye'de yaklaşık 10 binin üzerinde Suriyelilerin açtığı işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerde Suriyeliler yaklaşık 100 bin kişiye istihdam sağlamaktadır. Sadece son on iki ayda (2018) Suriyeliler tarafından resmi olarak binden fazla işletme açıldığı bildirilirken, bu sayı her iş günü Türkiye'de bulunan dört Suriyelinin işletme kurması anlamına

gelmektedir. ABD merkezli sivil toplum kuruluşu Building Markets'in hazırladığı rapora göre, gayri resmi ve kayıt dışı işletmelerin de hesaba katılmasıyla birlikte, Türkiye'deki Suriyeli şirketlerin toplam sayısı 10 binin üzerinde olmuştur (Mülteciler Derneği 2019:05).

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'nın (TEPAV) ve Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği (TOBB)'nin verilerine göre hazırlanan rapora göre, 2010-2017 yılları arasında 6 bin 589 Suriye sermayeli şirket kurulmuştur. Aynı dönem içinde Suriye ortaklı şirketlerin toplam ortak sermayesi ise 179 milyon TL'ye ulaşmıştır. TEPAV'ın hazırladığı rapora göre Ocak-Temmuz 2018'de Türkiye'de bulunan Suriyeli göçmenler 937 şirket açmıştır. (Tr. Sputiksnews 2018:09). Suriyeli işletmeler 2011 yılında Türkiye'deki yabancı sermayeli işletmelerin sadece yüzde 2'sini oluştururken Mayıs 2019 itibarıyla bu oran yüzde 20'ye kadar yükselmiştir.

Türkiye'de yer alan Suriyeli işletmelerin il bazında ve sektörel dağılımlarına dair verileri, 2017 yılının ilk yarısından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren, Suriyeli göçmenler tarafından legal içeriklere sahip olan bütün işletmelerin sayısının, Türkiye'de yaklaşık %94'ü İstanbul, Bursa, Mersin, Hatay ve Gaziantep illerinde bulunmaktadır.

Bu işletmelerin faaliyet alanları genellikle toptan ve perakende ticaret, inşaat, üretim ve emlak sektöründe faaliyet göstermektedir. Genellikle küçük ve orta ölçekli olan bu işletmelerde, ortalama olarak 9.4 kişi istihdam edilmekte ve toplam kayıt değerleri ise 100 bin kişiye yaklaşmaktadır (Mülteciler Derneği 2019:05)

Building Markets'in raporundaki tahminlere göre, Suriyeliler 2011 yılından bu yana Türk ekonomisine 1-1,15 milyar dolar veya kişi başına 290-330 dolarlık yatırım yapmıştır. Raporda verilen tahminlere göre, Türkiye'de 750 bin ile 950 bin kadar kayıt dışı çalışan Suriyeli bulunmaktadır.

5.2.7. Türkiye ve Suriye Arasında İmzalan Serbest Ticaret Anlaşması ve İkili Dış Ticaret

Suriye, Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzaladığı ülkelerden arasında yer almaktadır. Türkiye ve Suriye arasında 2004 yılında imzalanan STA, ancak 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın amacı, Suriye'den menşeli sanayi ürünlerinin Türkiye'ye girişinde uygulanan gümrük vergisini süresiz kaldırma ve Türkiye menşeli ürünlerin ise Suriye ithalinde uygulanan vergileri 12 yıllık süreyle

kaldırmayı öngörmektedir. Suriye imzalanan bu anlaşma ile Türkiye üzerindeki daraltmaları ve tüm ithalat yasaklarını kaldırmanın güvencesini vermektedir (Eren, 2013:35).

5.2.8. Suriyeli Göçmenler için Harcanan Fonlar ve Fon Kaynaklarını Sağlayan Kuruluşlar

Suriye kaynaklı dış göç, 2011 yılı Nisan ayında 250-300 kişi ile başlamış, 2019 yılının ilk dört ayında yapılan tahminlerin üzerinde bir artış yaparak 3,5milyon kişiye ulaşmıştır. Göç hacminin genişlemesi ve göç üyelerinin Türkiye’de transit ülke olduğu düşüncesinden çıkarıp, konaklama sürelerini uzatması Türk kurum ve kuruluşlarının örgütlenerek hedef belirlemesini gerektirmiştir. Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, MİT, AFAD, Kızılay ve Diyanet İşleri Başkanlığı sürekli organizasyon halinde olarak aktif şekilde yer almaktadır (Demirel, 2013:99).

Suriye’de iç savaşın başladığı andan itibaren her geçen gün göçün seyrini ve süresinin doğrudan etkileyecek gelişmeler yaşanmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler karşısında açık kapı politikası kararı alan Türkiye’de yeni kurumların kurulmasına, mevcut olan kurumların da görev, yetki ve sorumluluklarında değişikliğe neden olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğu tarihten bu yana kitlesel ve yoğun bir dış göçe maruz kalmamıştır. Bu sebeple göç ve politikaları doğrultusunda bağımsız bir kurumu olmamıştır. 2011 yılından itibaren Türkiye’ye yapılan Suriye göçü etkisiyle 11 Nisan 2013’te yürürlüğe giren 6458 sayılı kanun ile İçişleri Bakanlığına bağlı olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 2013 tarihine kadar ‘İltica, Göç, Yasal ve Düzensiz Göçlerle’ ilgili iş ve işlemler Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Yabancılar Şube Müdürlüğü’nün görev ve sorumlulukları arasında yer almıştır (GİGM, 2015d:47). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile göç ve süreç yönetimi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) görevleri kapsamında yürütülmeye başlanmıştır. Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki kalış sürelerinin uzamasıyla birlikte; Mayıs 2016 yılından itibaren Türkiye’nin bu göçe bütçeden 10 milyar dolar (faturalı); bireysel ve toplumsal yardımlar ile sivil toplum kuruluşlarının harcamaları toplamıyla bu miktarın toplamda yaklaşık 20 milyar dolar olduğu düşünülmektedir (TCC, 2016). Yapılan son güncellemeler ile Mayıs 2019 tarihine kadar bu tutarın 37 milyar dolara yükseldiği açıklanmıştır (GİGM, 2019:05).

29 Kasım 2015'te düzenlenen Türkiye-AB Zirve Toplantısında, AB Komisyonu Türkiye'deki Suriyeli göçmenler için fon sağlayacağını taahhüt etmiştir. Türkiye'deki Suriyelilerin mali destek programı altında (FRIT) kurulan bu fona toplam 6 milyar Euro tahsis edilmiştir. İlk 3 milyar euronun tamamı bu konudaki projelere bağlanmış ve diğer 2 milyar 71 milyon 816 bin eurosu da direkt Türkiye'ye ödenmiştir. Diğer dönem ikinci 3 milyar euronun ise 450 milyon euroluk kısmı tekrar projelere bağlanmış olup, şimdiye kadar 149 milyon 767 bin euroluk kısmı da tahsis edilmiştir. Kalan miktarların ise 2019, 2020 ve 2021 yıllarına arasında bölüştürülerek ödenmesi devam edecektir (GİGM, 2019:04).

5.2.9. Sosyal Uyum Yardımı Nedir?

SUY adı diye geçen bu destek programı, biri finansör olmak üzere toplam dört ortakdan oluşmaktadır. SUY desteğinin finans kaynağını Avrupa Birliği üye ülkeleri oluşturmaktadır. Uygulayıcı diğer ortaklar ise Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılay'ı ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıdır. Program dahilinde sunulan hizmetler, barınma kampları dışında yaşayan ve uluslararası koruma veya geçici koruma altındaki şartlarla Türkiye'de bulunan yabancılara verilmektedir. İçeriğini gıda, giyim, barınma gibi temel ihtiyaçları oluşturan bu pakette, göçmenlerin hayatlarını idame etmeleri için de aylık 120 lira maddi destek verilmektedir. Sosyal Uyum Yardımı Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenleri kapsamaktadır. Ancak bu maddi destek Türkiye'de yaşayan tüm Suriyelilere verilmemektedir. Verilmeme koşulunu içeren durumda, Suriyeli göçmenlerin kendi şahsi isimlerine kayıtlı olan taşınır ve taşınmaz malların, araba, ev, dükkân ve yüksek değerli ziynet eşyaların olması halinde, kişiler bu yardımdan yararlanamamaktadır. Türkiye'de Sosyal Uyum Yardımından faydalanan Suriyeli göçmenlerin sayısı 30 Kasım 2018 tarihi ile 1 milyon 447 bin olmuştur. Bu kişiler 868 bin 200 ile toplam oranın %60'ını oluşturan 18 yaş ve altı çocuklara verilmektedir. SUY ile her ay yaklaşık 32 milyon 762 bin dolar para, Türkiye'ye gönderilmektedir. Kızılay Kart aracılığı ile de uluslararası koruma veya geçici koruma altındaki göçmenlerin hesaplarına aktarılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANİSA İLİNDEKİ SURİYELİ GÖÇMENLER ÜZERİNE İÇERİK ANALİZİ

1. MANİSA İLİ DEĞERLENDİRMESİ

Manisa ili son genel nüfus verilerinin değerlendirilmesiyle, Manisa iline kayıtlı 1.429.643 kişi bulunmaktadır. Bu nüfus verileri ile Türkiye genelinde 9. sırada yer almaktadır. Nüfusun %51,14'ü yerleşim alanını şehir; %48,86'sı ise kasaba ve köyler şeklinde tercih etmektedir. Manisa'da kilometrekareye düşen kişi sayısı 84 iken, bu oran Türkiye genelinde bu sayı 73'tür. Erkek nüfus oranı %50,57 değerlerinde yer alırken, kadın nüfus oranı %49,43'dür. Erkek nüfusunda gerekli askeri yeti ve istihdam oluşturmada erkek iş gücü kaybı yaşanmaktadır. Aktif nüfusunun %66'sının çalışma alanı tarım, %12'si sanayi, %22,4'ü ise hizmet sektöründe yer almaktadır. Manisa ilinde tescil edilmiş 1,349 adet yerleşim birimi bulunmaktadır. Bunların; 77'si Belediyelikler, 779'u Köyler, 493'ü de Köyaltı yerleşimlerini olmaktadır. Manisa OSB'den dünyanın 100'ü aşkın ülkesine ihracat yapılmakta olup 2015 yılı toplam dış ticaret hacmi yaklaşık 7,190.000.000 dolara ulaşmıştır.

Gelişmiş sanayisi ve tarımın elverişli olması Manisa ilindeki iş kollarını çeşitlendirmektedir. İklimi ve metropol yapının uygunluğu da Manisa ilini son 5 yılda göç alan şehir haline getirmiştir. Suriyeli göçmenlerin genellikle emek gücüne dayalı işlerde bulunması ve ılıman iklimi tercih etmelerinden dolayı Manisa ili tercih edilen bölgeler arasında yer almaktadır.

Tablo 3: Manisa İline kayıtlı Suriyeli göçmenlerin giriş ve çıkış verileri

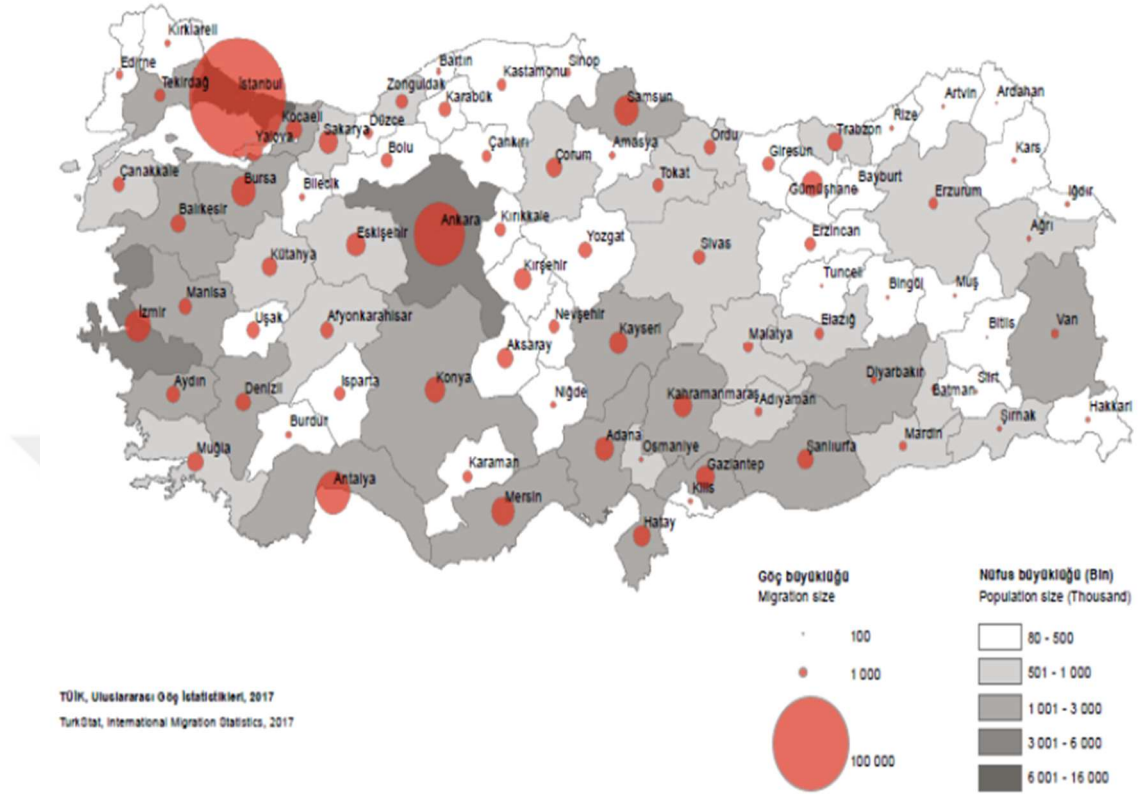
Kategoriler	Manisa'ya 2016 Yılında Gelen Göç Sayısı	
Erkek	1.666 kişi	
Kadın	1.375 kişi	
2016 Yılı Manisa İli Toplam Gelen Göç Sayısı		3.041
Kategoriler	Manisa'dan 2016 Yılında Giden Göç	
Erkek	638kişi	
Kadın	445 kişi	
2016 Yılı Manisa İli Toplam Giden Göç Sayısı		1.083
2016 Yılı Manisa İli Net Göç		1.958
2016 Yılı Manisa İli Toplam Nüfus		1.396.945
Kategoriler	Manisa'ya 2017 Yılında Gelen Göç Sayısı	
Erkek	1.785 kişi	
Kadın	1.489 kişi	
2017 Yılı Manisa İli Toplam Gelen Göç Sayısı		3.274
Kategoriler	Türkiye'den 2017 Yılında Giden Göç	
Erkek	713 kişi	
Kadın	626 kişi	
2017 Yılı Toplam Manisa İli Giden Göç Sayısı		1.339
2017 Yılı Manisa İli Net Göç		1.935
2017 Yılı Manisa İli Toplam Nüfus		1.413.041

Kaynak: (GİGM Manisa)

Yukarıdaki tabloda 2017-2016 yılları arasında Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçmen sayıları verilmiştir. GİGM'nün 2019 Mayıs güncellerime göre ise son 2 yılda Manisa'da kayıtlı bulunan Suriyeli Göçmen sayınının 5 katı arttığı görülmektedir. Manisa'da bulunan Suriyeli göçmen sayısı 14.009 kişi ile toplam nüfusa oranı 0,98 olmuştur. Ege bölgesinde Suriyeli göçmenlerin çoğunlukta bulunduğu İzmir ve Muğla illerinden sonra üçüncü sırada yer almaktadır

Tablo 4:Türkiye’deki illere göre Suriyeli göçmen dağılımı

İllere göre yurt dışından gelen göçün büyüklüğü, 2017
Immigration size by provinces, 2017

Kaynak: (TÜİK 2017)

Haritada gösterilen veriler doğrultusunda Manisa ili 3000-3001 alanına dahil olmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Hazırlanan bu tez Türkiye'nin farklı illerine dağılım yapan Suriyeli göçmenlerin 0,98 ile Manisa ilinde oluşturduğu sosyoekonomik yapıyı, değişimi ve katkısını incelemek ve farklı unsurları açığa çıkarmak üzere tasarlanmıştır. Araştırma kapsamı olarak Suriyeli göçmenlerin nüfusa oranının 0,44'üne sahip olan, Ege Bölgesi'ndeki Manisa şehri seçilmiştir. Hızla gelişmekte olan sanayisi ve verimli tarımı ile Türkiye ekonomisine büyük katkı sağlayan bu il, ılıman iklimi nedeniyle de gerek iç gerek dış göç alan iller arasında yer almaktadır. Bu çalışmada Manisa'da yaşamını sürdüren Suriyeli göçmenlerin, göç sonrası yaşadıkları sosyoekonomik boyuttaki değişimleri incelenmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Göç olgusu, insanlık tarihi boyunca sürekli olarak var olan, yapılan değişim eylemleri ile Dünya nüfusundaki çok çeşitli ulus ve ırkın oluşumuna kaynaklık etmiştir. Kavimler göçü olarak bilinen büyük göç hareketleri ile bir çağ kapanıp yeni bir çağ olan orta çağ başlamış, yeni ülkeler kurulmuş ve dünya coğrafyası günümüzdeki halini almıştır. Küreselleşme ile birlikte göç etme şartları daha iyi hale gelmiştir. Bunun sonucunda göç eylemi, teknolojinin ve iletişimin hızla yayılması, ulaşımın gelişerek güvenli ve ucuz bir hal alması ile çok daha sık aralıklarla gerçekleşmeye başlamıştır. İnsanlığın ilk oluşumundan günümüze kadar süregelen yer edinme, daha iyi imkanlarda yaşama ve hayatı idame ettirme fikri, insan öznesi var olduğu sürece devam edeceği ve böylece göçlerin de devamlılık göstereceğini ifade etmektedir.

UNHCR (BM Mülteci Örgütü) 2017 tarihli göç raporuna göre, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş nedeniyle toplamda 6,5 milyondan fazla Suriye vatandaşı farklı bölge ve ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye, dünyada en büyük sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapan tek ülke konumundadır. Suriye göçü başladıktan sonra, Türkiye hemen sınır kapılarını açmış ve ülkemize sığınan Suriyelileri kucaklamıştır. Ülkemizde bulunan kayıtlı Suriyeliler geçici koruma statüsü altındadır. 2011 yılından itibaren açık kapı politikası uygulayan Türkiye, sığınmacıların temel korunma ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması ve geri göndermeme ilkelerine de sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada 9 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla Türkiye, 3,5 milyondan fazla kayıtlı Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Ülkedeki Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu kentsel alanlarda yaşamakta olup 260.000’den fazlasının da çalışmalarının hükümet tarafından yönetildiği 22 mülteci kampında konaklama ve barınma imkânı sağlanmaktadır. Suriyeli göçmenlerin %8’i ise geçici barınma merkezlerinde, geriye kalan diğer kısmı ise farklı şehirlerimizde yaşamaktadır. Bu kapsamda yapılan bu araştırma Manisa ilinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerin, buldukları ilk günden bu yana yaşadıkları sosyolojik ve sosyoekonomik gelişimin ve değişimin boyutlarını araştırarak analiz etmektedir. Araştırma sonucu, sanayisi ile gelişen Manisa ilinin iş gücü ve sosyal yapı politikalarını düzenlemelerinde ışık tutması açısından önemlidir.

Araştırmanın evrenini, Manisa ili Yunusemre ilçesine bağlı Horozköy mahallesinde ikamet eden Suriyeli göçmen halkı oluşturmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, yapılan araştırmaya uygunluk açısından betimleyici ve yorumlayıcı unsuru daha ön plana çıkararak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma “*gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olgular ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma*” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 39).

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan vak’a analizi deseni kullanılmıştır. Vak’a analizi deseni, Bir olaydan ne öğrenilebileceğine odaklanmaktadır. Bir zaman dilimindeki sosyal olayların derinlemesine incelenmesi, sorgulamadan çok olayın nedeni ve sonucu arasındaki olayları araştırmak için kullanılmaktadır. Araştırma yöntemi olarak örnek olay seçilmesinin nedeni; yöntemin sadece belli bir değişkenlere odaklanmayıp, var olan olayın tüm yönlerine değinilmesiyle derin bilgilere ulaşmaya imkân sağlamasıdır. Manisa ikamet eden Suriyeli göçmenlerin yapılan çalışma doğrultusunda, derin ve kapsamlı bilgilerin elde edilmesi ile amaca ulaşılabilirlik konusunda önem arz etmektedir. Araştırma kapsamında 30’den fazla ailenin sosyoekonomik verileri incelenmiştir. Bu nedenle araştırma yöntemi çoklu vak’a incelenmesi olarak değerlendirilebilmektedir.

Araştırma 2019 yılının Nisan-Haziran ayları içerisinde yapılmış olup, yaklaşık olarak 115 kişiye mülakat uygulanmıştır. Araştırma zamanlaması ile toplamda sağlıklı 102 form elde edilmiştir. Soru formu üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Suriyeli göçmenlerin sosyodemografik özelliklerini belirlemeye ilişkin sorular yer almıştır. İkinci bölüm, sosyolojik ve üçüncü bölümde ise ekonomik algıları belirlemeye yönelik açık uçlu sorular ile kodlama tekniği uygulanmış, alınan cevaplar dahilinde yorumlar, taramaya ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Kodlamalar ‘Yıldırım ve Şimşek (2006)’in sıralama tekniği ile ifadelerin kodlanması, kodların düzenlenmesi, temaların oluşturulması ve bulguların tanımlanması şekli içerik analizine dahil edilmiştir. Suriyeli göçmenlerin Manisa’daki ikametlerinin pozitif ve negatif yönlü algılamalarına yönelik geçerli çıkarımları belirlemek için yapılandırılmış soru formu hazırlanarak, bireylerin ifadelerinin kısıtlanması engellenmiştir.

4.1. Örneklem Seçimi ve Veri Toplama

İçişleri Bakanlığı resmî sitesinden elde edilen veriler ışığında Türkiye’de 2019 Mayıs ayı güncel rakamı ile 3 milyon 475 bin 327 kayıtlı Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Bu sayının 14.009 kişisi ise kayıtlı olarak Manisa ilinde yaşamaktadır. Dolayısıyla yapılan bu çalışmanın evrenini aktif olarak kayıt olan 14.009 Suriyeli göçmen oluşturmaktadır. Araştırmada veri elde etmek amacıyla, Manisa İlinin Yunussemre ilçesine bağlı Horozköy Mahallesinde ikamet eden ve rastgele seçilen 115 Suriyeli göçmen ile derinlemesine mülakat yöntemi gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada kişilerin demografik bilgilerinin tespiti için yapılan 10 soruluk bir form düzenlenmiştir. Sorulan sorular daha önce yapılmış benzer çalışmaların literatür taramasından seçilmiştir. Bunun yanı sıra literatür taraması sonucuyla elde edilen bilgilerden ve daha önce yapılmış araştırmalar ile mülakat görüşmesi anında sorulara eklemeler yapılmıştır. Hazırlanan soru formu EK1’de yer almaktadır. Görüşme sırasında ayrıntıların korunması ve verilerin eksiksiz olarak işlenmesi için, katılımcıların da izni ile ses kayıt cihazı kullanılarak tüm görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler her katılımcının kendi evinde, Arapça bilen rehber eşliğinde, ayrı ayrı yapılarak düzenlenmiştir.

Araştırma zamanlaması sonucunda toplam 102 soru formu elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’in (2011) belirttiği gibi, nitel bir araştırmada seçilen örneklem büyüklüğü verinin derinliği ve genişliğini kapsamaktadır. Bu sebeple örneklem alanına dahil edilen Suriyeli göçmenlerden sağlıklı ve doğru bilgiye ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan 115 görüşmeden, 102 form verileri değerlendirilmeye uygun görülmüştür. Bu nitel araştırma yönteminde örneklemin ne kadar büyük olması gerektiği fikrine karar verilemediği için kuramsal örnekleme yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşımda kavramların doyum noktasına kadar veri toplanmış ve ‘Yıldırım ve Şimşek (2011)’in belirttiği gibi kavramların birbirini tekrar etme sıklığı artınca yeterli veri kaynağına ulaşıldığı varsayılarak analiz kısmına başlanmıştır. Örneklem yönteminden sonra elde edilen kodlamaların güvenilirliğinin sağlanması içerik analizi yönteminde oluşan önemli bir noktadır.

Araştırma esnasında sorulan soruların tümü, önceden Arapça ve İngilizceye çevrilmiş yazılı metin şeklinde katılımcılara dağıtılmıştır. Verilen cevapların sağlıklı ve doğru kodlanması için görüşmelerin hepsine Arapça bilen rehber eşlik etmiştir. Görüşmelerin hepsi katılımcıların kendi istek ve rızaları dahilinde yapılmıştır.

4.2. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmanın en büyük kısıtı, örnek olay olarak incelenen ailelerin ataerkil toplum yapısına hâkim olmasından kaynaklı kadınlarını yapılan araştırmaya ve görüşmeye dahil etmek istememeleri olmuştur. Bazı aileler evde bulunan kadınlarla görüşme ve bilgi alma talebini reddetmişlerdir. Bu durum karşısında görüşmeye katılmasına izin verilen kadınlar üzerinde inceleme yapılabilmektedir. Bu teknikte elde edilen bulguların, evreni temsil edebilecek düzeyde örneklemin dahil edilmesinin zorluğundan kaynaklan sınırlı genellemeler ve durum yorumlaması yapılabilmektedir. Ancak bu araştırmadan elde edilen sınırlı genellemelerin daha sonraki çalışmalara fikir sağlayacağı düşünülmektedir.

4.3. Araştırma Bulguları

Araştırmanın ilk basamağında, araştırmaya dahil edilen Manisa İlinin Horozköy Mahallesiinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerin sosyodemografik özellikleri analiz edilmiştir ve ortaya çıkan değerlendirmeler Tablo 5'de yer almaktadır. Elde edilen diğer bulgular, verilerin sosyolojik ve ekonomik boyutlarına göre bölümlere ayrılmıştır.

4.3.1. Demografik Bulgular

Tablo 5: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kategoriler	Kodlar	n	%	Kategoriler	Kodlar	n	%																	
Cinsiyet	Kadın	48	47,05	Eğitim	Yok	4	3,92																	
	Erkek	52	50,98		İlkokul	40	39,23																	
	Eksik veri	2	1,97		Ortaokul	32	31,37																	
	Toplam	102	100		Lise	10	9,80																	
Medeni Durum	Bekar	6	5,88		Üniversite	8	7,84																	
	Evli	90	88,24		Master	6	3,92																	
	Eksik veri	6	5,88		Eksik veri	2	1,96																	
	Toplam	102	100		Toplam	102	100																	
Yaş	18-25	20	19,61		Göç Öncesi Yaşam Alanı	Köy	52	50,99																
	16-30	22	21,56			Şehir	46	45,09																
	31-35	22	21,56	Eksik veri		4	3,92																	
	36-40	10	9,80	Toplam		102	100																	
	41 ve üstü	20	19,61	Manisa'daki İkamet Süresi	6 ay	15	14,70																	
	Eksik veri	8	7,86		1 yıl	14	13,72																	
	Toplam	102	100		2 yıl	16	15,69																	
Çocuk Sayısı	0 çocuk	6	5,88		3 yıl	16	15,69																	
	1 çocuk	8	7,86		4 yıl	19	18,64																	
	2 çocuk	20	19,60		5 yıl ve üstü	14	13,72																	
	3 çocuk	24	23,52		Eksik veri	8	7,84																	
	4 çocuk	8	7,86	Toplam	102	100																		
	5 ve üstü	24	23,52	Ek İş Yapma İmkânı	Evet	70	68,64																	
	Eksik veri	12	11,76		Hayır	21	20,58																	
	Toplam	102	100		Bazen	6	5,88																	
Etnik Köken	Arap	70	68,64		Eksik veri	5	4,90																	
	Kürt	18	17,64	Toplam	102	100																		
	Türkmen	10	9,80	Çalışma Alanı	Tarım	19	18,64																	
	Eksik veri	4	3,92		İnşaat	31	30,39																	
	Toplam	102	100		Sanayi	11	10,78																	
					Ev hanımı	38	37,25																	
					Eksik veri	3	2,94																	
				Toplam	102	100																		

Tablo 5’de görüldüğü üzere, yapılan frekans analizi sonucunda katılımcıların çoğunun erkek (%50,98) ve evli (%88,23) Suriyeli göçmenlerden oluştuğu görülmektedir. Yaş dağılımlarına bakıldığında ise çoğunluğu 26-30 ve 31-35 (%21,56) yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcıların çocuk sayısı verileri incelendiğinde 3, 5 ve üzeri (%23,52) aralıklarının çoğunlukta olduğu, eğitim dağılımlarında ise çoğunluğun ilkokul (%39,23) mezunlarının oluşturduğu ortaya çıkarken, aynı şekilde hiç okuma-yazma bilmeyenlerin oranı, master yapanların oranından daha az olduğu görülmektedir. Yıl bazında Manisa’da ikamet oranı incelendiğinde çoğunluğun 4 yıl (%18,64), en az bulunma süresinin de 5 yıl ve üzeri (%13,72) olduğu görülmektedir. Katılımcıların etnik kökeninin büyük bir çoğunluğunda Arap halk (%68,64) yer almaktadır. Suriyeli göçmenler, yapılan bu araştırmadan da yola çıkarak kazançlarını yetersiz bulup ek iş (%68,64) yaptığını belirtirken, çalışma alanına bakıldığında kadınların neredeyse çoğunun ev hanımı (%37,25) olduğu, çalışan kesimin ise inşaat sektöründe (%30,39) yoğunlaştığı görülmektedir. Göç etmeden önceki yaşam alanına bakıldığında, göçmenlerin düşük oran aralığı ile köyde (%50,99) bulunma yoğunluğunun daha fazla olduğu görülmektedir. Şu an yerleşim yeri olan Horozköy mahallesinde de görüşmeye alınan tüm ailelerin müstakil evlerde yaşadığı, Suriye’deki düzen alışkanlıklarına neredeyse aynen devam ettiği gözlemlenmiştir.

4.3.2. Sosyolojik Bulgular

Araştırmanın ikinci basamağında yapılandırılmış soru formu aracılığı ile iletişim kurulan 102 Suriyeli göçmenlerden alınan cevaplar içerik çözümlenmesine tabi tutulmuştur. Elde edilen nitel araştırma verilerinin içerik analizi, sırasıyla yukarıdaki ifadede de belirtildiği üzere kodlama, temaların bulunması, kodların/temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması/yorumlanması olmak üzere dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Sorulardan elde edilen cevaplar düzenlenmiş, verileri hesaplanmış, temalara göre kümelenerek gruplara ayrılmış ve bağlı olduğu gruplar sayısallaştırılarak kategorilendirilmiştir. Kodlamalarla elde edilen veriler, kendi aralarında anlamlı gruplara ayrılmış, alınan cevapların tekrarlanma sıklığına göre bulgular tespit edilerek yorumlanmıştır.

Alınan cevaplar cinsiyete göre kendi içinde ayrılarak yorumlanmış sonrasında tekrar genel olarak değerlendirilmiştir. Gelen yorumlar da içerik analizine tabi tutulduktan sonra tablolaştırılmıştır (Tablo 6). Suriyeli göçmenlere, savaş öncesi

Suriye'deki yaşam standartları ile şu an Türkiye'de mevcut konumlarındaki yaşam koşullarının değerlendirmesini yapmaları soru olarak yöneltilmiştir. Alınan cevaplarda Erkek katılımcıların çoğu (36) yaşam standartlarının Suriye'de daha iyi olduğunu (66,7) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride Türkiye'de şu anki yaşam standartlarının eskiye oranla daha iyi olduğunu (29,6) ve herhangi bir değişim göstermediğini (3,7) ifade eden yorumlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 66,7 tekrarı ile erkek katılımcıların göç öncesi Suriye'deki yaşam koşullarının daha iyi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Kadınlar kategorisinde ise Suriye'de göç etmeden önceki yaşam standartlarının şu an Türkiye'deki yaşam standartları ile kıyas edilmesi durumunda, çoğu kadın katılımcının cevaplarında (38) Suriye'deki yaşam standartlarının daha iyi olduğu (79,2) vurgusu yer almıştır. Yine aynı kategoride Türkiye'de şu anki yaşam standartlarının eskiye oranla daha iyi olduğunu (10,4) ve herhangi bir değişim göstermediğini (10,4) ifade eden yorumlar yer almıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 79,2 tekrarı ile kadın katılımcıların göç öncesi Suriye'deki yaşam koşullarının daha iyi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğu (74), yaşam standartlarının Suriye'de daha iyi olduğunu (72,5) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride Türkiye'de şu anki yaşam standartlarının eskiye oranla daha iyi olduğunu (20,6) ve herhangi bir değişim göstermediğini (6,9) ifade eden yorumlar yer almıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 72,5 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, göç öncesi Suriye'deki yaşam koşullarının daha iyi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 6: Türkiye’deki Yaşam Standartının, Suriye’de Göç Etmeden Önceki Standart Duruma Göre Farklılık Boyutunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Değişim Göstermemiş Olması	2	3,7		
	2	Suriye’de Daha İyi Olması	36	66,7		
	3	Türkiye’de Daha İyi Olması	16	29,6		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Değişim Göstermemiş Olması	5	10,4		
	2	Suriye’de Daha İyi Olması	38	79,2		
	3	Türkiye’de Daha İyi Olması	5	10,4		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Değişim Göstermemiş Olması			7	6,9
	2	Suriye’de Daha İyi Olması			74	72,5
	3	Türkiye’de Daha İyi Olması			21	20,6
Genel Toplam					102	100

Katılımcılara yine, Manisa’da buldukları süre içinde Suriyeli göçmenlere yerel halkın yaklaşım tarzını, herhangi bir ayrımcılığa veya dışlanmalara maruz kalıp kalmadıkları konusunda mahalle sakinlerinin davranışlarını değerlendirmelerine yönelik soru yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 7’de sunulmuştur. Erkek katılımcıların hepsi (54) verdikleri cevaplar ile yerel halkın kendilerine iyi davrandıklarını, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarını (54) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan ayrımcılık hissetme, halkın davranışlarının kötü olması durumuna (0) yönelik hiçbir vurguya rastlanmamıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 100 tekrarı ile erkek katılımcılara, yerel halkın kendilerine iyi davrandıklarını, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarına dair yorum yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, katılımcıların iş yerindeki çalışma arkadaşlarının özellikle kendilerine iyi davrandıklarını, onlarla iş bölümü yapmaya gayret gösterdiklerini içeren ifadeler yer almaktadır fakat çoğu işveren tarafından Suriyeli göçmen işçilere iş yükünün arttırılarak ayrımcılık yapıldığını da belirtmişlerdir. Kadınlar kategorisinde ise, yaşadıkları il ve mahalle içinde yerel halkın tutum ve yaklaşımının nasıl olduğuna dair

değerlendirmeye yönelik olan aynı soruda, çoğu kadın katılımcının cevaplarının (38) tekrarı ile, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıklarının (79,2) vurgusu yer almıştır. Yine aynı kategoride ayrımcılık hissetme, halkın davranışlarının kötü olması durumuna (10) yönelik değerlendirme (20,8) yer almaktadır. Erkeklerde bu durumun olmaması, ataerkil bir toplum yapısına hâkim olmalarından kaynaklanan, kadının daha geri planda olduğu yaşam tarzı izlenimini desteklemektedir. Belki de kadınların yerel halk ile iletişimde ve insani ilişkilerinde zorluk çekmeleri bu yetişme tarzına da dayandırılabilir. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 79,2 tekrarı ile kadın katılımcıların yerel halk tarafından herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadıkları, halkın tutum ve davranışlarının iyi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, aynı bölgede bulunan Kürt halkın kendilerine kötü davrandıklarını, Manisa'nın yerli halkının ise diğer kökenlere oranla çok daha insancıl ve iyi oldukları kanısı yer almaktadır. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (92) ayrımcılık hissetmeme durumu (90,2) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (10) Manisalı halkın kendilerine ayrımcılık yaptığına dair algının yer aldığı (9,8) durum da söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 90,2 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, halkın kendilerine olan tutum ve davranışlarından memnuniyet duyduğu yorumu yapılabilmektedir. Görüşme anında birkaç Suriyeli göçmen tarafından da belirtilen bir diğer husus ise Manisa halkının daha önce ikamet ettikleri Bursa, Konya ve Gaziantep illerinde bulunan halka kıyasla, çok daha sevecen, can yakın ve yardımsever olduğu düşüncesidir.

Tablo 7: Manisa Halkının Suriyeli Göçmenlere Yaklaşımı, Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Ayrımcılık Hissetme Durumu	0	0		
	2	Ayrımcılık Hissetmeme Durumu	54	100		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Ayrımcılık Hissetme Durumu	10	20,8		
	2	Ayrımcılık Hissetmeme Durumu	38	79,2		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Ayrımcılık Hissetme Durumu			10	9,8
	2	Ayrımcılık Hissetmeme Durumu			92	90,2
Genel Toplam					102	100

Suriyeli göçmen katılımcılara yapılan görüşme dahilinde Türkçe dilini konuşabilme ve anlayabilme yetisini ölçme amaçlı değerlendirme sorusu yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 8’de sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (23) verdikleri cevaplar ile Türkçe dilini kullanabilme becerisine sahip olduğunu, iletişim kurmakta zorluk çekmediklerini ve Türkçe dilini iyi konuşabildiklerini (42,6) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan Türkçe dil bilgisi yetisinin olmadığını (24,1) ve Türkçe dil bilgisi yetisinin az olduğunu (33,3) ifade eden beyanlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 42,6 tekrarı ile erkek katılımcılara, Türkçe dilini kullanmada ve anlamada iyi oldukları yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, katılımcıların iki tanesinin Türkiye’deki üniversitelerde tezli yüksek lisans yaptıkları ve Türkçeyi yazma konusunda da iyi olduklarını içeren ifadeler yer almaktadır. Kadınlar kategorisinde ise, Türkçe dilini anlayabilme ve konuşabilme yetisinin değerlendirilmesinin yapıldığı aynı soruda, çoğu kadın katılımcının cevaplarının (27) tekrarı ile, Türkçe dil bilgisi yetisinin hiç olmadığı, iletişim kuramadıkları ve Türkçe konuşma bilgisinden yoksun oldukları (56,2) vurgusu yer almıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan Türkçe dil bilgisi yetisi az (27,1) ve Türkçe dil bilgisi yetisinin iyi olduğuna yönelik değerlendirme (16,7) yer almaktadır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan

tabloda 56,2 tekrarı ile kadın katılımcıların Türkçe dilini konuşma ve anlama konusunda hiçbir becerisinin olmadığı, kendi dillerini konuşmaya ve kullanmaya devam ettikleri yorumu yapılabilmektedir. Görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, Türkçe dilinin iyi kullanan katılımcılar arasında yer alan G. Owija (26yaş) ve B. Ahmed (28yaş), Manisa Celal Bayar Üniversitesinde İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde 2.sınıf öğrencisi olduklarını ifade etmişlerdir. B. Ahmed, Türk Dili bölümünü ilk olarak Suriye’de okumaya başladığını, savaş çıktıktan sonra okuluna ara vermek zorunda kaldığını ve Türkiye’ye gelince Celal Bayar’da tekrardan birinci sınıftan başlayarak bölüm diplomasını almak istediğini belirtmiştir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (40) Türkçe dil bilgisi yetisi yok (39,2) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (31), dil bilgisi yetisi az (30,4) ve yine (31) tekrarı ile dil bilgisi yetisi iyi (30,4) oranlarının eşit olarak bulunduğu durum da söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 39,2 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, Türkçe dilini konuşma ve anlama yetisinin olmadığı yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 8: Suriyeli Göçmenlerin Türkçe Dil Bilgisi Yetisinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Türkçe Dil Bilgisi Yok	13	24,1		
	2	Türkçe Dil Bilgisi Az	18	33,3		
	3	Türkçe Dil Bilgisi İyi	23	42,6		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Türkçe Dil Bilgisi Yok	27	56,2		
	2	Türkçe Dil Bilgisi Az	13	27,1		
	3	Türkçe Dil Bilgisi İyi	8	16,7		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Türkçe Dil Bilgisi Yok			40	39,2
	2	Türkçe Dil Bilgisi Az			31	30,4
	3	Türkçe Dil Bilgisi İyi			31	30,4
Genel Toplam					102	100

Katılımcılara yine ilk olarak Suriye'den Türkiye'ye göç etme kararı aldıklarında bu kararın Türkiye'de barınma amaçlı mı yoksa Türkiye'yi köprü ülke olarak görüp başka ülkelere geçiş yapma amacıyla mı geldiklerini değerlendirmelerine yönelik soru yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 9'da sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (46) verdikleri cevaplar ile Türkiye'ye barınma ve konaklama amaçlı geldiklerini, başka ülkelerin zaten Suriye halkına kapı açmadıklarını (85,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan Türkiye'ye başka ülkelere geçiş yapmak için, köprü ülke olarak gördüklerini (14,8) ifade eden yorumlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 85,2 tekrarı ile Türkiye'ye konaklama ve barınma için göç ettikleri yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, köprü ülke olarak Türkiye'ye geldiğini belirtenlere hangi ülkeye geçiş yapmayı düşündükleri sorusu da yöneltilmiştir. Katılımcılar, geçiş yapmak istedikleri ülkelerin Kuveyt, Kanada, Almanya ve Norveç olduklarını beyan etmişlerdir. Kadın kategorisinde ise Suriye'den göç ederken Türkiye'ye geliş amaçlarının konaklama olarak mı yoksa köprü ülke olarak başka ülkelere geçişi sağlamak amaçlı tercihinin değerlendirmesinin yapıldığı aynı soru yöneltilmiştir. Çoğu kadın katılımcıda (44) Türkiye'ye geliş amaçlarının burada kalmak, barınmak için olduğunu tekrar ettiği (91,6) vurgu yer almaktadır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcıların, Türkiye'ye diğer ülkelere geçiş yapma amaçlı geldiği (8,4) değerlendirmesi yer almaktadır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 91,6 tekrarı ile Türkiye'de bulunma amaçlarının konaklama, barınma olarak olduğu yorumu yapılabilmektedir. Görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, yine erkek katılımcılara sorulduğu gibi köprü görevi olarak gördüklerine dair verdikleri cevaplarda, hangi ülkeye geçiş yapmak istedikleri sorusu yöneltilmiştir. Kadın katılımcılar, geçiş yapmak istedikleri ülkelerin Kuveyt, Kanada, Almanya ve Norveç olduklarını beyan etmişlerdir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (90) barınma amaçlı bulunma (88,2) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (11,8) başka ülkeye geçiş yapma amaçlı/ köprü ülke olarak bulunma (12) düşüncesinin olduğu durum da söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan

tabloda 88,2 çokluğunun tekrarı ile Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de barınma amaçlı kaldıkları yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 9: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’de Bulunma Amacının Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler	Kodlar	n	%	n	%	
Erkek	1	Barınma Amaçlı	46	85,2		
	2	Köprü Ülke / Başka Ülkeye Geçiş	8	14,8		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Barınma Amaçlı	44	91,6		
	2	Köprü Ülke / Başka Ülkeye Geçiş	4	8,4		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Barınma Amaçlı			90	88,2
	2	Köprü Ülke / Başka Ülkeye Geçiş			12	11,8
Genel Toplam					102	100

Suriyeli göçmen katılımcılarla yapılan görüşme dahilinde Türkiye’ye göç etme tercihleri arasında Türkiye’nin hangi avantajlı durumunun onlar için fayda sağladığını ölçme amaçlı değerlendirme sorusu yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 10’da sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (29) verdikleri cevaplar ile Türkiye’yi tercih etmeleri konusunda Türk halkının çoğunluğunun İslamiyet dinine inanması, Türkiye’nin dünya ülkeleri arasında Müslüman bir devlet olarak kabul edilmesini (53,7) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan Türk halkının misafirperver olması (18,5), Suriye sınırına yakın olması (11,1), Türkiye’nin güvenli ülke olması (9,3) ve tanıdık veya akraba tavsiyesi üzerine tercih edildiğini (7,4) ifade eden beyanlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 53,7 tekrarı ile erkek katılımcılara, Türkiye’yi tercih etme amaçlarındaki önceliğin, ülke halkının çoğunluğunun Müslüman olmasını avantajlı bulma yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılara yöneltilen soruda, katılımcılardan hiçbirinin (0) eşinin/ailesinin isteği ya da tercihi olduğu düşüncesi yer almamaktadır. Bir diğer notta ise, erkek katılımcılardan birinin Mısır’da El Ezher İlahiyat Fakültesinde okurken sınıf arkadaşlarından birkaçının Türk olması ve kurduğu

samimi arkadaşlığı sonucunda Türk halkına farklı bir sempatican beslemesi Türkiye'yi tercih etmesindeki nedenleri arasında bulunmaktadır. Kadınlar kategorisinde ise, katılımcıların çoğu (15) verdikleri cevaplar ile Türkiye'yi tercih etmeleri konusunda Türk halkının çoğunluğunun İslamiyet dinine inanması, Müslüman devlet olmasını (31,3) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılarda, Türkiye'nin tanıdık veya akraba tavsiyesi üzerine tercih edildiğini (22,9) Türk halkının misafirperver olması (18,8), Suriye sınırına yakın olması (16,6), eşinin/ailesinin isteği olduğunu (6,2) ve Türkiye'nin güvenli ülke olmasını (4,2) ifade eden beyanlar yer almıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 31,3 tekrarı ile kadın katılımcıların Türkiye'yi tercih etmelerinde, Türk halkının çoğunun Müslüman olmasından kaynaklandığı yorumu yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (44) Türkiye'nin Müslüman devlet olması (43,2) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (18,7) Türk halkının misafirperver olması, tanıdık ve akraba tavsiyesi (14,7), Suriye sınırına yakın olması (13,7), Türkiye'nin güvenli ülke olması (6,8) ve eşin/ailenin isteği üzerine tercih edilmeyi avantajlı kılan (2,9) durumlarda söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 43,2 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, Türkiye'yi tercih etmesinde avantaj sağlayan durum için Türk halkının Müslüman olması yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 10: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Göç Etme Tercihinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Müslüman Devlet Olması	29	53,7		
	2	Tanıdık / Akraba Tavsiyesi	4	7,4		
	3	Güvenlikli Ülke Olması	5	9,3		
	4	Suriye Sınırına Yakın Olması	6	11,1		
	5	Türk Halkının Misafirperver Olması	10	18,5		
	6	Eşin / Ailenin İsteği	0	0		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Müslüman Devlet Olması	15	31,3		
	2	Tanıdık / Akraba Tavsiyesi	11	22,9		
	3	Güvenlikli Ülke Olması	2	4,2		
	4	Suriye Sınırına Yakın Olması	8	16,6		
	5	Türk Halkının Misafirperver Olması	9	18,8		
	6	Eşin / Ailenin İsteği	3	6,2		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Müslüman Devlet Olması			44	43,2
	2	Tanıdık / Akraba Tavsiyesi			15	14,7
	3	Güvenlikli Ülke Olması			7	6,8
	4	Suriye Sınırına Yakın Olması			14	13,7
	5	Türk Halkının Misafirperver Olması			19	18,7
	6	Eşin / Ailenin İsteği			3	2,9
Genel Toplam					102	100

Suriyeli göçmen katılımcılarla yapılan görüşme dahilinde Suriye'deki şu an mevcut konumun iyi olması için çözüm önerilerinin yapılması istenmiş ve bu istek dahilinde çözüme yönelik pozitif ve negatif yönlü algıların ortaya çıktığı görülmüştür. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, pozitif ve negatif algı ile kategorilendirilmiş ve Tablo 11'de sunulmuştur. Erkek katılımcılar kendi arasında pozitif ve negatif şeklinde ayrılmıştır. Şu an Suriye'deki durumların iyi olması için yapılması gerekenin ne olduğu düşüncesinin pozitif cevaplar kısmında yer alan katılımcıların çoğunluğunun (19) sivil halkın zarar görmesi engellenmeli tekrarını

(35,3) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan kutuplaşmalar durdurulmalı (20,4), rejim değişikliği yapılmalı (12,9) ve göç edenlere dön çağrısı yapılmalı düşüncelerini (7,4) ifade eden beyanlar bulunmaktadır. Erkek katılımcılardan negatif algının olduğu cevapların oranına bakıldığında, çoğunluğun (10) yeni bir Suriye hayali kuramadığını, bu düşüncenin çok uzak geldiğini (18,5) ifade etmiştir. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan, Suriye'nin iyi olabilmesi için başka bir ülkenin himayesine geçmesi gerektiği (5,5) ifadeleri yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 35,3 tekrarı ile erkek katılımcılara, Suriye'deki koşulların iyi olmasına yönelik düşüncesinin, sivil halkın zarar görmesi engellenmeli olduğu yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcıların hiçbirinde (0) koşulların iyi olacağını düşünmeme ifadesi yer almamaktadır. Kadınlar kategorisinde ise, katılımcılar kendi arasında pozitif ve negatif şeklinde ayrılmıştır. Şu an Suriye'deki durumların iyi olması için yapılması gerekenin ne olduğu düşüncesinin pozitif cevaplar kısmında yer alan katılımcıların çoğunluğunun (14) sivil halkın zarar görmesi engellenmeli tekrarını (29,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan kutuplaşmalar durdurulmalı (14,6), rejim değişikliği yapılmalı (12,5) ve göç edenlere dön çağrısı yapılmalı düşüncelerini (20,9) ifade eden beyanlar bulunmaktadır. Kadın katılımcılardan negatif algının olduğu cevapların oranına bakıldığında, yeni bir Suriye hayali kuramadığını (8,3) ve Suriye'nin iyi olabilmesi için başka bir ülkenin himayesine geçmesi gerektiği (8,3) ifadelerinin eşit miktarlarda tekrar edildiği görülmüştür. Yine aynı kategoride yer alan (3) koşulların iyi olacağını düşünmeme (6,2) ifadeleri de yer almaktadır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 29,2 tekrarı ile Suriye'deki koşulların iyi olmasına yönelik düşüncesinin, sivil halkın zarar görmesi engellenmeli olduğu yorumu yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tablo genel kategorisi pozitif ve negatif algı şeklinde ayrılmıştır. Tabloda yer alan pozitif genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (33) sivil halkın zarar görmesi engellenmeli (32,4) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (17,7) kutuplaşmalar durdurulmalı, göç edenlere dön çağrısı yapılmalı (13,7) ve rejim değişikliği yapılmalı (12,8) durumları da söz konusudur. Tablodaki negatif genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (14) yeni bir Suriye hayali kuramama (13,7) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (6,8) başka ülkelerin himayesinde olma ve (2,9)

koşulların iyi olacağını düşünmeme durumları da söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 32,4 ile pozitif çoğunluğun, 13,7 ile negatif çoğunluğun bulunduğu görülmektedir. Ancak yine de iki durum arasındaki çokluğu 32,4 tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, Suriye'deki mevcut durumun iyi olmasına yönelik yapılması gerekenin, sivil halka zarar vermeme düşüncesi olması yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 11: Suriye'de Koşulların İyi Olmasına Yönelik Önerilerde Algılanan Pozitif ve Negatif Yönlü Temalar, Kategori ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek (Pozitif Algı)	1	Rejim Değişikliği Yapılmalı	7	12,9		
	2	Sivil Halkın Zarar Görmesi Engellenmeli	19	35,3		
	3	Kutuplaşmalar Durdurulmalı	11	20,4		
	4	Göç Edenlere Dön Çağrısı Yapılmalı	4	7,4		
Erkek (Negatif Algı)	1	Yeni Bir Suriye Hayali Kuramama	10	18,5		
	2	Koşulların İyi Olacağını Düşünmeme	0	0		
	3	Başka Ülkenin Himayesinde Olma	3	5,5		
Toplam			54	100		
Kadın (Pozitif Algı)	1	Rejim Değişikliği Yapılmalı	6	12,5		
	2	Sivil Halkın Zarar Görmesi Engellenmeli	14	29,2		
	3	Kutuplaşmalar Durdurulmalı	7	14,6		
	4	Göç Edenlere Dön Çağrısı Yapılmalı	10	20,9		
Kadın (Negatif Algı)	1	Yeni Bir Suriye Hayali Kuramama	4	8,3		
	2	Koşulların İyi Olacağını Düşünmeme	3	6,2		
	3	Başka Ülkelerin Himayesinde Olma	4	8,3		
Toplam			48	100		
GENEL (Pozitif Algı)	1	Rejim Değişikliği Yapılmalı			13	12,8
	2	Sivil Halkın Zarar Görmesi Engellenmeli			33	32,4
	3	Kutuplaşmalar Durdurulmalı			18	17,7
	4	Göç Edenlere Dön Çağrısı Yapılmalı			14	13,7
GENEL (Negatif Algı)	1	Yeni Bir Suriye Hayali Kuramama			14	13,7
	2	Koşulların İyi Olacağını Düşünmeme			3	2,9
	3	Başka Ülkelerin Himayesinde Olma			7	6,8
Genel Toplam					102	100

Suriyeli göçmen katılımcılarla yapılan görüşme dahilinde Türkiye'ye göç ettikten sonra neden Manisa ilinde yaşama kararı aldıklarına yönelik düşüncelerini ölçme amaçlı değerlendirme sorusu yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 12'de sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (27) verdikleri cevaplar ile Manisa'yı tercih etmeleri konusunda gelişmiş sanayisi ve verimli tarım topraklarından kaynaklanan iş imkanlarının fazla olduğunu (50,0) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan Manisa'nın güvenli ve düzenli şehir olduğunu (26,0), yerli halkın tutumunun iyi ve yardımsever olduğunu (14,8) ve Manisa'da diğer ülkelerden gelen göçmelerin az olduğunu (9,2) ifade eden beyanlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 50,0 tekrarı ile erkek katılımcılara, Türkiye illerinden Manisa'yı tercih etme amaçlarındaki önceliğin, iş olanaklarının çok olması yorumu yapılabilmektedir. Kadınlar kategorisinde ise, katılımcıların çoğu verdikleri cevaplar ile Manisa'yı tercih etmeleri konusunda gördükleri veya bildikleri diğer illere göre Manisa şehrinin daha güvenli ve düzenli olmasından kaynaklandığını (33,3) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan Manisa'nın yerli halkının Suriyeli göçmenlere yönelik tutumunun iyi ve yardımsever olduğu (31,4), iş olanaklarının fazlalığı (20,8) ve Manisa'da diğer ülkelerden gelen göçmelerin ise az olduğunu (14,5) ifade eden beyanlar yer almıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 33,3 tekrarı ile kadın katılımcıların Türkiye illerinden Manisa'yı tercih etme amaçlarındaki önceliğin Manisa şehrinin güvenli ve düzenli olması yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, Manisa'daki iklimin Suriye'deki iklime çok benzettiğini bu yüzden özellikle zorluk çekmediklerini belirtmiştir. Daha önce Manisa'ya Konya'dan geldiklerini, oranın iklimine uyum sağlamakta çok zorlandıkları da ifadeleri arasında yer almıştır. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (37) Manisa ilinde iş olanaklarının fazla, imkanların geniş olduğu (36,3) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan güvenli ve düzenli bir şehir (29,4) olduğu, yerli halkın tutumunun iyi olduğu (22,6) ve Manisa'da diğer ülkelerden gelen göçmelerin az olduğu (2,9) durumları da söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 36,3 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin,

Manisa'yı tercih etmesinde avantaj sağlayan durum için iş olanaklarının çok olması yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 12: Suriyeli Göçmenler Arasında Manisa İlinin Tercih Edilme Sebeplerinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler	Kodlar	n	%	n	%	
Erkek	1	Yerli Halkın Tutumunun İyi Olması	8	14,8		
	2	İş Olanaklarının Fazla Olması	27	50,0		
	3	Güvenli Ve Düzenli Bir Şehir Olması	14	26,0		
	4	Göçmen Halkın Azlığı	5	9,2		
Toplam		54	100			
Kadın	1	Yerli Halkın Tutumunun İyi Olması	15	31,4		
	2	İş Olanaklarının Fazla Olması	10	20,8		
	3	Güvenli Ve Düzenli Bir Şehir Olması	16	33,3		
	4	Göçmen Halkın Azlığı	7	14,5		
Toplam		48	100			
GENEL	1	Yerli Halkın Tutumunun İyi Olması			23	22,6
	2	İş Olanaklarının Fazla Olması			37	36,3
	3	Güvenli Ve Düzenli Bir Şehir Olması			30	29,4
	4	Göçmen Halkın Azlığı			12	11,7
Genel Toplam				102	100	

Katılımcılara yine, kurum yardımları arasında Kızılaykart desteğinin alınması gereğinde yer alan, haneye kayıtlı en az 3 çocuk olması koşulunun, hanedeki çocuk sayısının artmasını teşvik etmedeki etkisi oranının değerlendirilmesi soru olarak yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 13'de sunulmuştur. Alınan cevaplarda Erkek katılımcıların çoğu (39) Kızılaykartta yer alan 3 çocuk koşulunun, çocuk sahibi olma teşvikinde ya da isteğinde bir etkisi olmadığı düşüncesini (72,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride kart yardımının alınması için hanedeki çocuk sayısını arttırmaya teşvik ettiğini (27,8) ifade eden yorumlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 72,2 tekrarı ile erkek katılımcıların Kızılaykart yardımının alınması için çocuk yapma düşüncesine sahip olmadığı yorumu

yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, Suriye halkının kültürleri ve inanışları gereğince fazla çocuk sahibi olduklarını, kalabalık ailelerde yetiştiklerinin ve bu şekilde de geleneklerini sürdürmek istediklerini beyan etmişlerdir. Çocuk sahibi olmaları için en büyük nedenin kalabalık aile ve evlat sevgisi düşüncesinin var olması gerektiğini çokça ifade etmişlerdir. Kadınlar kategorisinde ise verilen cevaplar arasında kadın katılımcıların çoğu (27) Kızılaykartta yer alan 3 çocuk koşulunun, çocuk sahibi olma teşvikinde ya da isteğinde bir etkisi olmadığı düşüncesini (56,3) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride kart yardımının alınması için hanedeki çocuk sayısını arttırmaya teşvik ettiğini (43,7) vurgusu yer almıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 56,3 tekrarı ile kadın katılımcıların Kızılaykart yardımının alınması için çocuk yapma düşüncesine sahip olmadığı yorumu yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğu (66) Kızılaykart desteğini almak için 3 çocuk koşulunun, çocuk sahibi olma teşvikinde ya da isteğinde bir etkisi olmadığı düşüncesini (64,7) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride kart yardımının alınması için, koşulun hanedeki çocuk sayısını arttırmaya teşvik ettiğinin (35,3) vurgusu yer almıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 64,7 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, Kızılaykart desteğindeki 3 çocuk ve üzeri koşulunun hanedeki çocuk sayısını arttırmak için etkisiz olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 13: Suriyeli Göçmenlerde Kızılaykart Desteğinin Alınması İçin 3 Çocuk ve Üzeri Koşulu Olmasının Hanedeki Çocuk Sayısını Arttırmaya Teşvik Etme Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Teşvike Yöneltilme	15	27,8		
	2	Etkisizlik	39	72,2		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Teşvike Yöneltilme	21	43,7		
	2	Etkisizlik	27	56,3		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Teşvike Yöneltilme			36	35,3
	2	Etkisizlik			66	64,7
Genel Toplam					102	100

Katılımcılara yine, Manisa’da buldukları süre içinde Suriyeli göçmenlere yapılan kamu kurum ve kuruluş hizmetlerinin memnuniyet durumunu değerlendirmeye yönelik soru yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 14’de sunulmuştur. Erkek katılımcıların hepsi (54) verdikleri cevaplar ile yapılan tüm kamu kurum ve kuruluş hizmetlerinden memnuniyet duyduklarını (54) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride memnun olmama durumuna (0) yönelik hiçbir vurguya rastlanmamıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 100 tekrarı ile erkek katılımcılara, kendilerine yapılan tüm kamu kurum ve kuruluş hizmetlerinden memnuniyet duyduklarına dair yorum yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, katılımcıların Türkiye Devletinin sağladığı Kızılaykart ve 65 yaş üstü göçmenlere verilen Ziraatkart yardımının, Manisa belediyesinin her yıl yaptığı kömür ve yakacak yardımının, Manisa ilinde bulunan İHH ve İYİDER kuruluşlarının kendilerine erzak, giyim ve para yardımında bulduklarının, çocuklara yaz kampı imkanı sağladıklarının, piknik ve gezi turları düzenlediklerinin, genel olarak sağlanan tüm desteklerden çok memnuniyet ve minnet duyduklarının beyan edildiği ifadeler yer almaktadır. Kadınlar kategorisinde ise, kadın katılımcıların hepsi (48) verdikleri cevaplar ile yapılan tüm kamu kurum ve kuruluş hizmetlerinden memnuniyet duyduklarını (48) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride memnun olmama durumuna (0) yönelik hiçbir vurguya rastlanmamıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 100 tekrarı ile kadın katılımcılara, kendilerine yapılan tüm kamu kurum ve kuruluş hizmetlerinden memnuniyet duyduklarına dair yorum yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (102) kendilerine yapılan tüm kamu kurum ve kuruluş hizmetlerinden memnuniyet duyduklarını (100) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride memnun olmama durumuna (0) yönelik hiçbir vurguya rastlanmamıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 100 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, yapılan tüm kamu kurum ve kuruluş hizmetlerinden memnuniyet duydukları yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 14: Manisa’da Bulunan Suriyeli Göçmenlere Verilen Kamu Kurum ve Kuruluş Hizmetlerinin Memnuniyet Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Evet	54	100		
	2	Hayır	0	0		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Evet	48	100		
	2	Hayır	0	0		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Evet			102	100
	2	Hayır			0	0
Genel Toplam					102	100

Katılımcılara yine Türkiye’de buldukları süre içinde Türk vatandaşlığı alıp almadıklarını ve böyle bir istek girişimlerinin olup olmadığı konusundaki düşüncelerini ölçme amaçlı Türk vatandaşlığı kimliğini değerlendirmeye yönelik soru yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 15’de sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (31) verdikleri cevaplar ile Türk vatandaşlığını almak istemedikleri ve böyle bir girişimde bulunmadıklarını (57,3) ifade etmişlerdir. Yine aynı kategoride yer alan Türk vatandaşı olma isteğinin ve girişimlerinin olduğunu (35,3) ve Türk vatandaşlığı alıp çifte vatandaşı olduğunu (7,4) belirten yorumlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 57,3 tekrarı ile erkek katılımcılara, Türk vatandaşlığını almak istemedikleri ve böyle bir girişimde bulunmadıkları yorumu yapılabilmektedir. Kadın kategorisinde ise Türk vatandaşlığı alıp almadıklarını ve böyle bir istek girişimlerinin olup olmadığı konusundaki düşüncelerini değerlendirmesinin yapıldığı aynı soru yöneltilmiştir. Çoğu kadın katılımcının (29) Türk vatandaşı olmak istemediğini ve böyle bir girişimde bulunmadığını (60,4) vurgusu yer almaktadır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcıların, Türk vatandaşı olma isteğinin ve girişimlerinin olduğunu (35,4) ve Türk vatandaşlığı alıp çifte vatandaşı olduğunu (4,2) belirten ifadeler yer almaktadır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 60,4 tekrarı ile Türk vatandaşlığını almak istemedikleri

ve böyle bir girişimde bulunmadıkları yorumu yapılabilmektedir. Görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, vatandaşlığın alınmasına yönelik düşüncelerinin en çok seyahat etme özgürlüğü için istediklerini, şehirlerarası bir ziyarette ya da gereklilik halinde göç idaresinden günler öncesi izin alınması gerektiğini ve çoğunlukla bu isteğin çok gerekli olmadığı takdirde onaylanmadığını içeren ifadeler yer almaktadır. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (60) Türk vatandaşı olmak istemediğini ve böyle bir girişimde bulunmadığı (58,9) vurgusu yer almaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (35,3) Türk vatandaşı olma isteğinin ve girişimlerinin olduğunu ve yine (5,8) tekrarı ile Türk vatandaşlığı alıp çifte vatandaş olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 58,9 çokluğunun tekrarı ile Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşlığını almak istemedikleri ve böyle bir girişimde bulunmadıkları yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 15: Suriyeli Göçmenlerin Türk Vatandaşlığının Olması ve / Veya Türk Vatandaşlığı Alma İsteğinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler	Kodlar	n	%	n	%	
Erkek	1	Türk Vatandaşlığının Mevcut Olması	4	7,4		
	2	Türk Vatandaşlığı İsteği	19	35,3		
	3	Türk Vatandaşlığı İstememe	31	57,3		
Toplam		54	100			
Kadın	1	Türk Vatandaşlığının mevcut olması	2	4,2		
	2	Türk Vatandaşlığı isteği	17	35,4		
	3	Türk Vatandaşlığı istememe	29	60,4		
Toplam		48	100			
GENEL	1	Türk Vatandaşlığının mevcut olması			6	5,8
	2	Türk Vatandaşlığı isteği			36	35,3
	3	Türk Vatandaşlığı istememe			60	58,9
Genel Toplam				102	100	

Suriyeli göçmen katılımcılarla yapılan görüşme dahilinde Türkiye'ye göç ettikten sonra yeme-içme, giyim, tören gibi sosyal hayatlarını sürdürebilmede zorluk

yaşadıklarını ölçme amaçlı değerlendirme sorusu yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 16’da sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (46) verdikleri cevaplar ile herhangi bir adaptasyon sorunu yaşamadıklarını, giyim, yeme-içme ve diğer alışkanlıklarının Suriye’dekinden bir farklılık göstermediğini (85,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan sosyal hayatları ile adaptasyon sorunu yaşadıklarını (11,1) ve bu konuda bazen sorunlar yaşadığını (3,7) ifade eden beyanlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 85,2 tekrarı ile erkek katılımcılara, Manisa’da yeme-içme, giyim, tören gibi sosyal hayatlarını sürdürebilmede zorluk yaşamadıkları yorumu yapılabilmektedir. Kadınlar kategorisinde ise, katılımcıların çoğu (27) verdikleri cevaplar ile herhangi bir adaptasyon sorunu yaşamadıklarını, giyim, yeme-içme ve diğer alışkanlıklarının Suriye’dekinden bir farklılık göstermediğini (56,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan sosyal hayatları ile adaptasyon sorunu yaşadıklarını (35,4) ve bu konuda bazen sorunlar yaşadığını (8,4) ifade eden beyanlar yer almıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 56,2 tekrarı ile kadın katılımcılara, Manisa’da yeme-içme, giyim, tören gibi sosyal hayatlarını sürdürebilmede zorluk yaşamadıkları yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, Manisa’da buldukları bölgede yaşayan kadınların çoğunun tesettürlü veya örtülü giyim şeklinde olduğunu, bu yüzden kendilerinin bir farkındalık yaratmadıklarını ama Bursa’da buldukları vakit bu sorunun çok daha ayırt edici nitelikte olduğu ifadeleri arasında yer almıştır. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (73) Manisa yeme-içme, giyim, tören gibi sosyal hayatlarını sürdürebilmede zorluk yaşamadıkları (72,7) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan sosyal hayatları ile adaptasyon sorunu yaşadıklarını (22,5) ve bu konuda bazen sorunlar yaşadığını (5,8) ifade eden beyanlar yer almıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 72,7 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, Manisa’da yeme-içme, giyim, tören gibi sosyal hayatlarını sürdürebilmede zorluk yaşamadıkları yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 16: Suriyeli Göçmenlerin Giyim, Yeme-İçme, Sosyal Hayat Konusunda Adaptasyon Sorunu Yaşaması Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Evet	6	11,1		
	2	Hayır	46	85,2		
	3	Bazen	2	3,7		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Evet	17	35,4		
	2	Hayır	27	56,2		
	3	Bazen	4	8,4		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Evet			23	22,5
	2	Hayır			73	72,7
	3	Bazen			6	5,8
Genel Toplam					102	100

Araştırmanın asıl amacını oluşturan Manisa’da bulunan Suriyeli göçmenlerin, ülkelerindeki savaş bitmesi halinde ya da imkanların olgunlaşmasıyla Suriye’ye geri dönme düşüncesinin ölçmeye yönelik açık uçlu sorular, belirlenen temalar dahilinde ayrıştırılarak kategorilendirilmiş ve kodlanmıştır. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 17’de sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (34) verdikleri cevaplar ile savaş bitmesi koşulunda ya da imkanların olgunlaşmasıyla birlikte ülkelerine geri dönme düşüncelerinin var olduğunu (62,9) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan savaş bitse ya da imkanlar elverişli hale bile gelse ülkelerine tekrar geri dönmeyi düşünmediklerini (37,1) ifade eden beyanlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 62,9 tekrarı ile erkek katılımcılara, savaş bitmesi koşulunda ya da imkanların olgunlaşmasıyla birlikte ülkelerine geri dönme düşüncelerinin var olduğunu yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, katılımcılardan birinin eşini ve kız kardeşlerini çıkan savaşta şehit verdiğini, kendisinin de aynı savaşta sol bileğinden ve sol bacağından yaralandığını, şu an 7 tane öksüz kalmış çocuğuyla Manisa’da sefil bir hayat yaşamasına rağmen (EK 3) ülkesine geri dönmeyi düşünmediğini belirten ifadeler yer almaktadır. Görüşme anında bu

isteğin neden olmadığına dair tekrar soru yöneltildiğinde, o ana dair hiçbir anıyı hatırlamak istemediğini, Suriye'ye dönerse eşinin ve kardeşlerinin ölüm anını tekrar tekrar hatırlayacağı hissini korkusuna kapıldığını belirtmiştir. Farklı bir katılımcıdan alınan bir diğer notta ise, ülkesini çok özlediğini ve sevdiğini, Suriye'deki tüm mallarını kaybetmesine rağmen savaş biter bitmez geri dönmek istediğini anlatan ifadeler yer almaktadır. Kadınlar kategorisinde ise, katılımcıların çoğu (39) verdikleri cevaplar ile savaş bitmesi koşulunda ya da imkanların olgunlaşmasıyla birlikte ülkelerine geri dönme düşüncelerinin var olduğunu (81,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan savaş bitse ya da imkanlar elverişli hale bile gelse ülkelerine tekrar geri dönmeyi düşünmediklerini (18,8) ifade eden beyanlar yer almıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 81,2 tekrarı ile kadın katılımcılara, savaş bitmesi koşulunda ya da imkanların olgunlaşmasıyla birlikte ülkelerine geri dönme düşüncelerinin var olduğunu yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, bir katılımcının savaş bittikten hemen sonra ülkesine geri dönmek istediğini ancak eşinin ve çocuklarının artık Suriye'ye geri dönmek istemediğini, bu yüzden kendisinin de gerekirse çocuklarını ve eşini Türkiye'ye bırakacağını belirten ifadeler yer almaktadır. Bir diğer katılımcıdan alınan notta ise Türkiye'nin Suriye'ye oranla çok daha gelişmiş ve kalkınmış bir ülke olması, eğitim, sağlık ve yaşam koşullarının Türkiye'de çok daha iyi düzeyde olması önceliğiyle geri dönmeyi düşünmediğini içeren ifadeler yer almaktadır. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (73) ülkelerine geri dönmeyi düşünme (71,5) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan savaş bitse ya da imkanlar elverişli hale bile gelse ülkelerine tekrar geri dönmeyi düşünmediklerini (28,8) ifade eden beyanlar yer almıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 71,5 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, savaş bitmesi halinde ya da imkanların olgunlaşmasıyla Suriye'ye geri dönme düşüncesinin var olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 17: Suriye'ye Geri Dönme Düşüncesinin Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Geri Dönmeyi Düşünme	34	62,9		
	2	Geri Dönmeyi Düşünmeme	20	37,1		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Geri Dönmeyi Düşünme	39	81,2		
	2	Geri Dönmeyi Düşünmeme	9	18,8		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Geri Dönmeyi Düşünme			73	71,5
	2	Geri Dönmeyi Düşünmeme			29	28,5
Genel Toplam					102	100

4.3.3. Ekonomik Bulgular

Katılımcılara yine Manisa'da buldukları süre içinde herhangi bir iş kolunda çalışıp çalışmadığı, çalışıyor olduğu durumunda ise iş yeri tarafından sosyal sağlık sigortasının yapılıp yapılmadığı konusunda Suriyeli göçmenlerin istihdam ve işsizlik değerlendirmelerine yönelik soru yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 18'de sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (46) verdikleri cevaplar ile herhangi bir iş kolunda çalıştıklarını ve buldukları iş yerlerinde sigortasız olarak çalıştıklarını yani kayıt dışı istihdama dahil olduklarını (85,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan hiçbir iş kolunda aktif olarak bulunmama/işsiz (7) olduklarını belirten katılımcılar (13,0) ile bulunduğu iş kolunda sosyal sağlık güvencesinin yapıldığını, iş yerine kayıtlı (1) olduğu (1,8) ifade eden yorumlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 85,2 tekrarı ile erkek katılımcılara, çalışan çoğunluğunun olduğu ve çalışılan sektörlerde kayıt dışı istihdam edildiği yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, katılımcıların bir tanesinin görüşmenin yapıldığı günün sabahında çalıştığı inşaat binasının ikinci katından düşerek ayağını kırdığını ve hiçbir sosyal güvencesi olmadığı için hastane masraflarını ve ilaçları kendisinin ödediğini beyan etmiştir (EK 2). Ayağının alçıda kalacağı süre boyunca çalışamayacağını ve ev halkının kendisi dışında hiçbir gelire sahip olmadığını da ifadelerine eklemiştir. Kadın kategorisinde ise Manisa ilinde

herhangi bir iş kolunda çalışıp çalışmadığı, çalışıyor ise kayıtlı ya da kayıtsız olarak yer aldığı değerlendirilmesinin yapıldığı aynı soru yöneltilmiştir. Çoğu kadın katılımcının (42) cevaplarının tekrarı ile, herhangi bir iş kolunda görev almadığı, Suriye’de olduğu gibi burada da ev hanımı oldukları, çalışmadıkları (87,5) vurgusu yer almaktadır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcıların, çalışanlar içinde hiçbirinin (0) kayıtlı olarak görevde bulunmadığı ve kayıt dışı istihdam (6) edildiğine yönelik (12,5) değerlendirme yer almaktadır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 87,5 tekrarı ile Suriyeli göçmen kadın katılımcıların Manisa ilinde herhangi bir iş kolunda görev almadığı, üretime katkı sağlamadığı yorumu yapılabilmektedir. Görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, çalışan kadınlara hangi iş kolunda görev aldıklarına dair ek bir soru daha yöneltilmiştir. Kadınlardan biri evde terzi olarak çalıştığını, diğer ikisi bir peynir fabrikasında çalıştığını, biri kuaförlük yaptığını, biri tarlada, biri de lokantada bulaşıkçılık yaptığını beyan etmişlerdir. Ayrıca çoğu kadın ve erkek katılımcının ifadelerinde, Suriye halkının çoğunluğunda kadının çalışması gibi bir görüşün yer almadığını belirtmişlerdir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (52) kayıt dışı istihdam edildiği (50,9) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (0,9) kayıtlı istihdam ve yine (49) tekrarı ile herhangi bir iş kolunda görev almayan/işsiz (48,2) oranlarının bulunduğu durum da söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 50,9 çokluğunun tekrarı ile Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin çalıştıkları iş kollarında kayıt dışı istihdam edildiği yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 18: Suriyeli Göçmenlerin Manisa İli İstihdam ve İşsizlik Durumunun Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	Çalışmıyor / İşsiz	7	13,0		
	2	Kayıtlı İstihdam	1	1,8		
	3	Kayıt Dışı İstihdam	46	85,2		
Toplam			54	100		
Kadın	1	Çalışmıyor / İşsiz	42	87,5		
	2	Kayıtlı İstidam	0	0		
	3	Kayıt Dışı İstihdam	6	12,5		
Toplam			48	100		
GENEL	1	Çalışmıyor / İşsiz			49	48,2
	2	Kayıtlı İstihdam			1	0,9
	3	Kayıt Dışı İstihdam			52	50,9
Genel Toplam					102	100

Suriyeli göçmen katılımcılara yapılan görüşme dahilinde iş seçiminde kendi tercihleri ile çalıştıkları işin sosyal sağlık güvencesinin olması mı yoksa bu tercihin yerine ücretinin mi fazla olmasındaki önem önceliğinin belirlenmesine yönelik değerlendirme sorusu yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 19’da sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (36) çalıştıkları işlerde öncelikli tercihin sigortalı olmasına (66,6) önem vereceklerini vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılardan iş seçiminde önceliğin ücret olarak belirlendiği durumunun (24,1) ve iki olgunun da yer aldığı hem sigortalı hem de yüksek ücretli olması gerektiği (33,3) düşüncesini içeren beyanlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 66,6 tekrarı ile erkek katılımcılara, iş seçiminde öncelikli tercihlerinin sigorta olarak belirlenmesi yorumu yapılabilmektedir. Kadın kategorisinde ise çoğunluğun iş hayatı hakkında herhangi bir bilgisinin olmamasından kaynaklanan durum nedeniyle verecekleri cevabı eşlerinin ya da çocuklarının sahip olmasını istedikleri önceliğe göre değerlendirilmesi istenmiştir. Kadın katılımcıların çoğu (39) tercihli imkânın sigortalı olması gerektiğini (81,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan katılımcılar (9), yapılan tercihin ücretin fazla olmasından yana (18,8) olduğunu ifade etmişlerdir. Hem

sigortalı hem de ücretinin fazla olması gerektiği önceliğini hiçbir kadın katılımcı (0) beyan etmemiştir. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 81,2 tekrarı ile iş seçiminde öncelikli tercihlerinin sigortalı bir iş kolunda olduğu yorumu yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (75) işin sigortalı olması önceliğinin (50,9) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan (21,6) işin ücretinin fazla olması önceliği ve yine herhangi bir iş kolunda görev alınıyorsa hem sigortalı hem de ücretinin fazla olması önceliğinin tekrarı ile (4,9) oranlarının bulunduğu durum söz konusudur. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 73,5 çokluğunun tekrarı ile Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin iş seçiminde öncelikli tercihlerini sigortalı bir işten yana belirledikleri yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 19: Suriyeli Göçmenlerin İş Seçiminde Öncelikli Tercihin Belirlenme Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler	Kodlar	n	%	n	%	
Erkek	1	İşin Sigortalı Olması	36	66,6		
	2	İşin Ücretinin Fazla Olması	13	24,1		
	3	İşin Sigortalı ve Ücretinin Fazla Olması	5	9,3		
Toplam		54	100			
Kadın	1	İşin Sigortalı Olması	39	81,2		
	2	İşin Ücretinin Fazla Olması	9	18,8		
	3	İşin Sigortalı ve Ücretinin Fazla Olması	0	0		
Toplam		48	100			
GENEL	1	İşin Sigortalı Olması			75	73,5
	2	İşin Ücretinin Fazla Olması			22	21,6
	3	İşin Sigortalı ve Ücretinin Fazla Olması			5	4,9
Genel Toplam				102	100	

Katılımcılara yine, savaş öncesi Suriye'deki ekonomik durumları ile şu an Türkiye'de mevcut konumlarındaki ekonomik durumlarının değerlendirmesini yapmaları soru olarak yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak,

kategorilendirilmiş ve Tablo 20’de sunulmuştur Alınan cevaplarda Erkek katılımcıların çoğu (37) ekonomik durumlarının Suriye’de daha iyi olduğunu (68,5) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride Türkiye’de şu anki ekonomik durumlarının eskiye oranla daha iyi olduğunu (23,0) ve herhangi bir değişim göstermediğini (5,5) ifade eden yorumlar yer almıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 68,5 tekrarı ile erkek katılımcıların göç öncesi Suriye’deki ekonomik durumlarının daha iyi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, Suriye’de özellikle ekonomik durumunun çok iyi olduğu, yaşam standartlarının yüksek olduğunu belirten ifadeler de yer almıştır. Erkek katılımcılardan Suriye’de ayakkabı fabrikası, taksi durağı işletmesi, mobilya dükkanları, eczacı, avukat ve dişçilik mesleklerini yaptıklarına dair beyanlar yer almaktadır. Kadınlar kategorisinde ise Suriye’de göç etmeden önceki ekonomik durumlarının şu an Türkiye’deki ekonomik durumları ile kıyas edilmesi durumunda, çoğu kadın katılımcının cevaplarında (37) Suriye’deki ekonomik durumlarının daha iyi olduğu (77,1) vurgusu yer almıştır. Yine aynı kategoride Türkiye’de şu anki ekonomik çözümlerinin eskiye oranla daha iyi olduğunu (22,9) ifade eden yorumlar yer almıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 77,1 tekrarı ile kadın katılımcıların göç öncesi Suriye’deki ekonomik durumlarının daha iyi olduğu yorumu yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğu (74) ekonomik durumlarının Suriye’de daha iyi olduğunu (72,5) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride Türkiye’de şu anki ekonomik durumlarının eskiye oranla daha iyi olduğunu (24,6) ve herhangi bir değişim göstermediğini (2,9) ifade eden yorumlar yer almıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 72,5 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, göç öncesi Suriye’deki ekonomik durumlarının daha iyi olduğu yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 20: Suriyeli Göçmenlerin, Suriye'de Savaştan Önceki Ekonomik Durum İle Türkiye'deki Ekonomik Durum Arasındaki Farkın Kategorilendirilmesi ve Kodlar

Kategoriler	Kodlar	n	%	n	%	
Erkek	1	Suriye’de Daha İyi Olması	37	68,5		
	2	Türkiye’de Daha İyi Olması	14	23,0		
	3	Değişim Göstermemiş Olması	3	5,5		
Toplam		54	100			
Kadın	1	Suriye’de Daha İyi Olması	37	77,1		
	2	Türkiye’de Daha İyi Olması	11	22,9		
	3	Değişim Göstermemiş Olması	0	0		
Toplam		48	100			
GENEL	1	Suriye’de Daha İyi Olması			74	72,5
	2	Türkiye’de Daha İyi Olması			25	24,6
	3	Değişim Göstermemiş Olması			3	2,9
Genel Toplam				102	100	

Çalışmanın ekonomik çözümlemesine katkı sağlama amacıyla katılımcılara yine, Manisa’da buldukları süre içinde aylık gelir tespitinin değerlendirmelerine yönelik soru yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 21’de sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (22) verdikleri cevaplar ile aylık gelirlerinin 2.001 ve üzeri Türk Lirası olduğunu (40,8) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan, 1501-2000 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (18,5), 1001-1500 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (18,5), 501-1000 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (11,1) ve 0-500 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (11,1) olduğuna yönelik vurgulara rastlanmıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 40,8 tekrarı ile erkek katılımcılara, aylık gelirlerinin 2,001 ve üzeri Türk Lirası olduğu yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, katılımcıların tarla ya da inşaat işinde amelelik yaptıkları için yevmiye usulü çalıştıklarını, kışın hava şartlarından kaynaklanan duraklama yüzünden haftada birkaç gün işe gidebildiklerini, bu sebeple kış aylarında gelirlerinin daha da düştüğünü içeren ifadeler yer almaktadır. Yine diğer erkek katılımcılardan alınan notlar arasında günlük yevmiyenin Suriyeli Göçmenlere 95lira olduğunu fakat diğer çalışan yerli halka

150lira olarak verildiğini belirten beyanlar bulunmaktadır. Kadınlar kategorisinde ise, verilen cevaplar kadınların kendi aylık kazançları olarak değil, eve giren aylık gelir olarak düşünülmüştür. Kadın katılımcıların çoğu (20) verdikleri cevaplar ile aylık gelirlerinin 2.001 ve üzeri Türk Lirası olduğunu (41,8) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan, 1501-2000 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (16,6), 1001-1500 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (16,6), 501-1000 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (16,6) ve 0-500 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (8,4) olduğuna yönelik vurgulara rastlanmıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (48), 100 üzerinden oranlanan tabloda 41,8 tekrarı ile erkek katılımcılara, aylık gelirlerinin 2,001 ve üzeri Türk Lirası olduğu yorumu yapılabilmektedir. Görüşme anındaki kadın katılımcılardan alınan notlar arasında, aylık olarak verilen Kızılaykart yardımı ile (kişi başı 120tl) eve giren aylık gelirin ancak 1000 liraya yaklaştığını içeren ifadeler yer almaktadır. Devamında 6 kişilik bir aile olduklarını ve aylık Kızılaykart yardımının 720 Türk lirası olduğunu, bu paradan 550 Türk Lirası her ay kira verdiklerini, 3 çocuğu haricinde, bir de 8 yaşında Down sendromlu bir kız çocuklarının olduğunu mama ile beslenebildiğini ve eşinin de yevmiye usulü çalıştığını ve haftanın çoğu günlerinde işin olmadığını beyan etmiştir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (42) aylık gelirlerinin 2.001 ve üzeri Türk Lirası olduğu (41,3) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan, 1501-2000 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (17,6), 1001-1500 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (17,6), 501-1000 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (13,7) ve 0-500 Türk Lirası aralıklar dahilinde gelirin (9,8) olduğuna yönelik vurgulara rastlanmıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 41,3 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, aylık gelirlerinin 2.001 ve üzeri Türk Lirası olduğunu yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 21: Manisa'da Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Aylık Gelirlerinin Kategorilendirilmesi Ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	0-500	6	11,1		
	2	501-1000	6	11,1		
	3	1001-1500	10	18,5		
	4	1501-2000	10	18,5		
	5	2001 ve üzeri	22	40,8		
Toplam			54	100		
Kadın	1	0-500	4	8,4		
	2	501-1000	8	16,6		
	3	1001-1500	8	16,6		
	4	1501-2000	8	16,6		
	5	2001 ve üzeri	20	41,8		
Toplam			48	100		
GENEL	1	0-500			10	9,8
	2	501-1000			14	13,7
	3	1001-1500			18	17,6
	4	1501-2000			18	17,6
	5	2001 ve üzeri			42	41,3
Genel Toplam					102	100

Çalışmanın ekonomik çözümlemesine katkı sağlama amacıyla katılımcılara yine, Manisa'da buldukları süre içinde aylık kira giderlerini değerlendirmelerine yönelik soru yöneltilmiştir. İçerik analizine tabi tutulan ifadeler kodlanarak, kategorilendirilmiş ve Tablo 22'de sunulmuştur. Erkek katılımcıların çoğu (32) verdikleri cevaplar ile aylık kira giderlerinin 301-500 arası Türk Lirası olduğunu (59,2) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan, 501-800 Türk Lirası aralıklar dahilinde kira giderinin (33,4) ve 0-300 Türk Lirası aralıklar dahilinde kira giderlerinin (7,4) olduğuna yönelik vurgulara rastlanmıştır. Erkek katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 59,2 tekrarı ile erkek katılımcılara, aylık kira giderlerinin 301-500 arası Türk Lirası olduğu yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca görüşme anındaki erkek katılımcılardan alınan notlar arasında, katılımcıların

oturdıkları mahalledeki halkın çoğunun Kürt kökenli ailelerden oluştuğunu ve çoğu ev sahibinin de Kürt kökenli olduklarını, şu an kiraya verdikleri evleri daha önce ambar, kömürlük ya da hayvanlarına bakma amaçlı kullandıkları yerler olduğunu (EK 4), birçoğunun küflü, ağır kokulu ve eski olduğunu belirten beyanlar bulunmaktadır. Ayrıca evlerin durumu ve konumu gereği alınan kiraların çok yüksek olduğunu, yapılan bu olayın fırsatçılık ve haksızlık olduğunu düşündüklerini içeren ifadeler yer almaktadır. Kadınlar kategorisinde ise, kadın katılımcıların çoğu (26) verdikleri cevaplar ile aylık kira giderlerinin 301-500 arası Türk Lirası olduğunu (54,1) vurgulamıştır. Yine aynı kategoride yer alan, 501-800 Türk Lirası aralıklar dahilinde kira giderinin (33,4) ve 0-300 Türk Lirası aralıklar dahilinde kira giderlerinin (12,5) olduğuna yönelik vurgulara rastlanmıştır. Kadın katılımcıların geneline baktığımızda (54), 100 üzerinden oranlanan tabloda 54,1 tekrarı ile erkek katılımcılara, aylık kira giderlerinin yorumu yapılabilmektedir. Genel kategorisinde ise, erkek ve kadın Suriyeli göçmenleri birlikte kapsayan bütün ile değerlendirme yapılmıştır. Tabloda yer alan genele baktığımızda yapılan tekrarın çoğunda (58) 301-500 arası Türk Lirası kira giderlerinin olduğu (56,8) vurgusu bulunmaktadır. Yine aynı kategoride yer alan, 501-800 Türk Lirası aralıklar dahilinde kira giderinin (33,4) ve 0-300 Türk Lirası aralıklar dahilinde kira giderlerinin (9,8) olduğuna yönelik vurgulara rastlanmıştır. Katılımcıların geneline baktığımızda (102), 100 üzerinden oranlanan tabloda 56,8 çokluğunun tekrarı ile şu an Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin, aylık kira giderlerinin 301-500 arası Türk Lirası olduğu yorumu yapılabilmektedir. (EK 5)

Tablo 22: Manisa'da Bulunan Suriyeli Göçmenlerin Aylık Kira Giderlerinin Kategorilendirilmesi Ve Kodlar

Kategoriler		Kodlar	n	%	n	%
Erkek	1	0-300	4	7,4		
	2	301- 500	32	59,2		
	3	501-800	18	33,4		
Toplam			54	100		
Kadın	1	0-300	6	12,5		
	2	301-500	26	54,1		
	3	501-800	16	33,4		
Toplam			48	100		
GENEL	1	0-300			10	9,8
	2	301-500			58	56,8
	3	501-800			34	33,4
Genel Toplam					102	100

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Manisa’da ikamet eden Suriyeli göçmenlerin göç sonrası yaşadıkları sosyoekonomik değişim ve gelişimlerini ve sürecin Manisa ili açısından değerlendirilmesi amaçlanan bu çalışma, içişleri bakanlığı göç idaresi genel müdürlüğü verilerinden ve görüşmelerle elde edilen bireysel verilerden yararlanılarak yapılmıştır. İncelemeye tabi tutulan 102 sağlıklı görüşme verilerinin değerlendirmesi demografik, sosyolojik ve ekonomik boyutları ölçülerek kodlanmış, sıralamaya koyulmuş ve yorumlanmıştır. Çalışmada kişilere yöneltilen açık uçlu sorulara verilen cevap tekrarları ile oluşturulan kategorilerin kodlamaları oluşturulmuş ve kodlamalar oranlanarak istenilen sonuçlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu hususta sonuçlara genel haliyle değinecek olursak;

- Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun erkek göçmenlerden (50,98), erkek katılımcılar, Ataerkil bir toplum yapısına hâkim olduklarını ve kadınlarının kendi izinleri dahilinde bir eylemde bulunabildiklerini çalışma sırasında da belirtmişlerdir. Bu yüzden çalışmada erkek sayısı çoğunluğu oluşmuştur. Katılımcıların ağırlıklı oranda olduğu diğer bir alanın ise, evli ve çocuklu (88,3 ve 84,1) kategorisinde yer

aldığı görülmektedir. Yine aynı şekilde katılımcıların büyük bir çoğunluğunu orta yaş (31-35yaş) ve genç (18-30 yaş) bireyler oluşturmaktadır. Çalışma sonrası Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin ağırlıklı çokluğun Arap kökenine sahip oldukları (68,6) ve göç etmeden önce yerleşim alanlarının köy (50,98) yeri olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeylerinin ise ilkokul ve ortaokul çoğunluğunda olduğu (39, 2 ve 31,3), şu an Manisa'da buldukları iş kolları alanının ise erkeklerde inşaat (30,39), kadınlarda ise ev hanımı (37,25) olduğu, bunun yanında ek iş yapan çoğunluğun (74,5) bulunduğu bilinmektedir. Manisa'ya, Türkiye'nin çeşitli illerinden gelen Suriyeli göçmenlerin, Manisa'da bulunma sürelerinin en az 6ay (14,7), en uzun 4yıl (18,62) olduğu da yapılan görüşmeler dahilinde saptanmıştır.

Çalışmada daha spesifik sonuçlar elde etmek adına, Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin sosyolojik verilerinin elde edilmesine yardımcı olacak değerlendirmelerin sıralaması yapılmıştır. Sıralamaya alınan soruların cevaplarında durum tespiti için, katılımcılardan göç etmeden önceki sahip oldukları imkanları göz önünde bulundurarak cevap vermeli istenmiştir. Özele indirgenen sorular için ise mevcut durum değerlendirmesinin yapılması istenmiştir. Çalışma sonucuna göre;

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, savaş öncesi Suriye'deki yaşam standartları ile şu an Türkiye'de mevcut konumlarındaki yaşam standartlarının tespiti sonucunda, 100 üzerinde 72,5 tekrarı ile katılımcıların yaşam standartlarının şu an Türkiye'ye kıyasla, göç öncesi Suriye'deki yaşam standartlarının daha iyi olduğu saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlere Manisa'da buldukları süre içinde herhangi bir ayrımcılığa veya dışlanmalara maruz kalıp kalmadıkları, yerel halkın kendilerine davranışlarının tespiti sonucunda, 100 üzerinden 90,2 tekrarı ile katılımcıların yerel halk tarafından herhangi bir ayrımcılığa maruz bırakılmadıkları saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Türkçe dilini konuşabilme ve anlayabilme yetisinin tespiti sonucunda, 100 üzerinden 39,2 tekrarı ile katılımcıların Türkçe dilinin konuşma ve anlama becerisinin olmadığı saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye göç etme kararı aldıklarında, bu kararın Türkiye'de barınma amaçlı mı, yoksa Türkiye'yi köprü ülke olarak başka ülkelere geçiş yapma amacıyla

geldiklerinin tespiti sonucunda, 100 üzerinden 88,2 tekrarı ile katılımcıların Türkiye'ye barınma amaçlı geldikleri saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye göç etme tercihleri arasında, Türkiye'nin hangi durumunun avantaj sağladığı tespiti sonucunda, 100 üzerinden 43,2 tekrarı ile katılımcılarda, Türkiye'nin dünya ülkeleri arasında Müslüman devlet olarak yer almasının avantaj sağladığı sonucu saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin, Suriye'deki şu an mevcut koşulların iyi olması için çözüm önerilerinde oluşan pozitif ve negatif yönlü algıların tespiti sonucunda, 100 üzerinden 32,4 pozitif algı tekrarı ile katılımcıların, sivil halka zarar verilmemesi gerektiğine ve yine 100 üzerinden 13,7 negatif tekrarı ile yeni bir Suriye hayali kuramadıkları düşüncesine saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye göç ettikten sonra Manisa ilini tercih etme kararlarının tespiti sonucunda, 100 üzerinden 36,3 tekrarı ile katılımcılarda, Manisa'da avantaj sağlayan durumun diğer illere oranla iş olanaklarının fazla olması görüşü saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Kızılaykart desteğinin şartlarında yer alan, haneye kayıtlı en az 3 çocuk olması koşulunca, hanedeki çocuk sayısının artmasına etkisinin tespiti sonucunda, 100 üzerinden 64,7 tekrarı ile katılımcılarda, Kızılaykart desteğinin çocuk sayısı üzerinde etkisiz olduğu saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Manisa ilinin kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan hizmetlerinden memnuniyet durumunun tespiti sonucunda, 100 üzerinden 100 tekrarı ile katılımcıların, verilen hizmetlerden memnuniyet duydukları saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşlığı alıp almadıkları ve böyle bir isteklerinin varlığı tespiti sonucunda, 100 üzerinden 58,9 ile katılımcıların Türk vatandaşlığı alma düşüncesinin olmadığı saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye göç ettikten sonra yeme-içme, giyim, tören gibi sosyal hayatlarını sürdürebilmeye adaptasyon sorununun tespiti sonucunda, 100 üzerinden

72,7 tekrarı ile katılımcıların, sosyal hayatlarını idame ettirmede adaptasyon sorunu yaşamadığı saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, araştırmanın asıl amaçlarından birini oluşturan kodlamadan, Suriyeli göçmenlerin, ülkelerindeki savaş bitmesi halinde ya da imkanların olgunlaşmasıyla Suriye'ye geri dönme düşüncesinin tespiti sonucunda, 100 üzerinden 71,5 tekrarı ile katılımcıların, ülkelerindeki şartların olgunlaşması ve savaşın bitmesi halinde, Suriye'ye geri dönmek istedikleri saptanmıştır. Çalışmanın devamında, Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin ekonomik verilerinin elde edilmesine yardımcı olacak değerlendirmelerin sıralaması yapılmıştır. Sıralamaya alınan soruların cevaplarında durum tespiti için, katılımcılardan göç etmeden önceki sahip oldukları imkanları göz önünde bulundurarak cevap vermeli istenmiştir. Özele indirgenen sorular için ise mevcut durum değerlendirmesinin yapılması istenmiştir. Çalışma sonucuna göre;

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Manisa'da buldukları süre içinde herhangi bir iş kolunda çalışıp çalışmadığı, çalışıyor olduğu durumunda ise iş yeri tarafından sosyal sağlık sigortasının yapılıp yapılmadığı değerlendirilmesiyle, Suriyeli göçmenlerin istihdam ve işsizlik oranlarının tespiti sonucunda, 100 üzerinden 50,9 tekrarı ile katılımcıların, Manisa'da çalıştıkları iş kollarında kayıt dışı istihdam edildiği saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin iş seçiminde öncelikli tercihin sosyal sağlık güvencesinden yana olduğu ya da bu tercihin yüksek ücretli olduğu durumunun tespiti sonucunda, 100 üzerinden 73,5 tekrarı ile katılımcıların Manisa ilindeki iş seçiminde öncelikli durumunun sosyal sağlık güvencesi tercihi olduğu saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, Suriyeli göçmenlerin Suriye'deki ekonomik durumları ile şu an Türkiye'de mevcut konumlarındaki ekonomik durumlarının değerlendirilmesinin tespiti sonucunda, 100 üzerinden 72,5 tekrarı ile katılımcıların, Türkiye'deki mevcut durumlarına oranla Suriye'deki ekonomik durumlarının daha iyi olduğu saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, araştırmanın asıl amaçlarından birini oluşturan kodlamadan, Suriyeli göçmenlerin Manisa'da buldukları süre içindeki aylık gelirlerinin tespiti sonucunda, 100 üzerinden 41,3 tekrarı ile katılımcıların, Manisa'daki aylık gelirlerinin 2,001 ve üzeri Türk lirası aralığında olduğu saptanmıştır.

- Tüm katılımcılara yöneltilen sorunun değerlendirilmesinde, araştırmanın asıl amaçlarından birini oluşturan kodlamadan, Suriyeli göçmenlerin Manisa’da buldukları süre içinde aylık kira giderlerinin tespiti sonucunda, 100 üzerinden 56,8 tekrarı ile katılımcıların, Manisa’da ilinde aylık kira giderlerinin 301-500 Türk lirası aralığında olduğu saptanmıştır.

Çalışmada elde edilen sonuçlar dahilinde Manisa ilinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerin demografik verilerinden yola çıkarak düzenli bir aile hayatına sahip oldukları, Manisa halkının geleneksel aile yapısına zarar verecek bir tehdidin olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Suriyeli göçmen ailelerin sahip oldukları çocuk sayısı gereğince, Manisa ilinde bulunan genç nüfus oranında (%14,9) ilerleyen yıllarda tehdit oluşturacağı düşünülebilmektedir. Katılımcıların, Türkiye’ye göç ettikleri tarihten bu yana çeşitli illerde ikamet etmelerine rağmen, Manisa’yı ve Manisa halkını sevdiklerini, kendilerini ayrımcılıklı durumda hissetmedikleri ve bunun sonucunda herhangi bir adaptasyon sonucu yaşamadıkları, yerleşim yerlerini ve hayatlarını benimsedikleri görülmektedir. Bu sonuç dahilinde Manisa’ya ve Manisa halkına zarar verebilecek etnik ayaklanmaların olmayacağı düşünülebilmektedir. Manisa ilinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin çoğunun Türkiye’de vatandaşlık hakkına sahip olmayı düşünmemesi ve Türkiye’de barınma amaçlı bulunmaları, göç esnasında Türkiye’yi tercih etmelerindeki ağırlıklı nedenin Müslüman devlet ideolojisini oluşturduğu düşünceleri de göçmenlerin savaş bitiminde Suriye’ye geri dönmek istediklerini destekler niteliktedir. Bir diğer hususun olduğu ekonomik etkenlerin verilerinden yola çıkarak, Manisa ilinde bulunan Suriyeli göçmenlerin hayatlarını idame ettirmeleri için herhangi bir iş kolunda çalıştıkları görülmektedir. Bu durumun, kitlesel göçlerde ülkelerin üzerinde oluşturduğu maddi manevi yükümlülükleri azda olsa hafiflettiği düşünülebilmektedir. Öte yandan, çalışan göçmenlerin büyük bir çoğunluğunun, buldukları iş kollarında kayıt dışı istihdam ettiği görülmektedir. Türkiye’de %34 seviyelerinde olan kayıt dışı istihdam, kurumun sürdürülebilir bir sistemde sevk ve idare etmesini zorlaştıran önemli etmenlerden bir tanesi olarak yer almaktadır. Manisa ili için yapılan değerlemede, göçmenlerin zorundalık başlığı altında kabul ettikleri ucuz iş gücünün, işverenleri kayıt dışı istihdama şevk ettiği, bilinç bir ekonominin oluşumuna engel yarattığı görülmektedir. Oysa ki, çalışma verilerinden yola çıkarak yapılan saptamada, Suriyeli göçmenlerin sigortalı bir işte çalışmaya öncelikli davrandığı bilinmektedir. Sonuç dahilinde bazı Manisalı işverenlerin, kayıt dışı istihdamı kabul ederek, Türkiye ekonomisinde oluşturduğu enflasyon, işsizlik gibi

mali ve ekonomik nedenlere katkı sağladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, Manisa ilinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerin birçoğunun aylık gelirlerinin, asgari ücretin üstünde olduğu, kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için ekonomik döngüde yer aldıkları, böylece Manisa esnafına katkıda buldukları bilinmektedir. Ayrıca Suriyeli göçmenlerin oturdukları evlerin, uzun yıllardır yerli halk tarafından kullanılmadığı, boş olarak durduğu varsayımıyla, Suriyeli göçmenlerin gelmesi Manisalı ev sahiplerinin hanelerine ek gelir olarak fayda oluşturmuştur. Bu çalışmada Suriyeli göçmenlerin Manisa ilindeki sosyoekonomik durumlarının değişim ve gelişimini değerlendirmeye yönelik vaka analizi yöntemiyle elde edilen veriler kodlanarak kategorilendirilmiştir. Bu çalışmadan sonra yapılacak olan çalışmalarda, incelenen kişi sayısının, mevcut koşulların ve yasal çerçevenin değişmesi ile farklı sonuçlarda elde edilebilir. Farklı analiz yöntemleri ve performans değerlendirmesiyle de çalışmalar yapıp bu bulgular karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, Nermin (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları

Adıgüzel, M. (2011). *Ekonomik, Kültürel ve Politik Küreselleşme ve Sonuçları*. Ankara: Nobel Yayınları. K

Adıgüzel, Y. (2012). 'Küreselleşme çağında göç' İstanbul üniversitesi açık ve uzaktan eğitim fakültesi yayınları, 40-42.

Ahmadoun, S. (2014). *Turkey's Policy toward Syrian Refugees Domestic Repercussions and the Need for International Support*. SWP Comment, 47

Ağır, O. Sezik, M. (2015). *Suriye'den Türkiye'ye yaşanan göç dalgasından kaynaklanan güvenlik sorunları*

Ağlam, Serdar. (2006). "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme" *Türkiyat Araştırmaları*, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Sayı: 5, s.34.

Akgül, A., Kaptı, A., & Demir, O. Ö. (2015). Göç ve kamu politikaları: Suriye krizi üzerine bir analiz. *A Journal of Policy and Strategy*, 1(2), 1-22

Akgündüz, Y., Van den Berg, M. Hassink, W. H. (2015). *The impact of refugee crises on host labor markets: the case of the Syrian refugee crisis in Turkey*.

Aktan, Coşkun C., ve Şen, H., (1999), *Globalleşme, Ekonomik Kriz ve Türkiye*. Ankara: Topyöv Yayınları, 1999. K

Alfoneh, Ali, "Middle Eastern Upheavals: Mixed Responses in Iran", *Middle East Quarterly*, Yaz 2011, s. 35-39.

Ansari, Ali, *Iran under Ahmadinejad: The Politics of Confrontation*, Adelphi Papers 393, (London: Routledge, 2007)

Appadurai, Arjun (1996). *Modernity at Large*. Minnesota: Minnesota University Press

Arango, J. (2017). *Theories of international migration*. In *International migration in the new millennium* (pp. 25-45). Routledge.

Artuk, M. E, Gökçen, A. *Yenidünya, C. (2005). Gerekçeli Ceza Kanunları*, İstanbul: Legal Yayıncılık.

Asar, A. (2004). *Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları*, 2.Baskı Ankara: Emek Ofset Konfederasyonu yayınları

Asar, A. (2008). *Sosyal Haklarda Uyrukluk Sorunu*, Ankara: Özbay Ofset

Bahçekapılı, C. Çetin, B. (2015). *The impacts of forced migration on regional economies: The case of Syrian refugees in Turkey*. *International Business Research*, 8(9), 1.

Bali, S. (2008). *Population Movements*. P. D. Williams içinde, *Security Studies: An Introduction*. Oxon: Routledge

Balzacq, T. (2010). Constructivism and Securitization Studies. Myriam Dunn Cavelty ve Victor Mauer, The Routledge Handbook of Security Studies içinde (s. 56-72). New York: Routledge.

Bishara, M. (2012). The invisible Arab: The promise and peril of the Arab revolutions. Nation books.

Bornman, E. and Schoonraad, N. (2001). The many faces of globalisation http://umkndsp01.unisa.ac.za/xmlui/bitstream/handle/10500/5217/elireborman_many_faces_mousaion.pdf?sequence=1

Buzan, B., Wæver, O., de Wilde, J (1998). Security: A New Framework for Analysis, Boulder: Lynne Rienner

Castles, S. ve Miller, M. J. (1998), The Age of Migration, Mcmillan, London

Castles, S. (2002). Migration and Community Formation under Conditions of Globalization. International Migration Review 36 (4): 1143-1168.

Castles, S. Miller, M. J. (2008). Göçler Çağı-Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. İstanbul: Bilgi Üniversitesi

Ceritoglu, E. Yüncüler, H.B.G., Torun, H., Tümen, S. (2015). The Impacts of Syrian Refugees on Natives' Labor Market Outcomes in Turkey: Evidence from Quasi experimental Design. Central Bank Report. Ankara.

Civan, O., ve Gökçalp, A. (2011). "Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği". Çalışma ve Toplum, 1(28), 233-263

Courgeau, D. (1995). Migration theories and behavioural models. International Journal of Population Geography, 1(1), 19-27.

Darke, D. (2014). My House in Damascus: An Inside View of the Syrian Revolution. Haus Publishing.

De Angelis, E. (2011). The State of Disarray of a Networked Revolution The Syrian Uprising's Information Environment. Sociologica,

Duruel, M. (2017) Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler, Mustafa Kemal Üniversitesi, 2017

Ekmekci, P. E. (2017). Syrian refugees, health and migration legislation in Turkey. Journal of immigrant and minority health, 19(6), 1434-1441.

Ela, N. (2015). The international migration and foreign policy nexus: the case of Syrian refugee crisis and Turkey. Migration letters, 12(3), 193-208.

Elitok, S. P. (2013). Turkish migration policy over the last decade: A gradual shift towards better management and good governance. Turkish Policy Quarterly, 12(1), 161-172.

Emniyet Genel Müdürlüğü (2001). Dünyada ve Türkiye'de Yasadışı Göç. Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar, Hudut, İltica Dairesi Başkanlığı

- Erçevik, Hande. "Türkiye'deki İç Göçlerin Nedenlerinin Log Lineer Analiz İle İncelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013. s. 8
- Ergüven, N.S. ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 62- 4, s.1007-1061.
- Ersoy, F. A. (2013). Vatandaşlık. İsmail Acun, Bülent Tarman, Erkan Dinç. (Ed.). İnternet destekli etkin insan hakları demokrasi ve vatandaşlık eğitimi İçinde (s.71-90). Ankara: Pegem Akademi.
- Fernández-Huertas Moraga, J. Rapoport, H. (2015). Tradable Refugee-Admission Quotas (TRAQs), the Syrian crisis and the new European agenda on migration. IZA journal of European labor studies, 4(23), 1-13.
- Filiz, Şükrüye. "Internal Migration Patterns Of Turkey", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Fischer, Stanley, "Globalization and Its Challenges", American Economic Review, Vol. 93, No. 2 (May), 2003 globallesme.pdf_19.05.2012
- Gebrewold, B. (2016). Migration theories and African migration to Europe. In Africa and Fortress Europe (pp. 101-122). Routledge.
- Gençler, Ayhan. (2004). "Avrupa Birliği'nin Göç Politikası", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı, sayı: 49
- Gemalmaz, M. S. (2005). Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, İstanbul: Legal Yayıncılık
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2017b). Göç İstatistikleri: Düzensiz Göç. Erişim: 25 Mayıs 2019 http://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik
- Gökçen, Ahmet, "Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de İktisat Politikaları ve Ekonomik Gelişme", Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Dora yayınları, Bursa 2013
- Gökdere, Ahmet (2001). "Küreselleşmeye Genel Bir Bakış". Ankara Avrupa Çalışmaları.
- Göksu, Turgut (2000). İşçilikten Vatandaşlığa: Almanya'daki Türkler (1. Baskı). Dergisi, 1(1), 71-101. D.
- Haber 7, (2015'a). Suriye 1yilda 202,6 milyar dolar zarar etti. <http://www.haber7.com/ortadogu/haber/1344866-suriye-1-yilda-2026-milyardolar-zarar-etti>
- Haber 7, (2015'b). Suriye'deki operasyonlar için servet harcıyor. <http://www.haber7.com/dunya/haber/1699053-suriyedeki-operasyonlar-icinservet-harciyor-10.02.2019>
- Hale, H. E. (2013). Regime change cascades: What we have learned from the 1848 revolutions to the 2011 Arab uprisings. Annual Review of Political Science, 16, 331-353.

Haug, S. (2008). Migration networks and migration decision-making. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 585-605.

Huysmans, J. (2000). The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*, 38 (5): 751-77.

IOM (Uluslararası Göç Örgütü 2004). *Glossary on Migration*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.

IOM (Uluslararası Göç Örgütü 2011). *Key Migration Terms*. <https://www.iom.int/key-migration-terms>, Erişim Tarihi: 10.01.2019.

İçduygu, A. Şimşek, D. (2016). Syrian refugees in Turkey: Towards integration policies. *Turkish Policy Quarterly*, 15(3), 59-69

İçduygu, A. Sirkeci, İ., Aydıngün, İ. (Editör) (1998). *Türkiye’de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı 6–8 Haziran 1997 Bolu-Gerede*.

İçduygu, Ahmet, İbrahim Sirkeci (1999). "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri" Şu kitapta: Der. Oya Baydar. *75 Yılda Köylerden Kentlere*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

İçduygu, A. (2014a, b). *Bir Siyaset ve Siyasa Alanı Olarak Uluslararası Göç: Son Yüzyılda Dünya ve Türkiye*. Mire Koç Araştırma Raporları 1/2014 TÜBİTAK 1001_106K291-Eylül 2009. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.

İçduygu, A. Millet, E. (2016). Syrian refugees in Turkey: Insecure lives in and environment of pseudo-integration. *Istituto affari internazionali*.

İredale, R. (2001). The migration of professionals: theories and typologies. *International migration*, 39(5), 7-26

İsmail, S. (2011). The Syrian uprising: Imagining and performing the nation. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 11(3), 538-549.

Joshi, S. (2011). Reflections on the Arab revolutions: Order, democracy and Western policy. *The RUSI Journal*, 156(2), 60-67.

Kahf, M. (2014). The Syrian revolution, then and now. *Peace Review*, 26(4), 556-563.

Karabıçak, Mevlüt, *Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerinde Ortaya Çıkan Yönelim ve Tepkiler*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt:7 Sayı:12002,113-116 D

- Katzarska-Miller, I., Reysen, S., Kamble, S., V. and Vithoji, N. (2012). Cross-national differences in global citizenship: comparison of bulgaria, india and the united states. *Journal of Globalization Studies*, 3(2), 166–183.
- Kaya, Ayhan (2001). *Sicher in Kreuzberg Constructing Diasporas: Turkish HipHop Youth in Berlin*. Bielefeld: Transcript Verlag
- Kaypak, Ş. Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyokültürel etkileri: Batman örneği.
- Khalaf, R., & Fielding-Smith, A. (2013). How Qatar seized control of the Syrian revolution. *Financial Times*, 17(3).
- Khosrokhavar, F. (2016). *New Arab revolutions that shook the world*. Routledge.
- Kıral, H (2006). *Yabancıların Türkiye’de Çalışma Esasları*, Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Urk, M. (2009). “Göçün İnsan Hakları İle İlişkisi”, *Marmara Belediyeler Birliği Dergisi*, İstanbul, 34, sayı 67, 32–36
- Kıvılcım, Fulya, Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin gelişmekte olan ülke Türkiye açısından değerlendirilmesi, *İstanbul Kültür Üniversitesi, sosyal ve beşerî bilimler dergisi* cilt 5, no 1, 2013 D
- King, R. (2012). *Theories and typologies of migration: an overview and a primer*.
- Kreuger, R. A. ve Casey, M. A. (2014). *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research* (5. Edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3, s. 163-184.
- Kumpikaite, V. Zickute, I. (2012). Synergy of migration theories: theoretical insights. *Inzinerine ekonomika-Engineering economics*, 23(4), 387-394.
- Landis, J. (2012). The Syrian Uprising of 2011: Why the Asad Regime Is Likely to Survive to 2013. *Middle East Policy*, 19(1), 72-84.
- Lordoğlu, M & Aslan, M. (2015). Beş Sınır Kenti ve İşgücü Piyasalarında Değişim: 2011-2014. *Göç Dergisi*, 2(2), 249-267.
- Lundgren-Jörum, E. (2012). Discourses of a Revolution: Framing the Syrian uprising. *Middle Eastern Studies/Ortadoğu Etütleri*, 3(2).

Lynch, M. (2013). *The Arab uprising: The unfinished revolutions of the new Middle East*. PublicAffairs.

McDonald, M. (2011). *Deliberation and Resecuritization: Australia, Asylum-Seekers and the Normative Limits of the Copenhagen School*. *Australian Journal of Political Science* 46 (2): 281-295.

Maloney, Suzanne, "Iran will benefit from the Arab Spring", 23 Şubat 2011, <http://www.ft.com/cms/s/0/090f291a3f9211e0a1ba0144feabdc0.html#axzz1Y9Yv5BmO> (Erişim tarihi 15.04.2019)

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. Taylor, J. E. (1993). *Theories of international migration: A review and appraisal*. *Population and development review*, 19(3), 431-466.

Massey, D. S. (2015). *A missing element in migration theories*. *Migration Letters*, 12(3), 279-299.

Munck, R. (2008). *Globalisation, Governance and Migration: an introduction*. *Third World Quarterly*, 29 (7): 1227-1246.

Okuy, A. S. (2017). *Turkey's post-2011 approach to its Syrian border and its implications for domestic politics*. *International Affairs*, 93(4), 829-846.

O'Reilly, K. (2013). *International migration and social theory*. *The encyclopedia of global human migration*.

Overbeek, H. (2002). *Globalisation and Governance: Contradictions of Neo-Liberal Migration Management*. HWWA Discussion Paper (s. 1-16). Hamburg: Institute of International Economics

Öberg, S. (1995). *Theories on interregional migration: An overview*.

Ökmen, Mustafa (2003). "Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Girişimleri ve Son Reform Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme". *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 117-139.

Öner, Gülfer ve Öner, Aslı Ş. (2012). *Küreselleşme Çağında Göç* (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları

Özcan, M. (2005). Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları

Özdemir, Murat. “Türkiye’de İç göç olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008 Ankara: Özen Yayıncılık

Özgen, Y. Fikret. “Türkiye’de Göç ve Kentleşmenin Suç ve Suçlulukla İlişkisi”. Yüksek lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2010.

Öztürk, Mustafa (2007). "Türkiye'de İç Göçe Katılanların Kent Yaşamına ve Kentsel Emek Piyasalarına Etkileri". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (52), 245-264.

Özyakışır, Deniz. (2013). “Göç: Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama”. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Portes, A. (1978). Toward a structural analysis of illegal (undocumented) migration. *International Migration Review*, 12 (4): 469-84

Robertson, Roland (1992). *Globalization, Social Theory and Global Culture*. London: Sage Publication K

Rosenau, J. (2003). *Governance in a New Global Order*. D. Held ve A. McGrew, *The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate* (2. Baskı) içinde (s. 223-233). Cambridge: Polity.

Saran, Ulvi (2005). "Türk Kamu Yönetiminde Değişimin Genel Çizgisi: Reform Arayışlarının Karşısındaki Beklentiler ve Güçlükler". Şu Kitapta: Ed. Ahmet Nohutçu. *Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması-I*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 37-53.

Sarıtaş, İ. (2009), “Küreselleşme”, (389-426). Feodaliteden Küreselleşmeye, Erdem, Tevfik (ed.), Ankara: Lotus Yayınları. K

Saydam, Abdullah (1997). “Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)”, *Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, Dizi: 16, Sayı 75, s. 3.,

Schattle, H. (2009). *Global citizenship in theory and practice*, In Lewin, R. (Edt). *The handbook of practice and research in study abroad higher education and the quest of global citizenship*. New York: Routledge

Seyidoğlu, H., (2003), *Uluslararası İktisat*, 14.B., Güzem Yayınları, İstanbul. K

- Springborg, Robert, "Whither Arab Spring? 1989 or 1848?", *The International Spectator*, Cilt. 46, No.3, 2011, s. 5-12.
- Şen, Y. F. (2006). *Organize Suçlarla Mücadele: Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti Organ-Doku Ticareti*, Ankara: KOM/TADOC Yayınları
- Senses, N. (2016). Rethinking migration in the context of precarity: The case of Turkey. *Critical Sociology*, 42(7-8), 975-987.
- Sirkeci, İ., Yüceşahin, M. M. (2014). Editörden: Türkiye’de göç çalışmaları. *Göç Dergisi*, 1(1), 1-
- Taşkesen, Mustafa Özcan (2017). "Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de İç Göç ve Çalışma Hayatı". *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 20-35
- Temiz, Hasan Ejder (2012). "Sosyal Politika Bağlamında Küresel Yönetişim". *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6(13), 201-217.
- Tomas, V. (2013). On authentic progress: from globalization to interconnectedness. *Journal of Global Citizenship & Equity Education*, 3(1), 1.
- Topbaş, Ferhat. "İç Göçün Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Model Çalışması: 2000 Türkiye Örneği". Yayımlanmamış Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007. s. 5-8. e Toplumsal Tarih Vakfı.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2012b). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve İçişleri Komisyonu Raporları (1/619)*. Erişim: 5 Mayıs 2016 <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss310.pdf>
- Urk. M. (2010) 'Göç Olgusu Bağlamında Mülteciler, Sığınmacılar Ve İnsan Hakları' Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (s.7-29)
- Wilson, T. D. (1994). What determines where transnational labor migrants go? Modifications in migration theories. *Human Organization*, 269-278
- Winckler, O. (1997). Syrian migration to the Arab oil-producing countries. *Middle Eastern Studies*, 33(1), 107-118.
- Yazgan, P., Utku, D. E., & Sirkeci, I. (2015). Syrian crisis and migration. *Migration Letters*, 12(3), 181-192.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (8. Basım), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Abdurrahman (2014). "Uluslararası Göç Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri". *Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704
- Yüksel, M., (2001), *Küreselleşme, Ulusal Hukuk ve Türkiye*, Siyasal Kitabevi, Ankara
- Yürüdü, Eren. (2008). "Koyulhisar İlçesi’nde (Sivas) Göç Hareketleri/Migrations in Koyulhisar (Sivas)". *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(20). s. 19-34.
- Ziegler, Jean, (2004). *Dünyanın Yeni Sahipleri ve Onlara Direnenler*, çev. Mahmut Didim, İstanbul: Altın Kitaplar.

Mülakat Soruları Kaynakça

Aktaş, E. 'Mezitli'de Suriyeli göçmenlerin sorunlarının sosyoekonomik açıdan analizi, Mersin Üniversitesi

Apak, H. Mardin 'Suriyeli göçmenlerin kente uyumları örneği 'makalesi, Bingöl Üniversitesi

Bozgeyik, Y. Göçün ekonomik ve toplumsal yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli göçmenler örneği, Gaziantep Üniversitesi

Karasu, M. Suriyeli göçmenlerin sosyoekonomik ve sosyokültürel özelliklerinin analizi: İstanbul Beyoğlu örneği, Fatih Üniversitesi

Karasu, M., A. Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kente uyum sorunu makalesi Harran Üniversitesi

Karkın, V. Arap baharının Suriye'ye yansması ve Türkiye'ye sığınan mülteciler: Gaziantep örneği' Gaziantep Üniversitesi

EKLER

EK 1 – ANKET SORULARI

Çalışma yapılan bireylere görüşme sorularından önce demografik bilgi edinme amaçlı sorulan sorular, İngilizce ve Arapça olarak da hazırlanmıştır. Anket soruları şu şekildedir;

1. Adınız Soyadınız ve cinsiyetiniz?
2. Doğum yeri ve tarihiniz?
3. Eğitim durumunuz?
4. Medeni haliniz?
5. Hanedeki çocuk sayısı nedir?
6. Kökeniniz nedir?
7. Göç etmeden önceki yerleşim yeriniz neresidir?
8. Ne kadar süredir Manisa’da yaşıyorsunuz?
9. Ek iş yapıyor musunuz?
10. Çalışma alanınız nedir?

Soruların İngilizceye Çevrilmiş Hali

1. Your name, surname and gender?
2. Place of birth and date?
3. Education status?
4. Your marital status?
5. Number of children in family?
6. What is your origin?
7. Where were you living in Syria before immigration?
8. How long do you stay in Manisa?
9. Do you work in additional job?
10. What is your field of work?

Soruların Arapçaya Çevrilmiş Hali

1. اسمك ولقبك ونوعك؟
2. مكان الميلاد والتاريخ؟
3. التعليم؟
4. الحالة الاجتماعية؟

5. عدد الأطفال في الأسرة؟
6. ما هو أصل بلدك
7. أين كنت تعيش في سوريا قبل الهجرة؟
8. كم من الوقت تقيم في مانيسا؟
9. هل تعمل في وظيفة إضافية؟
10. ما هو مجال عملك؟

Görüşme soruları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır. Sorular aynı haliyle İngilizce ve Arapça olarak da hazırlanmıştır.

1. Manisa'yı tercih etmenizdeki neden nedir?
2. Suriye'de durumlar uygun olduğunda ülkenize dönmeyi düşünüyor musunuz?
3. Yaşam standartlarınız Suriye'ye göre değişim gösterdi mi?
4. Manisa'ya geldikten sonra herhangi bir işte çalıştınız mı? Çalıştıysanız hangi işte çalıştınız? Çalışma koşulları hakkında neler düşünüyorsunuz?
5. Suriye'deki Koşulların iyi olması ve sürecin hızlanması için yapılması gereken öncelik sizce nedir?
6. Kamu kurumlarından herhangi bir yardım alıyor musunuz, aldığınız kamu hizmetlerinden memnun musunuz?
7. Türkçe biliyor musunuz? İletişim kurmakta zorluk çekiyor musunuz?
8. Ayrımcılığa maruz kaldınız mı? Halkın size olan bakış açısı nedir?
9. Manisa'ya geldikten sonra sosyal hayatınızı (giyim yeme-içme düğün, sünnet, cenaze vb.) Suriye'deki gibi yaşayabiliyor musunuz?
10. Burada kayıt dışı (SGK'sız) mı istihdam ediyorsunuz?
11. İş seçiminde sosyal güvence yerine ücrete mi bakıyorsunuz?
12. Suriye'deki ekonomik durumunuz ile buradaki ekonomik durumunuz farklılık gösterdi mi?
13. Aylık geliriniz ne kadar?
14. Türk Vatandaşı olmak ve/veya Türk Vatandaşlığı alma fikrine nasıl bakıyorsunuz?
15. Kızılaykart desteğinin alınması için 3 çocuk ve üzeri koşulu Olmasının, hanedeki çocuk sayısını arttırmaya teşvik ettiğini düşünüyor musunuz?
16. Barınma ihtiyacınızı nasıl karşılıyorsunuz? Kira ise gideri nedir?
17. Neden Türkiye'yi tercih ettiniz?

18. Türkiye'ye ilk burada kalmak için mi yoksa diğer ülkelere geçiş yapmak için köprü ülke olarak mı geldiniz?

Soruların İngilizceye Çevrilmiş Hali

1. What is your reason for choosing Manisa?
2. Do you think that you will go back if conditions are stable in Syria?
3. Do you see any change in life standards compared to Syria?
4. Did you work in Manisa after you move? If yes, what was the job? And what do you think about job conditions?
5. What do you think is the priority that should be made to ensure the conditions in Syria and to accelerate the process?
6. Do you get any help from government or state agency? Are you happy with the service you get?
7. Do you know Turkish? Do you get any difficulties in communication?
8. Did you ever have discrimination? What is the viewpoint of people against you?
9. After you move to Manisa, are you able to live your social life (wedding, circumcision, funeral etc) like in Syria?
10. Do you work without social rights (SGK) in Manisa?
11. Do you prefer social rights or amount of Money you earn while choosing your job?
12. Did you see any changes in your economic situation between Turkey and Syria?
13. What is your income?
14. How do you see the idea of becoming a Turkish citizen and / or acquiring Turkish citizenship?
15. Do you think that the condition of having 3 children or more to get Kızılaykart support encourages to increase the number of children in the household?
16. How do you meet your living needs? If your house is rental, what is the rental fee? Why did you choose to Turkey?
17. For the first stay here in Turkey or other countries to make the transition to the bridge as you come to the country?

Soruların Arapçaya Çevrilmiş Hali

1. ما هو سبب اختيار مانيسا؟
2. هل تعتقد أنك سوف تعود إذا كانت الظروف مستقرة في سوريا؟
3. هل ترى أي تغيير في مستويات الحياة مقارنة بسوريا؟
4. هل عملت في مانيسا بعد الانتقال؟ إذا كانت الإجابة بنعم ، فما هي الوظيفة؟ وما رأيك في ظروف العمل؟
5. ما هو برأيك الأولوية التي يجب وضعها لضمان الظروف في سوريا والإسراع بالعملية؟
6. هل تحصل على أي مساعدة من الحكومة أو وكالة الدولة؟ هل أنت راض عن الخدمة التي تحصل عليها؟
7. هل تعرف التركيبة؟ هل تواجه أي صعوبات في التواصل؟
8. هل سبق لك أن تعرضت للتمييز؟ ما هي وجهة نظر الناس ضدك؟
9. بعد الانتقال إلى مانيسا ، هل تستطيع أن تعيش حياتك الاجتماعية (زفاف ، ختان ، جنازة ، إلخ) كما هو الحال في سوريا؟
10. هل تعمل بدون حقوق اجتماعية في مانيسا؟
11. هل تفضل الحقوق الاجتماعية أو مبلغ المال الذي تجنيه أثناء اختيار وظيفتك؟
12. هل رأيت أي تغييرات في وضعك الاقتصادي بين تركيا وسوريا؟
13. ما هو دخلك؟
14. كيف ترى فكرة أن تصبح مواطناً تركيا و / أو الحصول على الجنسية التركية.
15. تشجع على زيادة عدد Kızılaykart هل تعتقد أن حالة إنجاب 3 أطفال أو أكثر للحصول على دعم الأطفال في الأسرة؟
16. كيف تلبى احتياجاتك المعيشية؟ إذا كان منزلك مستأجراً ، فما هي رسوم الإيجار؟
17. لماذا اخترت تركيا؟
18. لأول مرة هنا في تركيا أو غيرها من البلدان لجعل الانتقال إلى الجسر كما تأتي إلى البلاد؟

EK 2 – ÇALIŞMA ESNASINDA İNŞAATTAN DÜŞEN VE YARALANAN SURİYELİ ERKEK GÖÇMEN

EK 3 – SURİYE SAVAŞINDA GAZİ OLUP 6 ÖKSÜZ ÇOCUĞU İLE KALAN SURİYELİ ERKEK GÖÇMEN

EK 4 – KÖTÜ ŞARTLARDA YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMEN AİLE

EK 5– MANİSA’DA BULUNAN SURİYELİ GÖÇMENLERLE GÖRÜŞME ANINDAN BİR KARE

